

ONDŘEJ KRYŠTOF KOLÁŘ

HISTORICKÁ ROČENKA 2018-2019

LITTLE MOUNTAINS 2019

VĚNOVÁNÍ

Dedikuji tuto Historickou ročenku vážené paní PhDr. Haně Týcové, emeritní vedoucí oddělení regionální literatury Městské knihovny v Písku, s poděkováním za dlouholetou spolupráci.

PhDr. Hana Týcová se narodila v roce 1958 v Písku, kde také navštěvovala základní školu Jana Amose Komenského a gymnázium. Od skončení studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (katedra knihovnictví a vědeckých informací) působila v oboru knihovnictví. V písecké knihovně pracovala od roku 1989, a to krátce v oddělení pro dospělé a od roku 1990 pak téměř třicet let ve studovně odborné literatury a oddělení regionální literatury. Věnovala se práci se seniory i lekcím pro střední školy a literatuře se vztahem k Písku. Je spoluautorkou několika publikací o Městské knihovně Písek, o regionální literatuře a webových stránkách Čtení z Písku věnovaných píseckým autorům. Na stejné téma uveřejňuje také články v místním tisku. Připravila několik výstav, zejména ke kulturním výročím. Členkou Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) je od roku 1990, s krátkou přestávkou pracovala také jako členka regionálního výboru, po tři volební období byla členkou celostátního výkonného výboru SKIP. Jako jedna ze zakládajících členek sekce 60+ (existující v rámci SKIP) se podílela na přípravě metodické příručky pro práci knihoven se seniory s názvem Knihovna přátelská seniorům. Získala ocenění Knihovník roku 2018 udělované jihočeským výborem SKIP. Přispěla také do periodik z oboru knihovnictví. Několik let je certifikovanou tutorkou Virtuální univerzity 3. věku při České zemědělské univerzitě v Praze.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) vznikl v roce 1990 a navazoval na tradice v knihovnictví z doby První republiky a z roku 1968. Je dobrovolnou profesní a stavovskou organizací knihovníků a informačních pracovníků, která má charakter občanského sdružení. Jeho posláním je usilovat o soustavné zvyšování úrovně knihovnické a informační práce a s tím spojené prestiže oboru. Usiluje o to, aby ze strany státu a zřizovatelů knihoven byly vytvářeny příznivé podmínky pro rozvoj a činnost knihoven. Sdružuje více než 1 500 členů. Je organizován na regionálním principu – má 11 regionálních výborů. Po odborné linii zajišťují jeho činnost specializované sekce. SKIP se také podílí na tvorbě a realizaci koncepcí oboru a jeho legislativy. Přispívá k celoživotnímu vzdělávání knihovníků a rozvíjí spolupráci se spolky a organizacemi podobného zaměření včetně zahraničních a je členem mezinárodních knihovnických organizací. Pro své členy organizuje společenské akce, na kterých si mohou vyměňovat své zkušenosti z praxe v knihovnách. Zjednodušeně řečeno: Činnost Svazu knihovníků a informačních pracovníků je zaměřena na to, aby knihovny poskytovaly co nejkvalitnější služby svým uživatelům.

ÚVODEM

Po dvou letech od vydání Historické ročenky 2017 jsem se opět rozhodl zpřístupnit veřejnosti další výsledky své práce. Také tentokrát je základem publikace jediný text, a to Literární toulky Píseckem, jehož zrod a další osudy mají své peripetie, hodné vylíčení. Text původně vznikl roku 1997 na objednávku píseckého nakladatelství IRES - Jiří Čížek s úmyslem jeho vydání jako ilustrované popularizační knížky s kresbami akademického malíře Romana Kubičky. I z toho důvodu jsem od počátku rezignoval na poznámkový aparát či podrobný seznam literatury, jejichž samotný rozsah by text, určený nejširší veřejnosti, obsahově zatížil a co do rozsahu jistě vydání knížky finančně zkomplikoval. Důraz jsem tedy kladl především na srozumitelnost informací, čtivost a jakési tempo vyprávění od začátku až do konce vlastivědné procházky. Nakladatel od projektu odstoupil, aniž mi vrátil jediný existující strojopis. Ten jsem po několika letech podle svých přípravných textů musel rekonstruovat a druhé Literární toulky Píseckem se tak rodily pro písecký kulturní časopis Otavín, kde v letech 2000-2002 vycházely na pokračování, a to až do zániku časopisu. Z rekonstruovaného textu tak vyšla samozřejmě pouze část. Od té doby jsem se tomuto textu nevěnoval a nyní jsem se ho rozhodl uveřejnit nezměněný a v tehdejší podobě (z doby před dvaadvaceti až sedmnácti lety), neboť nemám chuť, zájem ani motivaci ho dále rozšiřovat, předělávat a aktualizovat, což by bylo vzhledem k nově vycházejícím pracím beletristickým i vlastivědným jistě nutné. Zde je tedy jednoduše uveřejněn jako dokument jedné etapy mé vědecké a popularizační práce.

Pravidelnou součástí mých Historických ročenek bývají dokumentační přílohy, v nichž shrnuji výsledky své práce (bibliografické záznamy, přehled přednášek a další aktivity) za uplynulé období. Uveřejňuji zde tedy pokračování své bibliografie, přičemž Bibliografii II. doplňuji o dva své ojedinělé básnické texty z posledních let (moje juvenilní potřeba psát pravidelně poezii se vytratila na počátku třetího tisíciletí).

Jak je patrné z Bibliografie III., mou nepravidelnou publicistickou spoluprací s píseckými komerčními periodiky (Písecký deník, Písecké postřehy) vystřídala na podzim roku 2017 spolupráce s nezávislým časopisem Písecký svět, který vydává stejnojmenná nezisková organizace. Své příspěvky, týkající se především dějin píseckého regionu v 19. a 20. století, bych rád někdy v dalších letech shrnul do samostatné publikace. Ovšem této tématice se poněkud vzdálily dva mé texty vzpomínkového charakteru, uveřejněné v létě roku 2019, které do uvažované knižní redakce nejspíše nezahrnu. Otiskují je zde tedy za bibliografií jako samostatné dokumenty, možná předznamenávající některé kapitoly mých budoucích bilančních memoárů.

Pro oživení doplňuji ročenku dvěma fotografiemi. První z nich, ač vyhlíží jako profesionální ateliérová portrétní práce (a de facto právě takovou také je!!!), vznikla spontánně v předsálí píseckého Divadla Pod Čarou v průběhu oslav šedesátin píseckého básníka a hudebního textaře Milana Ringa Prince. Druhá fotografie pak dokumentuje jednu ze zastávek mé cesty za uměním a památkami po britských ostrovech (Anglie, Wales, Irská republika) v červenci roku 2019.

LITERÁRNÍ TOULKY PÍSECKEM

Motto:

„...leckerá hádanka se ti rozluští takřka sama sebou, studuješ-li v terénu a sleduješ-li líčení děje ve vztahu k jejich nutnému rámci a přírodním, sociálním i historickým okolnostem kraje.“

Václav ČERNÝ, Knížka o Babičce, Praha 1963.

„Pisatel myslel nejen na dospělé čtenáře, ale i na mladé lidi, žáky a studenty. Pro ně regionální literatura je účinným výchovným prostředkem v tom, že oživí školní výklady literárně výchovné konkrétním detailem ze života a díla známých spisovatelů, a probouzí hrdost nad příslušností k místům, která jsou též rodištěm spisovatelů nebo jimž se dostalo zpodobení v uměleckém díle nebo jsou působištěm osobností kulturně významných. Tyto okolnosti vedou k ušlechtilé ctižádosti mladého člověka přispět osobním podílem k rozvoji svého rodiště nebo bydliště a přiřadit se v budoucnosti k význačným rodákům nebo spoluobytelům.“

Josef KOTALÍK, Písek a Písecko v literatuře, Písek 1966.

„Co kraj, to svébytná krása, zvláštní půvab, odlišný přírodní a krajinný typ, osobitý etnografický i kulturní celek. - Každý kraj zvláštností svého přírodního i sociálního prostředí vyvolává osobitou tvorbu uměleckou a vytváří si svou vlastní kulturní tradici.“

František BURIÁNEK, Z poetického Pošumaví, Plzeň 1987.

I. ZA PÍSECKÝMI HORAMI

Starou cestou od Týna nad Vltavou a Neznašova vstupují do jihovýchodního cípu okresu Písek, jehož dosud platné hranice byly stanoveny územní reformou z roku 1960. Považujme je v této knize za „region Písecka“, i když jeho administrativní, umělé hranice pro nás nepředstavují terénní překážku a několikrát je překročíme, abychom navštívili sousední lokality.

Za mostem přes potok, přítékající od Vseteče, se silnice vyšplhá zatáčkou a míří k severozápadu mezi výběžky Píseckých hor a vltavským údolím. Zde se zastavují u skupiny stavení nad řekou, jejichž zdi skrývají pozůstatky hradu Újezdce. Jeho historií se naposledy zabýval historik Tomáš Durdík v knize Hrad, hrádka a tvrze na Písecku (1995). Před lety však zříceninu obhlížel jiný, tedy teprve budoucí dějepisec:

„Hodinu cesty severně od Týna nad Vltavou blízko Neznašova zdvihá se na levém břehu Vltavy příkrá a vysoká stráň, která toliko na západní straně s ostatní pevninou souvisí, na ostatních stranách toliko příkré stezky usnadňují volnější přístup. Na tomto místě nyní několika chalupami pokrytém stál druhdy zámek Oujezdec, kolébka nynějších hrabat z Kounic, na jehož minulost toliko slabé pozůstatky zdí upomínají.“

Tak psal tehdejší student pražské filozofické fakulty - rok po maturitě na píseckém gymnáziu - August Sedláček v prvním čísle nového časopisu Prácheň, které vyšlo 15. října 1864. Zakladatelem, vydavatelem a redaktorem listu, tištěného v písecké tiskárně Václava Vetterla, byl písecký rodák Bedřich Vilém Spiess, který nedlouho předtím po promoci na pražské filozofické fakultě nastoupil v Praze do svého prvního učitelského místa. Augusta Sedláčka, svého mladšího spolužáka z gymnázia, který již předtím, od roku 1863, publikoval šest prvních článků v píseckém Otavanu, snadno získal pro svůj nezávislý časopis, kterým chtěl na dálku z Prahy působit na veřejný a kulturní život v rodném městě. Vedle citovaného článku tak August Sedláček uveřejnil v Práchni další dva příspěvky.

Více už nestihl, neboť časopis Prácheň téhož roku skončil svou existenci šestým číslem, nesoucím symbolické datum 31. prosince. A tak se ještě vraťme k nostalgickým větám jednadvacetiletého Augusta Sedláčka o Újezdci:

„Nebudeme šířiti slov o pozdějších majitelích zpustlého zámku, podotýkáme toliko, že v zříceninách více než zhoubné živly řádil vandalismus lidský, který jich užíval co vydatného hojného lomu. Slabé zámku pozůstatky zahynou v následujících desetiletích zcela s povrchu země, a jen pověst a staré památky písemné jeho existenci v paměti uchovají.“

Bedřich Vilém Spiess později působil jako pedagog ve východních Čechách; zasvěceně se zabíral toponomastikou a českou povídkovou literaturou středověkou i obrozenskou. Badatelsky se zabýval dílem humanisty a zajímavého dějepisce z doby předbělohorské, píseckého rodáka Jana Kocína z Kocinětu, horlivého překladatele cizích kronik a spolupracovníka tiskaře Daniela Adama z Veleslavína.

Od Újezdce pokračují v cestě k Albrechticím nad Vltavou. Po pravé straně se objevují stavení bývalé plavecké vsi Hladná, rozdělené vzdušnou hladinou Vltavy na levobřežní a pravobřežní část, kde příbramský vlastivědný spisovatel a grafik Jan Čáka ještě zastihl poslední pamětníky vltavské voroplavby, jak se můžeme dočíst v jeho knize Zmizelá Vltava (1996). Tato práce se stala impulsem pro celou řadu následovníků, literárních, regionálních i televizních pracovníků, kteří se tématem

zatopených území začali zabývat. A již je přede mnou malebná ves v mírné kotlině pod Píseckými horami a kroky míří na albrechtický hřbitov za nejvýznamnější literární památkou tohoto koutu Písecka.

Farář Vít Cíza, který se roku 1819 stal zdejším duchovním správcem, ztratil roku 1838 sestru a o dva roky později zemřela jeho matka. Tehdy připadl na myšlenku uctít památku svých nejbližších kapličkou při hřbitovní zdi a časem tato představa dozrála v projekt tří mělkých kaplí, z nichž prostřední by byla vyšší a širší než obě boční. Pro stavbu bočních kaplí nadchl farář dva místní osadníky a na jaře roku 1841 byla trojice kaplí dokončena. Pro malířskou výzdobu Vít Cíza získal Františka Mikule z Jinína, který vyzdobil celou řadu sakrálních staveb Prácheňska, a sám se stal autorem veršovaných náhrobních nápisů.

Malované kapličky získaly takovou popularitu, že první trojice byla záhy napodobena a během pěti let byl těmito nezvyklými pomníky obklopen celý hřbitov. Vít Cíza pilně veršoval a v jeho mravoučných náhrobních nápisech se skrývají osudy postav a postaviček jihočeské vesnice, od lidí vážených a zámožných až po ty na okraji společnosti. Když byla obvodová zeď zaplněna, pokračovala stavba kapliček při vnějších stěnách kostela. Vít Cíza, jenž zde působil až do smrti roku 1854, o „svých“ kapličkách (které jako první pochválil již roku 1847 pseudonym Wávra Lomnický v časopisu Česká včela) do farní kroniky s uspokojením napsal:

„Příčinou jsou mého sladkého vědomí, že jsem věc neobyčejnou ke cti a chvále Boží, k poučení lidstvu, a k obecnému oblíbení vyvedl...“

Dlouho zůstávalo povědomí o originálních Cízových verších lokální záležitostí. Teprve roku 1926 vzbudila zájem publikace Rudolfa Rožce s titulem Staré nápisy na náhrobních kapličkách v Albrechticích, vydaná v Písku jako sedmý svazek ediční řady Knihovnička Otavana. Soustavněji se začal opět až po dalších padesáti letech těmito texty zabývat Jan Müller. Co říci k literárnímu významu nápisů? Jde o lidové veršovánky nebo o umělecké dílo? Myslím, že klíčová slova napsal již roku 1935 František X. Šalda ve studii O literárním baroku cizím i domácím:

„Baroko žije také jako poezie pololidová ještě v polovici devatenáctého století. To, co zveršoval a zrýmoval farář Cíza, není barocizování, nýbrž autentický barok prodloužený až do devatenáctého století...“

Má cesta pokračuje vltavským levobřežím přes Údraž a kolem Jehnědna do Chřešřovic, venkovského dějiště budovatelských práz píseckého rodáka Josefa Rybáka. Lesnický odborník Jan Evangelista Chadt-Ševětínský, který studoval na píseckém gymnáziu a lesnické škole, o vsi a jejím okolí pojednal v práci Dějiny statku Chřešřovického. Já však směřuji k dvoupatrové budově zdejšího zámku s částečně zachovanými arkádami, postavené roku 1708, za literární osobností o něco pozoruhodnější. Prožil zde mládí syn místního schwarzenberského správce Karel Čada, později publikující pod pseudonymem Šarlih - takto kterýsi pracovník tiskárny nechtěně zkomolil jeho dětskou přezdívku Šarlik, jíž spisovatel podepsal jednu ze svých prvotin.

Zde Karel Čada ve volných dnech pobýval, když byl studentem píseckého gymnázia, a odtud ho dobrodružná povaha odvedla na kadetky v Praze a ve Štýrsku, po jejichž absolvování byl přidělen k vozatajstvu do uherského Temešváru. Již za studentských let uveřejňoval povídky v časopisech Švanda dudák, Květy, Český svět, Zlatá Praha a zejména v Lumíru. Jeho první kniha Tvrdošíjní iluzionisté, vydaná roku 1912 ve Vilímkově knihovně, obsahuje povídku Menuet sfingy, odehrávající se údajně na chřešřovickém zámku. Většina pozdějších Čadových povídek čerpá ze zpuštěného a vulgárního vojenského prostředí v předvečer první světové války a názvy knih, vydaných posmrtně

v pražském nakladatelství Františka Borového, jsou výmluvné - Úšklebky sexu, Erotické dobrodružství Nikity Ochalčuka, Lenhard a ženy.

Čadovo drama Dohra, uvedené roku 1919 na jevišti pražského Národního divadla, již autor nemohl shlédnout; nedopsán zůstal jeho román o zázračném rabínovi, inspirovaný chasidským prostředím v rakouské Haliči. Po smrti veřejností nakrátko objevený a dnes opět pozapomenutý spisovatel, vyslaný jako profesionální voják na frontu v Karpatech, zemřel uprostřed první světové války na selhání ledvin ve věku necelých čtyřiatřiceti let. Hrob na starém vodňanském hřbitově nese stručný nápis:

„K. Čada Šarlih, rytmistr vozatajstva a spisovatel“.

Aby tato z mých zastávek nebyla spojována pouze s c. k. dekadentem, musím se nyní zmínit o jedné osobnosti naprosto odlišné. V Chřešřovicích se narodila učitelka, vlastivědná pracovnice a spisovatelka Anna Regina Husová, dlouholetá ředitelka dívčí měšťanské školy v Písku. Vystudovala učitelský ústav a po působení ve Vodňanech, v Protivíně a dalších místech přišla roku 1889 do Písku. Napsala přes dvacet knih pro děti a mládež, ale dnes si ceníme více jejích prací národopisných, z nichž lze jmenovat Bývalý národní kroj dívek v Písecku (Lada 1881) či Písecký národní kroj (Otavan 1919). Její Pohádky z naší chaloupky a další knížky zůstávají jen dokumentem úrovně dobového čtíva.

Oblíbená ředitelka Anna Regina Husová byla rádkyní a utěšitelkou Terezy Barcalové, pozdější druhé manželky Augusta Sedláčka, když ta působila jako vychovatelka ve Švédsku či na menšinových školách v severních Čechách, odkud se snažila vrátit do blízkosti rodného Písku. Vydává o tom svědectví pozůstalost Anny Reginy Husové v píseckém Státním okresním archivu, kde mne překvapily její zápisníky z prázdninových cest po světě.

Maloměstská kantorka za Rakouska a První republiky tak navštívila třeba Paříž (1900), Černou Horu (1904), Švýcarsko a Itálii (1905), Norsko (1906), Rusko (1909), později Sicílii (1925), Lourdy (1926), Anglii (1927), Palestinu (1928), znovu Norsko (1929), Alžírsko a Tunisko (1930), Londýn (1931), Bulharsko a Cařihrad (1933), Nizozemsko (1935), Řecko (1936). O prázdninách ve stylu slečny Anny Reginy Husové si naprostá většina českých učitelek a učitelů ve zbývajících dvou třetinách 20. století mohla nechat jen zdát.

V městečkách, vesnicích a vesničkách Písecka začalo ubývat rodáků před sto lety, kdy stále více dětí začalo přicházet na svět v písecké porodnici, a tečka byla v tomto směru napsána na počátku let padesátých 20. století, odkdy se tak děje podle zákona povinně. V minulosti se ovšem mnohá venkovská obec stala ještě skutečnou kolébkou četných kulturních a vlastivědných pracovníků, mnohdy literárně činných. Na to myslím, když z Chřešřovic jdu západním směrem po silnici, lemované švestkovým stromovím, do vsi Kluky, kde se takoví lidé narodili dokonce dva, a oba pozdější literární historikové.

Josef Kotalík spojil svou učitelskou profesi s prací filologickou a literárněhistorickou. S Josefem Kotrčem napsal Stručné dějiny československé literatury (1934, 1946) a ve spolupráci obou těchto autorů s Milanem Pišútem vznikla též slovenská verze této knihy. Následovaly další učebnice a poté, když Josef Kotalík upřel pozornost k rodnému kraji, vznikly dodnes ceněné příručky Jižní Čechy v české literatuře (1956) a Písek a Písecko v literatuře (1966). Čestný občan rodné vsi publikoval též řadu článků v časopisech a své znalosti předával dalším generacím jako učitel a ředitel píseckého gymnázia.

Druhý zdejší rodák Josef Bílek, který působil jako středoškolský pedagog na Pelhřimovsku a od roku 1970 na Jindřichohradecku, je bohemistou a rusistou, ale jeho zájmy zasahují ve stejné míře do regionální historie jednak území na rozmezí jižních Čech a Českomoravské vrchoviny, jednak rodného Písecka. Z jeho samostatných publikací lze jmenovat Pelhřimovsko v české literatuře (1967),

Kamenice nad Lipou v literatuře, umění a vědě (1970) a Literárně-rusistický místopis jižních Čech (1987). Josef Bílek byl též pilným dopisovatelem zaniklého píseckého týdeníku Zítřek.

Chvilí jsem postál na vrchu Hořice nad vsí, kde 6. července 1925 při odhalení pomníčku Mistra Jana Husa měl mladý Josef Kotalík slavnostní proslov, a vzpomněl jsem ještě na zdejšího lidového umělce Františka Kolaříka (příbuzného Václava Kolaříka, známého výzdobou malované hospody v Dolních Novosedlích), který shrnul své zážitky z bouřlivého roku 1945 do rukopisné vzpomínky, otištěné roku 1977 v časopisu „Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích“.

II. KOLEM MĚSTA V MOŘI LESŮ

Z Kluk jsem vyrazil polní pěšinou přibližně k západu, k severovýchodním lesnatým výběžkům Píseckých hor, a kolem osamělých stavení a bývalé hájovny Na Křížatkách jsem přišel k turistické chatě a výletní restauraci Živec, zvané dříve U moře lesů. Těmito lesními končinami se často procházel českobudějovický rodák Jaromír Borecký, student píseckého gymnázia. Maturoval ale až v Praze, kde pak po studiích klasické, moderní a orientální filologie dosáhl doktorátu filozofie. V letech 1891-1920 byl úředníkem pražské Univerzitní knihovny, dalších deset let jejím ředitelem a od roku 1901 zároveň přednášel českou literaturu na pražské konzervatoři.

Literárního debutu se Jaromír Borecký dočkal již jako devatenáctiletý na stránkách Světozoru. Později spoluredigoval řadu časopisů, psal hudební referáty a jeho talent literární i hudební se projevil také libretistickou tvorbou. Překládal z polštiny, italštiny, slovinštiny, perštiny, španělštiny a portugalštiny. O básnících, jejichž díla překládal, psal zasvěcené studie, stejně jako o některých českých spisovatelích. Jeho jediný román z roku 1920 nese název Na cizím a ze čtyř Boreckého básnických sbírek, vydaných v rozmezí let 1892-1920, je zjevná příslušnost k epigonům Jaroslava Vrchlického.

Do města svých prvních gymnazijních let se Jaromír Borecký později často vracel k letním pobytům, což obohatilo jeho básnickou tvorbu o některé písecké motivy. Ve sbírce Básníkův kancionál (1905) najdeme báseň Rybník v lese (je míněn rybník Němec - lze srovnat s básní Adolfa Heyduka Rybník pod Němcem) a Píseckým horám vzdal Borecký hold básní Lesům, otištěnou roku 1933 u příležitosti otevření Boreckého stezky. Jaromír Borecký byl původcem dodnes užívaného sloganu „Písek - město v moři lesů“ a autorem nápisu, zdobícího průčelí chaty Živec:

„Poutníku, postůj! A odpočiň zde, než nad Mořem lesů k poháru krásy tam žíznivý přichýlíš ret.“

Mnohými cestami bychom se nyní mohli vydat do nitra lesního masivu. V první čtvrtině 20. století bychom jistě potkali historika Augusta Sedláčka, a to téměř denně, ačkoliv se v jeho době za důkladný nedělní výlet považovala pomalá vycházka, případně vyjížďka drožkou k nejbližší výletní restauraci za městem. V pokročilejším věku se slovutný vědec často nechával dovézt do blízkosti některé své oblíbené partie v Píseckých horách a pak se vracel do města pěkně z kopečka pěšky. Ostatně dějinám píseckých lesů, které až do poloviny 20. století představovaly jeden z pilířů bohatství a prosperity bývalého královského a krajského města, věnoval August Sedláček důkladnou historickou studii. Zelená značka tzv. velkého okruhu by nás dovedla na nejvyšší vrch Píseckých hor - Mehelník, kde se

odehrává romantická povídka Josefa Svátka Kamenný stůl na Mehelníku v souboru Z pěti století II. (1896) o tamních loupežnících, polapených kluky ze vsi Růžová, nazvané později na jejich počest Kluky. Některými podrobnostmi obohatila tuto historku v časopisu Zlatá stezka Anna Regina Husová.

Roku 1879 zavítal do Písku podruhé Jan Neruda a vyjel si s přítelem Adolfem Heydukem a jeho mladou chotí Emilií do Píseckých hor - na Mehelník, na Matku a Svícny, k Hromové jedli a k rybníku Němci. Tam Jan Neruda Adolfu Heydukovi řekl:

„Zde ovšem musil jsi napsati Lesní kvítí i Dědův odkaz - cítím to s tebou, líbí se mi tu nesmírně.“

Adolf Heyduk se Jana Nerudy poté otázal, zda přijede opět za rok, a v žertu dodal:

„Za kmotra, za skutečného kmotra.“

Předešlého roku Jan Neruda totiž do Písku dorazil těsně po pohřbu Heydukovy dcerušky Jarmilky. Rychle proto odpověděl:

„Ne, ne, milý hochu, za kmotra ne! Bojím se, že byste zase plakali, v lásce a podobném nebyl jsem nikdy šťasten, ale přijedu, abych se podíval, jestliže mi červenáte a tloustnete.“

Od Živce jsem sešel k neznámější partii Píseckých hor - Americe. Vrch původně zvaný Vyhličky byl až do osmdesátých let 19. století holým kopcem. O jeho zalesnění - zčásti cizokrajnými dřevinami - se zasloužil písecký lesmistr Josef Zenker a zejména jeho nástupce Karel Knapp. Knappovo dílo dnes v Písku vedle přírodního parku, v němž dal přeměnit příměstské části Píseckých hor, připomíná také třeba Lipová alej nebo zčásti dochované stromořadí v Komenského ulici. Z četných odborných statí Karla Knappa uveďme alespoň tituly Pěstování estetiky krajinné v okolí královského města Písku, Hnízdiště racka chechtavého na Tálínském rybníku, Mniška v píseckých lesích, Příspěvky k dějinám píseckých lesů.

Na Ameriku zavítal po recitačním večeru, uspořádaném 27. ledna 1921 v píseckém hotelu U zlatého kola, v doprovodu Antonína Matěje Píši (volyňského rodáka, absolventa píseckého gymnázia, básníka a začínajícího literárního kritika) a dalších přátel rovněž Jiří Wolker. Dojmy z noční procházky ho prý inspirovaly k básni V lese.

Amerika se také stala přírodním jevištěm divadelních představení, konaných od poloviny druhého desetiletí 20. století na jižním svahu, kde dal Karel Knapp vybudovat stupňovité hlediště. V květnu 1915 zde divadelní společnost Jana Blažka inscenovala Naše furianty Ladislava Stroupežnického a o rok později se tu Východočeské divadlo představilo dokonce s Prodanou nevěstou Bedřicha Smetany. Ve dvacátých letech tu vystupovala písecká ochotnická jednota Máj. Tato i další představení pozorně sledoval a na stránkách Otavanu Jaromíra Malého komentoval kulturní teoretik Emanuel Siblík.

Na samém okraji píseckých lesů slouží dětskému domovu a speciální škole předválečná budova hotelu, postavená na místě původní výletní restaurace Amerika. V rodině, která ji měla pronajatou v letech první světové války a poté až do roku 1927, se narodil numismatik a dlouholetý ústřední tajemník České numismatické společnosti Eduard Polívka, z jehož pera vyšly nejen zasvěcené odborné studie, ale také řada praktických příruček pro sběratele mincí habsburské monarchie a Československa. K světu peněz a potažmo k numismatice snad Eduard Polívka přičichl již v útlém dětství, kdy k štamgastům restaurace patřil vedle Augusta Sedláčka a Otakara Ševčíka také pravidelný písecký letní host - pražský právník a zanedlouho první československý ministr financí Alois Rašín, jehož paměti se nedávno dočkaly druhého vydání (1994). Najdeme v nich také pasáž z jeho deníku

o Písku a Píseckých horách, na něž Alois Rašín vzpomínal v nejtěžších chvílích svého života - jako odsouzenec k smrti (rozsudek byl po nástupu posledního rakouského císaře Karla I. zrušen) ve vídeňském vězení na samém sklonku existence habsburské monarchie 25. července 1916:

„Nebylo možno hned na úsvitě nevzpomínati. Jak je asi v Písku krásně, jak jinak tam svítí slunce skrz jasný opar mlhy nad píseckými lesy, modravý Boubín v dálce má ještě čepičku ranních sražených par, Otava leskne se jako tekuté stříbro... Kam půjdou dnes? Na jahody na paseku k Novému rybníku nebo k Němci nebo k Ozvěně u Moře lesů? A ve vzpomínkách táhla se řada obrazů, každý den jiných, ale stále krásných...“

Spisovatel Jaroslav Putík, autor románů a souborů povídek, vzpomíná na Ameriku v deníkovém zápisu z roku 1981, zveřejněném v knize *Odyssea po česku* (1992):

„Cesta do Písku s Martinou. Po kolika letech? Po dvanácti, patnácti? U Honzíčka, Amerika, cesta k Flekačkám, kaplička s francouzským nápisem. Vzduch, pravý prázdninový vzduch, jaký vane jen tam, ale něco je pryč, něco je nenávratně pryč. Stále ten pocit uplývání, mizení - zvláště silný ve společnosti dítěte a z oné dvojí perspektivy.“

O sedm let později se Jaroslav Putík zastavil na Svatotrojickém hřbitově v Písku. Do deníku si zapsal:

„Na starém hřbitově kolem kostela Nejsvětější Trojice v Písku. Nekonečno spisovatelů, redaktorů, vydavatelů, učitelů, profesorů, překladatelů a samozřejmě buditelů. Vše odvál čas a jména neříkají současníku nic. A přesto smekám pomyslný klobouk, bez moře tzv. drobných buditelů by tenhle národ zhasl jak lampička, které došel olej.“

Z lesa Amerika nad Pískem jsem se vydal východním směrem a přes osadu Flekačky, zvanou dříve „Na Ocase“ podle stejnojmenného zaniklého rybníka, jsem dorazil do vsi Semice, jež je dnes jednou z místních částí nedalekého města Písku. Tam se narodil nejen legendární silák Jan Cimbura, ale také člověk, který se - podobně jako jeho bliženec Josef Kotalík - dožil požehnaného věku a zemřel jeden měsíc a jeden týden po svých devadesátinách.

„Já vykonal, co určilo mi žití a připraven jsem několik už let do černé Chárónovy loďky jíti...“

Tato básníková slova ocitoval ve své koláži „Vánoční duma Adolfa Heyduka“ pedagog, kulturní pracovník a publicista Karel Votava. Po maturitě na píseckém gymnáziu vystudoval filozofickou fakultu Univerzity Karlovy a pak učil češtinu a němčinu na řadě škol v jižních Čechách, než po druhé světové válce zakotvil v Písku. Již jako student začal publikovat v novinách a časopisech. Jeho tvorba obsahovala jazykovědné a literárněhistorické články, příspěvky z kulturního a zejména divadelního života, fejetony, sloupky i kratší beletristické práce. Byl hercem a režisérem ochotnických souborů a v letech 1932-1934 redigoval divadelní časopis *Scéna*, vydávaný v Táboře. Za okupace, když profesionální soubor Jihočeského divadla přenesl svou činnost z Českých Budějovic do Tábora, psal do deníku *Venkov* referáty o jeho premiérách a v letech 1946-1948 přednášel dějiny českého divadla na seminářích, pořádaných v rámci festivalu amatérských divadelních souborů Jiráskův Hronov.

Karel Votava rovněž spolupracoval s českobudějovickým rozhlasovým studiem a s tříčlenným souborem pro ně připravoval literárně-hudební pořady o jižních Čechách v literatuře a lidové písni. Jako editor připravil do tisku reprezentativní almanach k 200. výročí založení píseckého gymnázia (1978), dva díly antologie „Písecká čítanka“ a edici „Píseckých obrázků“ Františka Křemena. Napsal záslušnou životopisnou práci o prácheňském regionalistovi Jaromíru Malém. Tři články Karla Votavy, již poslední, vyšly na počátku devadesátých let 20. století v píseckém měsíčníku Lipík, který bohužel vycházel pouhé tři roky, nepočítáme-li první číslo ze započatého ročníku čtvrtého.

V lese Havírky nad Semicemi, zbrzděném středověkou těžbou zlata, jsem si uvědomil, že to není tak dávno, co si město Písek opět začalo uvědomovat fundamentální význam rýžování a dolování zlata ve své historii. Na tuto slavnou stránku píseckých dějin padal prach zapomnění, než se ve světle nových objevů zaskvěla v obnoveném lesku. Impulsem se stal objev pozůstatků zlatorudného mlýna na pravém břehu Otavy pod Starou pazdernou v Písku v posledních dnech roku 1966. Následující výzkum vedl písecký rodák Jaroslav Kudrnáč, pracovník pražského Archeologického ústavu Československé akademie věd, který se předtím zabýval hlavně slovanskými hradišti.

Záchranný výzkum v Písku se pro Jaroslava Kudrnáče stal mezníkem ve vědecké specializaci. Přenesl svou energii do oblasti montánní archeologie a stal se předním českým i evropským průkopníkem tohoto oboru. Výsledky uvedeného výzkumu se staly základem stálé expozice Zlato na Písecku, instalované roku 1976 v píseckém muzeu. Jaroslav Kudrnáč prozkoumal také zlatodoly na Havírkách a roku 1978 pozůstatky druhého píseckého mlýna na zlatou rudu, objevené v místech bývalého Drátovského mlýna na levém břehu řeky Otavy. Zasloužil se též o pietní úpravu hřbitova u Nejsvětější Trojice v Písku, jemuž věnoval samostatnou publikaci.

Vrcholem počáteční etapy vědecké práce Jaroslava Kudrnáče se stala objemná monografie „Klučov. Staroslovanské hradiště ve středních Čechách“. První výsledky svých výzkumů středověké těžby zlata shrnul v publikaci Zlato v Pootaví (1971) a následovala série dalších prací. Počet Kudrnáčových studií, článků a recenzí jde do stovek a v závěru života zabrousil za hranice svého oboru jak knihou o dějinách Strunkovic nad Blanicí, svého oblíbeného městečka, tak sepsáním vzpomínek na léta druhé světové války, kdy byl příslušníkem českého vládního vojska v Itálii a zapojil se tam do protifašistického odboje.

III. CESTA K PROTIVÍNU

Pěšinou ze Semic, lemovanou po levé straně lesem a na stranu opačnou nabízející široký výhled do krajiny mezi Píseckými horami a Hůrkami, jsem kolem Nového Dvora přišel do Tálína. Zdejší rodák Josef Truhlář maturoval na píseckém gymnáziu a po absolvování pražské filozofické fakulty se stal zaměstnancem Univerzitní knihovny. Jako literární historik se zabýval především obdobím českého humanismu.

Jméno Tálína, tedy vlastně jméno sousedního rozlehlého rybníka s dvěma hrázemi, proslulo prostřednictvím lidové písně „Když se ten Tálínskej rybník nahání“, jejíž tvůrci - na rozdíl od většiny autorů podobných venkovských písniček - nezůstali anonymní. Složili ji dva kamarádi z Maletic Martin Bláha a Jan Procházka někdy v polovině 19. století a poprvé se hrála a zpívala na posvícenské

zábavě v Selibově. Jména dvou maletických chasníků nám tedy připomínají, že tvůrcem nikdy nebyl jakýsi abstraktní a anonymní „lid“, ale vždy nadaní a schopní konkrétní lidé.

Zastavil jsem se také v blízkých Pasekách, kde se narodil českobratrský kněz a národopisec Václav Našinec, který studoval také slovesnou tvořivost jihočeského venkova. Procházka malebným protivínským okolím přes Žďár, Novou Ves, Krč (rodiště matky Jaroslava Haška) a Těšínov mne přivedla do Milenovic, kde na území píseckého regionu vstupuje řeka Blanice. Jejím údolím jsem se vydal k severu a již se přede mnou objevilo město Protivín, významné centrum jižního Písecka.

Našel jsem v něm stopy pěkné řádky literárních pracovníků. V Protivíně se narodil filolog a publicista Karel Doucha, zemřel tu rodák z Mšece u Slaného, literát a správce zdejšího schwarzenberského pivovaru Adolf Brabec, zdejším rodákem byl také diplomat, národohospodář a spisovatel Julius Brabec. Tvořila zde spisovatelka a mělnická rodačka Barbora Josefa Bečvářová a stopy své literární činnosti tu zanechal také rodák z Plzně Karel Balák, který později zakotvil jako novinář v USA. Další zdejší rodák, učitel a propagátor včelařství Václav Jakš přispíval do odborných i regionálních časopisů a napsal populární příručku „Včelař začátečník“.

Ve výčtu osobností pomyslného „Protivínského Slavína“ nesmí pochopitelně chybět ten, kdo tento termín pro galerii lidí, kteří město proslavili, sám vytvořil. Spisovatel a vlastivědný pracovník Josef Hávr Písecký se narodil v Písku, studoval na písecké reálce a na učitelském ústavu v Hradci Králové. Poté učil na obecných školách v Lašovicích, Čížové, Bavorově a celých sedmáct let (1903-1920) jako odborný učitel na měšťanské škole v Protivíně. Pomáhal pak zakládat měšťanskou školu v Bavorově, kde se stal na dobu šesti let prvním ředitelem, a na další tři roky se vrátil – již také jako ředitel – na protivínskou měšťanku.

Ačkoliv se literárním přívlastkem hlásil k svému městu rodnému, zvolil si Josef Hávr Protivín také za město odpočinku a pokračoval jako penzista ve své pilné publicistické práci, v níž zasáhl do mnoha žánrů. Již od konce 19. století přispíval básněmi, povídkami a místními zprávami do deníků a krajských časopisů. Uveřejňoval příspěvky také v časopisech pro děti a mládež, ve vodňanské vlastivědné revui Zlatá stezka a ve Vodňanských novinách. Zde vycházely na pokračování jeho krátké portréty místních osobností, vydané pak souborně v trojici samostatných publikací Bavorovský Slavín, Vodňanský Slavín a Protivínský Slavín.

Z knižních prací Josefa Házra Píseckého byly svého času oblíbené povídkové soubory Několik humoresek, Lidé dobří a bodří, Na venkově, Na výsluní a román Zátíší. Příběhy především s milostnou tematikou najdeme v Hávrových knihách Po trnitých stezkách a Po světlých stezkách, své básně shrnul do sbírek Rokoko a jiné verše a Klidné chvíle. Dnes oceňujeme spíše Hávrovu práci vlastivědnou. Je škoda, že nevydala větší knižní dílo, jakým je v jeho tvorbě beletristické rozsáhlý historický román Kašpar Matyáš ze Sudetu, zasazený do vodňanských kulis počínajícího 17. století.

Josef Hávr Písecký, Karel Slepíčka, František Krhoun, Antonie Kolařová – to je čtveřice zasloužilých protivínských regionálních pracovníků 20. století. S Františkem Krhounem se setkáme v Čížové, takže nyní k dvěma zbývajícím jménům.

Protivínský rodák Karel Slepíčka maturoval na písecké reálce a roku 1922 absolvoval studium chemie na Českém vysokém učení technickém v Praze. Špatně placené místo asistenta na této škole však opustil a stal se zaměstnancem muzejního oddělení Pedagogického ústavu Jana Amose Komenského, po jehož zrušení přešel na ministerstvo školství. Od roku 1953 pak deset let působil v oddělení středověké archeologie Archeologického ústavu ČSAV v Praze, kde se nejvíce zabýval prací v terénu a zejména průzkumem území, určených k zatopení Slapskou a Orlickou přehradou. Některé své výsledky publikoval v odborných časopisech.

V době píseckých středoškolských studií navštěvoval Karel Slepíčka historika Augusta Sedláčka a později s Cyrilem Merhoutem prováděl korekturu posledního patnáctého svazku Sedláčkových Hradů, zámků a tvrzí království českého. Na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století se Karel

Slepička společně s učitelem Františkem Krhounem zasloužil o vznik městského muzea v Protivíně, jež se po půl století existence stalo jednou z poboček Prácheňského muzea v Písku. Dovolenu trávil pravidelně nedaleko Písku ve Vodňanech a přispíval do tamního časopisu Zlatá stezka. Po celý život shromažďoval materiál k dějinám Protivína, z něhož čerpal při přednáškách pro Kroužek rodáků a přátel z Protivína, Vodňan a okolí v Praze a který - jako podklad pro budoucí historiografické zpracování - věnoval protivínskému muzeu.

Zatímco chemik Karel Slepička mohl svým způsobem profesionálně realizovat celoživotní zájem o historii, k Antonii Kolafové byl osud méně milosrdný. Rodačka z protivínské selské rodiny studovala na píseckém gymnáziu a roku 1937 získala jako jedna z mála žen doktorát historie, filozofie a sociologie na Karlově univerzitě v Praze. Její plánované další studium na pařížské Sorbonně (Université Paris 1) zmařila nacistická okupace, a tak válečná léta musela Antonie Kolafová strávit prací na rodinném hospodářství. Roku 1945 nastoupila do oddělení sociálních služeb Státního plánovacího úřadu v Praze. O pět let později, když se její mladší bratr František pokusil emigrovat, byla za napomáhání k jeho útěku odsouzena k čtyřem rokům vězení, které si odpykávala v kladenských černouhelných dolech. Po třech letech byla propuštěna a pracovala až do odchodu do důchodu jako pomocná dělnice, když vyřízení její žádosti o rehabilitaci, podané roku 1968, zmařil nástup normalizačního režimu.

Teprve jako pětadesátiletá uveřejnila Antonie Kolafová první ze svých dvaapadesáti příspěvků v českobudějovickém časopisu Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu. Zabývala se v nich dějinami Protivína i širšího okolí, přičemž si předsevzala dokončit celkové zpracování dějin města od první písemné zmínky až do roku 1918. Výtah z její pětisetstránkové práce vyšel roku 1982 v publikaci k protivínskému jubileu a v knižní podobě se upravený rukopis dočkal vydání až posmrtně, na sklonku devadesátých let 20. století.

Nejslavnější protivínský rodák Jiří Kolář, syn pekaře, navštěvoval základní školy v Protivíně a v Kladně; po vyučení truhlářem vystřídal nejrůznější zaměstnání od pomocného dělníka po nakladatelského redaktora. Od roku 1943 se věnoval pouze umělecké tvorbě, poté co předchozího roku vyšla pod patronací Františka Halase a se značnými zásahy cenzury jeho první básnická sbírka Křestní list, vzniklá ovšem již o čtyři roky dříve. Roku 1942 se Jiří Kolář s básníky Josefem Kainarem, Jiřinou Haukovou, Ivanem Blatným a výtvarníky, k nimž patřili hlavně Kamil Lhoták, František Hudeček a Karel Souček, sdružil ve Skupině 42.

Básníci této umělecké skupiny dobře postřehli, že v melodické české poezii třicátých let začala samotná slova poněkud ztrácet svou váhu a význam, a navazovali spíše třeba na odkaz píseckého rodáka Richarda Weinerja, jehož řeč si sama jakoby úmyslně kladla do cesty nejrůznější překážky. Hlavním tématem literárních i výtvarných prací Skupiny 42 se stal všední a neúprosný život ve velkém městě uprostřed moderní civilizace. Tehdy vznikaly další Kolářovy sbírky Ódy a variace, Limb a jiné básně, Sedm kantát. K vlastnímu výrazu se Jiří Kolář dobíral též překládáním anglosaské poezie. Téměř desetiletá publikační odmlka začala roku 1948, kdy nový režim pobouřila Kolářova básnická sbírka Dny v roce, kontrastující svou střízlivostí a civilní tragikou s oficiálními požadavky revolučního optimismu a budovatelského nadšení.

Roku 1957 vydal Jiří Kolář překlad Ezopových bajek, což naznačilo jeho následující příklon k tvůrčímu zužitkování dědictví světové literatury, dokumentovaný dále básnickými parafrázemi Mistr Sun o básnickém umění, Nový Epikteton a prozaickou parafrází Enšpígl, napsanou společně s Josefem Hiršalem. Výbor z Kolářovy původní tvorby po roce 1948 vyšel až roku 1966 pod názvem Vršovický Ezop. Již tehdy se však Jiří Kolář začal plně věnovat výtvarným experimentům, které mu přinesly světovou proslulost.

Úspěchy jeho výstav v Londýně (1963) či New Yorku (1975) zařadily dílo Jiřího Koláře do kontextu umění nadnárodního významu. Naše veřejnost mohla nejnovější práce autora, který roku 1980 začal žít v Paříži, doma shlédnout až po listopadové revoluci. Ačkoliv byl Jiří Kolář na sklonku života znám především jako výtvarník, například jeho - po dlouhé době od vzniku vydané - Básně ticha čtenáře jistě přesvědčily, že ani literární odkaz protivínského Pařížana nemůže dlouho zůstat ve stínu jiných složek jeho celoživotní usilovné tvorby.

IV. K SOUTOKU BLANICE S OTAVOU

Z Protivína jsem se vydal cestami a pěšinami údolí řeky Blanice k severozápadu. Navštívil jsem starobylý Myšenec se zříceninami královského hradu i nedaleké Maletice, celonárodně známé z lidové písně „Na břehu Blanice stojí Maletice“. Od tvrze Klokočín jsem pokračoval k jihu a pak k západu do Skal, odkud je to už přes sousední Budičovice kousek k pozůstatkům zaniklé tvrze Božejovice na ostrohu Tvrzského rybníka, na který proti proudu Skalského potoka a jeho přítoků navazuje celá spleť vodních ploch. Skutečné události z roku 1443, kdy Jaroš z Drahonice tuto svou tvrz zapálil, aby nepadla do rukou strakonickému maltézskému velkopřevorovi Václavu z Michalovic, a Strakoničtí poté údajně našli ve spáleništi pozůstatky penězokazecké dílny, vylíčil roku 1958 v románu Zlatá stezka autor historických próz Václav Písař, povoláním právník a vlastním jménem Václav Kopista.

Pražský rodák žil od roku 1910 až do konce života ve Vodňanech, studoval na píseckém gymnáziu a své vzpomínky z oněch let, prožitých v době první světové války, ztvárnil v povídce Zelený kádr. V Písařových nevydaných, ručně psaných a více než šestisetstránkových pamětech najdeme také pasáže věnované Písku, kde autor porovnal svůj Zelený kádr se Šrámkovým Stříbrným větrem. Označil ale lehkovážně za dějiště Stříbrného větru písecké gymnázium, ačkoliv se Fráňa Šrámek vždy ohrazoval proti tvrzení, že Písek byl klíčovým místem jeho inspirace.

Knižního debutu - román Zlatá stezka - se Václav Písař dočkal až na prahu šedesátky. Hlavním hrdinou jeho druhého románu Trojí kříž (1974) z doby Jiřího z Poděbrad je jihočeský válečník Roubík z Hlavatec a třetí historický román Selská kronika se částečně odehrává mezi Pískem a Vodňany v době napoleonských válek, kde autor položil fiktivní dějiště do „velké vsi“ v místech dnešní osady Humňany u Ražic. Až posmrtně (1983) vydalo Jihočeské nakladatelství Písařův román Prokopova zkouška, který líčí úsek ze života husitského vojevůdce Prokopa Velikého.

Z míst dávné božejovické tvrze jsem se vydal k severu a po půlhodině přišel do Heřmaně. Ves, kdysi městečko, jehož význam poklesl po třicetileté válce, se rozkládá na mírném návrší nad údolím Blanice a v kulturním povědomí ji proslavily především dvě výrazné osobnosti. Václav Krška bývá dokonce často označován za heřmaňského rodáka, ačkoliv se narodil v Písku. Napřed ale vzpomeňme jeho o dva roky staršího současníka.

Básník Jan Čarek se narodil v Heřmani v chudé chalupnické rodině - měl jedenáct sourozenců. Stal se studentem píseckého gymnázia, kam denně z domova docházel přes les Hůrky pěšky, neboť si nemohl dovolit utrácet pár desítek haléřů za cestu vlakem, a již roku 1917 publikoval v píseckém Otavanu své první verše. Po návratu z vojny, kam byl na poslední měsíce první světové války povolán

okamžitě po maturitě, se stal úředníkem státních drah. Působil v Teplicích, Lounech a na dalších místech, v letech 1929-1946 pak pracoval na ministerstvu dopravy v Praze.

Uveřejňoval básně v novinách a časopisech a jeho první samostatná sbírka básní *Vojna*, vydaná roku 1920, obsahuje verše ze studentských a vojenských let. Verše ovlivněné proletářskou poezií, které psal nějakou dobu po roce 1919, vyšly souhrnně až roku 1941 ve sborníku *Svět nad kolejemi*.

Mimořádný ohlas získala roku 1924 druhá Čarkova sbírka *Chudá rodina* z Heřmaně. Básník Josef Hora o ní napsal:

„Vesnice našla v Čarkovi svého nejúčinnějšího popřevratového básníka... I on je básníkem chudých. Ne statky, ale staré chalupy s rodinami, jež žijí v potu a o chlebu, věčná dřina, tvrdá láska k zemi ho vzněcuje k písni. Či vlastně ne k písni, neboť Čarkovi nebyl dán lehký dar. Něco zarputile proletářského je ve struktuře jeho básní, valících se sukovatým volným veršem beze zdob.“

Básník Petr Bezruč záhy po vydání sbírky Janu Čarkovi napsal:

„Když jsem poprvé čítal Vaše verše v Prameni, řekl jsem si: To je básník, to je vůně země. To je poezie! A dnes, když jste mi poslal krásnou a těžkou knížku svou, opakuji ty tři výrazy! – Víte, mně nebývá mnoho do řeči. Pozdvihl jste do výše Heřmaň – (jaké to krásné jméno!) i budou ji čtenáři Vaši tak milovat, jako ji milujete Vy.“

Po úspěchu *Chudé rodiny* pokračovala Čarkova tvorba sbírkami *Temno v chalupách* (1926) a *Smutný život* (1929). Postupně se však jeho poezie stávala monotónní a původní sociální naléhavost ustupovala před meditacemi vydědence odtrženého od rodné půdy, který marně teskní po krajině dětství. Východisko hledal Jan Čarek ve vztahu k Bohu, čímž se přiblížil katolickým básníkům třicátých let, a programovým venkovanstvím se zároveň přiradil k tzv. ruralistům (Josef Knap, František Křelina a další).

Čarkovy sbírky *Hvězdy na nebi* (1934), *Tři balady o válce* (1934) a *Svatozář* (1938) pocházejí z let, kdy již s Heřmaní ztratil osobní styk. Rodiče zemřeli, básník již léta žil v Praze, a jeho rodná chalupa přešla do cizích rukou. Jisté charakterové zakolísání z prvních let nacistické okupace se Jan Čarek snažil po válce „napravit“ psaním básní často tendenčních (například *Píseň o maršálu Koněvovi*), ale především mu společenské změny odňaly téma nejvlastnější, tvrdý a bohabojný život chudých venkovanů na jihu Čech. Od roku 1948 se tedy zaměřil (podobně jako František Hrubín a několik dalších současníků) na ideologicky neutrální básnickou tvorbu pro děti, kterou do roku 1961 uspořádal do úctyhodného počtu sedmnácti knih - poslední z nich nesla název *O veselé mašince*.

V posledním pětiletí života se Jan Čarek odmlčel a zemřel v osamění v Praze. V jedné z jeho básní vyslovené přání, aby se ještě jednou vrátil do rodné vsi, se mu symbolicky vyplnilo až tři roky po smrti. Urnu s jeho popelem, již s prošlou „skladovací lhůtou“ a určenou k likvidaci, objevil ve skladišti pražského krematoria básník Ladislav Stehlík. 29. září 1969 byla urna uložena do zaskleného výklenku ve vnější stěně presbytáře kostela sv. Jiljí v Heřmaní, odkud lze přes hřbitovní zeď spatřit Čarkův rodný domek.

Václav Krška, básník filmového plátna, vstoupil do české kinematografie až po čtyřicítce. První období jeho života je spojeno především s literaturou a divadlem. Syn živnostníka prožil klukovská léta v rodném Písku, ale ovdovělá matka záhy prodala prosperující rodinné řeznictví a provdala se do Heřmaně, kde se novým domovem čtrnáctiletého studenta písecké reálky stal bohatý mlýn nevlastního otce Josefa Martínka. Václav Krška byl vcelku dobrým studentem, kupodivu jen čeština

mu dělala potíže. Dokládá to i dopis bez data, který – nejspíše ještě jako student – napsal Václav Krška do Písku Adolfu Heydukovi (Státní okresní archiv Písek, pozůstalost Adolfa a Emilie Heydukových):

„Velevážený mistře.

My, členové agrárního sdružení pořádáme nejbližší neděli umělecký večírek a prosíme Vás tímto, milovaný mistře o laskavé svolení veřejné recitace několika básní z cyklu „Cymbal a husle“, „Slováčkovo loučení“ a jiné.

Chceme zaváděti v naší organizaci směr umění, chceme, aby i lid venkovský poznával krásy naší literatury a proto doufáme, že nám laskavě svolíte recitati (sic!) Vašich básní.

Václav Krška

(mlýn J. Martínka)

Heřmaň p. Ražice“

Po maturitě absolvoval Václav Krška základní vojenskou službu, z neznámých důvodů neodešel – jak by se dalo očekávat – do Prahy na další studia a poté se jako zámožný soukromník v klidném venkovském prostředí nerušeně věnoval svým zálibám, především četbě beletrie a cestám do ciziny. Zároveň roku 1920 v Heřmani založil ochotnický kroužek „Heyduk“, s nímž úspěšně jako režisér i herec provedl řadu klasických i současných divadelních her. V zahradě bývalé hájovny Doubky u Heřmaně jsou dodnes v terénu patrně stupně hlediště přírodního divadla, kde Václav Krška s místními ochotníky realizoval mimo jiné Čapkova Loupežníka, Shakespearovy hry i Sofoklova Oidipa krále s hostujícím Eduardem Kohoutem v hlavní roli.

V Heřmani Václav Krška nastudoval na 150 kusů. V cyklu lidových her to byly tituly od Jiráskova, Zeyera, Svobody, Langra, Štolby, Stroupežnického, Scheinpflugové, v cyklu her náročnějších pak třeba Adam stvořitel, RUR, Romeo a Julie, Zimní pohádka, Smrt matky Jugovičů, Fuenteovejuna, Zločin a trest. Vedle Krškova přítele Eduarda Kohouta přijížděli do Heřmaně hostovat také Otýlie Beníšková, Zdena Baldová, Olga Scheinpflugová, Ladislav Pešek a další pražští herci. Se svým heřmaňským souborem se Václav Krška představil roku 1923 v píseckém divadle s Večerem tříkrálovým Williama Shakespeara a poté působil jako režisér i herec divadelního odboru píseckého Sokola, dámského spolku Světla, dalších místních ochotníků i studentů. V Čapkově Matce, inscenované roku 1938 k sedmdesátému výročí vzniku píseckého Sokola, vystoupila v hlavní roli členka pražského Národního divadla Leopolda Dostalová.

Jako literát debutoval Václav Krška knižně románem Zatoulaný, vydaným roku 1925 v edici Knihovna Prácheňského kraje. Po smrti otčima Josefa Martínka roku 1927 se společně s matkou staral o řízení provozu mlýna, který ho spolehlivě živil až do zralého věku. Série jeho knih pokračovala lyrickou prózou Chlapec a kozonoh (1929) a trilogií Země hovoří (Toužení pod javorem, Hlas nejvroucnější, Zapomenutý rok). Psal také básně a divadelní hry - jednu z nich režíroval R. Walter v brněnském Zemském divadle, další František Salzer v divadle E. F. Buriana. Za svůj nejlepší text z třicátých let Václav Krška považoval román Klaris a šedesát věrných. Jeho příběh se odehrává v kolektivu šedesáti chlapců z učiliště, umístěného na ostrově ve Středozemním moři, kde každý z nich musí setrvat celých osm let bez pohledu na ženu.

Roku 1937 se Václav Krška po smrti matky přestěhoval z Heřmaně do Písku, kde si koupil výstavnou vilu v dnešní Sadové ulici, vyhledávané místo schůzek jeho místních i pražských přátel. O tři roky později však mlýn v Heřmani i píseckou vilu pronajal a odstěhoval se do Prahy, kde zbytek života zasvětil filmu, když si Lucernafilm všiml jeho knihy *Odcházeti s podzimem* a nabídl mu spolupráci na jejím filmovém přepisu, který byl do kin uveden pod titulem *Ohnivě léto*. Po letech na tuto změnu Václav Krška zavzpomínal:

„Dodneška nevím, jak jsem k tomu vlastně přišel. Nikoho jsem ve filmové branži neznal, oni neznali mě, ale stalo se. A tak jsem se stal spolurežisérem filmu *Ohnivě léto*, jehož exteriéry se natáčely pochopitelně kolem Písku a Bechyně, na zámečku Karlov, u Vráže, u Čimelic – a kde hudbu poprvé pro film komponoval kamarád a Písečák Jiří Srnka. A protože film měl úspěch, byl – jak se říká – ptáček chycen za drápek. Přihlásil se Nationalfilm a ředitel Karel Faix mne pozval ke spolupráci. A už jsem se stěhoval do Prahy, ale srdce zůstalo tam dole u Otavy, u Blanice, u těch kopců a dálek. U všech těch zážitků mladých let... A pak přišel druhý film *Kluci na řece*, natočený na Otavě a v Písku. I potom v další práci, kdykoli jsem mohl, vracel jsem se do těch drahých míst.“

Natrvalo se Václav Krška do našeho kraje vrátil až po smrti – na hřbitov u kostela svatého Jiljí v Heřmani. V témže hrobě pak po delší době spočinul po Krškově boku jeho dlouholetý druh.

Z Heřmaně jsem se vydal k severu do nedaleké starobylé vsi Putim. Tam se v polovině 19. století přičlenil semický rodák Jan Cimbura, který se stal předlohou stejnojmenného románu. Jeho autor, pozdější římskokatolický kněz Jindřich Šimon Baar ho poprvé spatřil roku 1886, kdy jako gymnazista trávil první z trojích putimských prázdnin u svého strýce, zdejšího faráře Josefa Baara. Ten se narodil ve stejném statku čp. 49 v Klenci pod Čerchovem jako později jeho synovec, byl sám literárně činný a za studií v českobudějovickém kněžském semináři se přátelil s Václavem Čeňkem Bendlem, s nímž se setkáme v Mirovicích. Seznam prací Josefa Baara zahrnuje jak mravoučná vyprávění, tak i praktické rady pro venkovské hospodaření.

V knihovně Prácheňského muzea v Písku se dochovaly pouze čtyři ze samostatných tiskovin Josefa Baara, jejichž tituly zde pro zajímavost uvádím: *Mladí pastýři betlémští*. Melodrama ve 3 dějstvích, Praha, Knapp 1872, 29 s.; *Vánoční hra pro děti: Mladí pastýři betlémští*, Praha, Mikuláš 1872; se spoluautorem Josefem Soukupem: *Zpěvník a pobožnosti k službám Božím pro žákovstvo národních škol, Písek, vlastním nákladem 1973, 64 s.*; *Dvě řeči o biskupské visitaci (...) o sjezdu Písecké župy hasičské v Putimi, Písek, vlastním nákladem (1906), 14 s.*

Román Jan Cimbura vydal Jindřich Šimon Baar roku 1908 a inspirovan skutečným Cimburou v něm s patřičnou dávkou autorské licence vytvořil idealizovaný typ jihočeského sedláka, střežícího mravní neporušenost venkova a nedůvěřivého k městské civilizaci. Román by nevznikl bez dopisů Josefa Baara, v nichž pan farář svému synovci podrobně vylíčil život vesnice, jak dokládá kniha Ladislava Vydry *Na putimské faře* (1947). Putimští zprvu na slávu zesnulého Jana Cimbury žárlili, ale brzy jejich vzpomínky nahradila postava literární. Svého někdejšího souseda ztotožnili s Baarovou fikcí, ačkoliv spisovatel spojil ve své knize mnoho příběhů neputimských. Třeba osudy koně Běláčka zpracoval podle vzpomínek z dětství svého přítele, kněze a literáta Františka Teplého.

Potomci z Cimburova rodu s nezaměnitelným příjmením dosud žijí ve vsi i v nejbližším okolí. Jejich populární předek doprovázel jako kočí na cestách do Prahy Františka Karla Miltnera, předposledního prácheňského hejtmana v letech 1855-1862. Ten se jako literární postava objevil nejen v Baarově románu, ale později rovněž v další beletristické exkurzi do let českého národního obrození, v románu Aleny Vrbové *Rašení* z roku 1985.

O brzkém splnutí skutečného Cimbury s literární postavou ve zlidovělý mýtus svědčí zajímavá skutečnost, že se na Cimbuřově hrobu v Putimi pár let po vydání knihy Jindřicha Šimona Baara objevil fiktivní veršovaný náhrobní nápis z Baarova románu, jak dosvědčil básník Antonín Klášterský, který řadu roků v létě pobýval na blízkých Hůrkách. Za první světové války, kdy byly z důvodu pohřbů Marie Cimbuřové (1916) a Martina Cimbury (1918) kosti Jana Cimbury vykopány, zmizel také nápis a byl opět obnoven snad až v druhé polovině dvacátých let. Dost starousedlíků vám ale možná dnes, více než sto let po Cimbuřově smrti, bude tvrdit, že jde o nápis původní, který Jindřich Šimon Baar do závěru své knihy prostě opsal.

Kdo by si v Putimi kromě Jana Cimbury nevzpomněl na epizodu z českobudějovické anabáze dobrého vojáka Švejka? Jistě, četnická stanice nikdy v Putimi nebyla, ani hospoda Na kocourku, ale přesto se někdy jaksi automaticky předpokládá, že Jaroslav Hašek tento kraj dobře znal. Literární historikové již dříve opravili mylné tvrzení, že se matka Jaroslava Haška narodila v Protivíně (ve skutečnosti v nedaleké Krči), ale neustále se opakuje na stránkách některých literárních příruček i turistických průvodců tvrzení, že u dědečka z matčiny strany, schwarzenberského baštyře, strávil Jaroslav Hašek několikery prázdniny na ražické baště, odkud načerpal náměty pro některé své povídky.

Ve skutečnosti Jaroslav Hašek náš kraj neznal. Děda Jareš žil v době Haškova dětství na penzi v Praze, kde po třech letech zemřel, a malý Jaroslav si ho mohl jen matně pamatovat ze společných procházek na Karlovo náměstí. Dědeček sice byl zásobárnou historek, ale ty Jaroslav Hašek pochytíl až později z podání své matky. Není doloženo, že by dědeček působil na údajné ražické baště – Jaroslav Hašek nejspíše jeho vzpomínky z Krče literárně lokalizoval do Ražic. Později, pouze jednou, navštívil ještě jako chlapec tyto končiny se svou matkou, ale ani pozdější tulácké sklony nikdy Jaroslava Haška nezavedly znovu do jižních Čech.

Jaroslav Hašek neznal náš kraj ani z doby základní vojenské služby, protože tu nikdy neabsolvoval. Trasa Švejkovy anabáze je tak nepravděpodobná, že se spisovatel asi příliš spolehl na svou kartografickou paměť. V Ražicích, v Putimi, vlastně v celých jižních Čechách Jaroslav Hašek v dospělosti nikdy dobrovolně nepobýval - tou jedinou nedobrovolnou výjimkou je jeho krátký pobyt v českobudějovických kasárnách po dodatečném odvodu v lednu 1915. To, že jeho jihočeské zmínky na stránkách „Švejka“ či Historky z ražické bašty působí tak věrohodně, má jedinou příčinu - byl to geniální spisovatel.

Krátce se zmiňme o Putimi v další literatuře: ve sbírce Adolfa Heyduka Zpěvy pošumavského dudáka najdeme báseň U putimského kostela. Antonína Klášterského inspirovala ves a její okolí k básním V putimské kostnici, Na českém jihu a Jihočeská duma. Písecký římskokatolický děkan Antonín Svoboda, publikující pod pseudonymem Antonín S. Pošumavský, byl autorem básní Baarova škola v Putimi a Příteli Baarovi. Mezi verši Jana Nohy najdeme též báseň s názvem Putimský sonet. Rodák z Debře u Mladé Boleslavi, akademický malíř Oldřich Smutný, majitel chaty u Podkostelního rybníka v Putimi, popsal život labutí na tomto rybníku v knize Labutě, labutě (1982). K 900. výročí první zmínky o vsi vyšla publikace místní kronikářky Anny Wretzlové-Pixové Putim své kroniky netají (1992).

Již téměř zcela zapomenut je putimský rodák Matěj Kolářík, syn zdejšího chalupníka, který studoval na píseckém gymnáziu a biskupském semináři v Českých Budějovicích. Působil jako kněz v různých místech, naposledy v Čížové, ale nás zajímá hlavně jako vlastivědný pracovník a publicista. Přispíval do některých časopisů, zejména do píseckého Otavanu, a pro časopis Československé rodopisné společnosti napsal obsáhlý článek Šlechtické rody v Čížové. Zabýval se dějinami jednotlivých farností a zaznamenal mnohé lidové tradice a pověsti Prácheňska. Řada jeho prací však zůstala v rukopisu.

Když z Putimi jdu polní cestou k hrázi rybníka Řežabince, zvedá se po mé levé ruce návrší zvané Pikárna. Zdejší mladopaleomezolitické sídliště zkoumal archeolog Bedřich Dubský, narozený v Komárově na Soběslavských blatech. Absolvent učitelského ústavu v Soběslavi působil na venkovských školách v Jiníně, Hošticích, Paračově, Podsrpu a Řepici, tam již jako pan řídící. Odtud roku 1938 odešel do penze a usadil se nejdříve v Čejeticích, pak krátce v Březnici a roku 1945 definitivně v Písku.

Někdy na začátku druhého desetiletí 20. století, kdy se zrodil zájem Bedřicha Dubského o archeologii, panovaly velmi zkreslené představy o pravěku jižních Čech. Z nedostatečného počtu známých archeologických lokalit, daného dobovou úrovní výzkumu, se vyvozoval závěr o slabé intenzitě a malé časové hloubce pravěkého osídlení kraje.

„Nemohl jsem uvěřiti,"

napsal Bedřich Dubský,

„že by vývoj prehistorického bádání byl uzavřen, že by ta jihočeská romantická údolí pramenů, potoků a řek nebyla přilákala děti přírody - pravěké lidstvo. Počal jsem tedy proto prováděti soustavný výzkum nejprve bližšího mi území, později i vzdálenějších oblastí."

Ze všech objevů Bedřicha Dubského - vedle sídliště na Pikárně - alespoň heslovitě uvedme ty nejdůležitější: mohyly ze starší doby bronzové u Těšínova a Protivína, žárové pohřebiště a osada z mladší doby římské u Přeštic, údajná dílna keltského rýžovníka zlata na Otavě u Modlešovic (interpretaci tohoto objektu však v poslední době archeologové zpochybnili)... Výsledky svých terénních výzkumů shrnul Bedřich Dubský do množství článků a řady knih, z nichž lze jmenovat tituly *Předhistorie Strakonicka* (1921), *Českobudějovicko v době prehistorické* (1926), *Slovanský kmen na střední Otavě* (1928), *La Tène jižních Čech* (1932), *Jihozápadní Čechy v době římské* (1937). Dílo dovršuje syntetická práce *Pravěk jižních Čech* (1949), která je dodnes východiskem dalšího bádání. Archeologické nálezy Bedřicha Dubského jsou uloženy v několika muzeích a tvoří též základ prehistorických sbírek Prácheňského muzea v Písku.

Venkovský kantor Bedřich Dubský musel zápasit o své uznání a důstojné životní podmínky nejen v počátcích svého vědeckého snažení, ale i v letech, kdy se stal uznávaným archeologem. Písecký knihovník František Lipš se roku 1934 zasazoval u agrárního politika Rudolfa Berana, aby Bedřich Dubský byl jmenován ředitelem obecné školy v Písku.

„Panu poslanci Beranovi velmi záleží na tom, aby na p. Dubského byl vzat všemožný zřetel,"

odpověděl Františku Lipšovi 4. prosince 1934 tajemník agrární strany (Státní okresní archiv Písek, pozůstalost Františka Lipše). Snaha Bedřicha Dubského o zakotvení v některém větším kulturním centru byla marná. Ještě jako penzista sehnal s obtížemi místnost v březnickém zámku - předpokládám, že tam nechtěl bydlet nikdo jiný; poslední byt v píseckém hradu připomíná stejné provizorium. Myslím, že k tomu není třeba nic dodávat.

Od Řežabince je to přes Otavu do Zátaví, co by kamenem dohodil, ale já jsem tam došel suchou nohou zpátky kolem Putimi a „Soutoku“ přes Zátavský most, postavený roku 1927. Od něj je to do jen čtvrt hodinka chůze a zároveň mi tato inženýrská stavba připomněla osud další zdejší nedocenené osobnosti. Zátavský rodák Ivo Beneš vystudoval píseckou reálku a pražské České vysoké učení technické. Již na střední škole vydával studentský časopis a tiskem debutoval roku 1902 básní v Píseckých listech. V meziválečném období vedl technickou kancelář v Brně a zabýval se především projektováním, urbanismem a územním plánováním. Navrhl též správní členění republiky,

odpovídající v podstatě pozdějším krajům, a jeho návrh dálniční sítě ČSR se také mnoho neliší od dnešní koncepce. Benešova představa „újezdů", která se měla stát základem modernizace rozdrobené vesnické samosprávy, v mnohém předznamenala pozdější vytváření tzv. střediskových obcí.

Na sklonku třicátých let se inženýr Ivo Beneš přestěhoval do Písku a rozvinul zde rozsáhlou regionalistickou činnost, v níž se stal jakýmsi technickým protějškem spíše kulturně či umělecky zaměřeného Jaromíra Malého. Založil v Písku Praplán, odbočku Národohospodářského sboru jihočeského, pracoval na Prácheňském regionálním plánu a byl hlavním iniciátorem oživení prácheňského regionalismu na přelomu 30. a 40. let. Z té doby pocházejí jeho publikace Vývojové plánování (1939) a Nový Písek (1940) - tuto napsal společně s píseckým městským stavitelem Josefem Pelikánem a podal v ní přehled obdivuhodného rozvoje města za dvacet mírových let První republiky.

Sen o plánovitěm budování moderního Prácheňska zmařila nacistická okupace, kdy mohl Ivo Beneš jen v soukromí rozvíjet svou teorii tzv. koordinace jako podkladu plánovitěho řízení společnosti. V nelehkých dobách se zasloužil o udržení společenského života v Písku uspořádáním výstav Budování Prácheňska (1940) a Pracující a zpívající Prácheňsko (1941). Po roce 1945 začal opět pilně publikovat - první článek v prvních píseckých novinách po osvobození je z jeho pera - a přednášet, spolupracoval s rozhlasem, ale doba brzy přestala být jeho netradičním názorům nakloněna a plánování se chopili jiní plánovači.

Po roce 1948 tedy Ivo Beneš přesunul svůj zájem k historii, s Karlem Polesným založil Historický kroužek při píseckém muzeu a pracoval jako konzervátor státní památkové péče. Životopisci uvádějí, že Ivo Beneš je autorem zhruba 1500 prací, kam jsou vedle realizovaných projektů, publikací a otištěných článků, či příspěvků pro rozhlas zahrnuty také četné práce rukopisné. Ty byly dlouhá léta uloženy v píseckém muzeu, odkud byly předány do Státního okresního archivu Písek.

V. NA SEVEROZÁPAD OD PÍSKU

Po silnici, kterou jsem ze Zátaví šel přes Kestřany do Štětkně, se kdysi ubíral každý týden do Písku do školy a zpět mladý Karel Klostermann, kterého známe sice hlavně jako spisovatele Šumavy a Pošumaví, ale část jeho života je spojena s Píseckem. Dokládá to i jeho dílo - ve vzpomínce Na útěku popsal svůj odchod z Vídně ohrožené roku 1865 Prusy do Písku k rodičům přítele Mašnera, jehož otec tu působil jako notář, a v povídce Dvě gardy se dočteme historku o kocourkovském „boji" písecké a strakonické národní gardy v revolučním roce 1848.

V říjnu 1857 odvezl Karla Klostermanna jeho otec, lékař v Kašperských Horách, k zápisu na gymnázium v Písku. Ubytování pro nastávajícího studenta zajistil u profesora gymnázia Václava Babánka v domě U tří korun na Velkém náměstí.

„Potom přišla ta přijímací zkouška,"

napsal o léta později Karel Klostermann.

„S hrůzou na ni vzpomínám ještě skoro po šedesáti letech.“

Při zkoušce se mu nedařilo a jeho otec se již smířoval s tím, že si Karel zopakuje čtvrtou třídu hlavní školy v Sušici.

„Byla šeredná tahle druhá noc, kterou jsem strávil v Písku. Skoro celou noc jsem ji proplakal a málo jsem spal. Když pak přišlo ráno, ani snídati jsem nemohl a všecek se chvěje úzkostí odebral jsem se do gymnasia.“

Vše nakonec dopadlo dobře a tak se Karel Klostermann stal poprvé - na jeden školní rok - žákem píseckého gymnázia, kde vedle Václava Babánka poznal další tehdejší proslulé pedagogy, jako třeba Josefa Pažouta, předčasně zesnulého organizátora národního života v Písku.

„Když na konci školního roku otec pro mne přijel, měl delší rozmluvu s mým bytným,“

vzpomínal později slavný spisovatel.

„Nevím, stěžoval-li si tento na mne, aspoň otec mi ničeho neřekl, ale již po cestě prohlásil, že mne do Písku již nepošle, ale v Klatovech že budu studovat.“

Od roku 1861 ale Karel Klostermann opět každý týden putoval touto cestou v neděli večer do Písku - tehdy se jeho otec stal zámeckým lékařem ve Štěkni a Karel se vrátil na písecké gymnázium, kde od kvinty po další čtyři roky studoval a také maturoval.

S městečkem Štěkeň, ležícím dnes v okrese Strakonice, je Karel Klostermann spojen nejen jako student, ale také jako důchodce. Když dlouholetý profesor plzeňské německé reálky odešel roku 1908 do výslužby, pobýval téměř každé léto ve Štěkni. Zprvu bydlíval u Velánů v domku čp. 75 a od roku 1919 ve štěkeňském zámku, kde také zemřel a odkud v červenci roku 1923 odváželi jeho tělo k pohřbu do Plzně. Ve Štěkni Karla Klostermanna několikrát navštívil August Sedláček se svou druhou chotí Terezou.

Ještě k zdejšímu zámku: od května do srpna 1950 pracoval jako tesař u zeměměřičského ústavu ve Štěkni Jiří Stránský. Dvě z tet tohoto spisovatele, známého autora románů Zdivočelá země a Aukce, předloh televizního seriálu, byly shodou okolností před únorem 1948 představenými řeholní kongregace tzv. anglických panen, sídlícího právě ve štěkeňském zámku.

Štěkeň jsem nemohl při svých toulkách opomenout již jen kvůli zdejšímu rodákovi Řehoři Zeithammrovi, který studoval na Akademickém gymnáziu v Praze, doktorátu filozofie dosáhl ve Vídni a roku 1828 se stal členem profesorského sboru gymnázia v Písku. Vedle pedagogických povinností a vlastenecké práce ještě stihl psát odborné práce do Čechoslava a Časopisu Českého musea. Roku 1847 odešel z Písku do Prahy, ale již o tři roky dříve se stal - jako vůbec první člověk - čestným občanem města Písku, zejména za svou zásluhu o založení opatrovny malých dětí a vznik veřejné městské knihovny, která byla otevřena 1. listopadu 1841.

Starší syn Řehoře Zeithammra Antonín Otakar, který se čestným občanem Písku stal 73 let po svém otci, proslul jako čelný představitel staročeské strany. Až do počátku devadesátých let 19. století se plně věnoval politice, z níž odešel po katastrofálních volebních neúspěších. Jeho následujícímu životu v ústraní však vděčíme za významné dílo literární. Jde o rozsáhlou dvousvazkovou dokumentární práci o emancipačních snahách české politiky v době hegemonie staročechů, vydanou v letech 1912 a 1913.

Stejně jako Antonín Otakar Zeithammer, tak i mladší z bratrů Leopold se narodil v píseckém domě U koulí. Stal se předním zemědělským odborníkem a během dlouholetého působení ve schwarzenberských službách, kdy také učil na rolnické škole v Rabíně u Netolic, vynalezl vyorávač cukrové řepy, oceněný na Světové výstavě ve Vídni roku 1873. Přispíval do regionálních časopisů, ale teprve v penzi zúročil své zkušenosti z Českokrumlovska a Vimperska. Jeho kniha „Šumava, kraj a lid“, vydaná roku 1902 s předmluvou Adolfa Heyduka, je dodnes cenným svědectvím o Šumavě před sto lety. Rok před smrtí vydal ještě knihu o Českých Budějovicích a okolí, kde žil na odpočinku.

Syn Leopolda M. Zeithammra Viktorin doplňuje tuto čtveřici Zeithamrů jako zástupce třetí generace. Středoškolský učitel češtiny zakotvil stejně jako jeho otec v Pošumaví, psal do zdejších listů (i do píseckého Otavanu) a pod pseudonymem Ursus Šumavský napsal knihu Šumavské dumy. To jsem se však v mysli ze Štěkně vzdálil až do Sušice - s tímto městem a jeho krajem spojil Viktorin Zeithammer svůj život.

Škola ve Štěkně se na dva roky stala prvním učitelským působištěm pedagoga a spisovatele Adolfa Daňka. Vychodil měšťanku v rodných Strakonících, čtyři ročníky písecké reálky a absolvoval učitelský ústav v Soběslavi. Ze Štěkně odešel do Volenic a roku 1892 nastoupil na strakonickou měšťanku, kde učil až do roku 1923, kdy se stal ředitelem obecné a měšťanské školy v Kasejovicích. Po čtyřiceti letech kantoření odešel na odpočinek do Prahy. Od roku 1905 se Adolf Daněk zabýval sbíráním lidové slovesnosti a v letech 1912 a 1916 vyšly dva díly jeho Bájí českého Pošumaví, které se oba dočkaly ještě tři dalších vydání. Dvou vydání se dostalo Daňkovým Pověstem o hradech v jižních Čechách, které poprvé vyšly roku 1923, současně s jeho knihou Na šumavském Podlesí. Roku 1937 následovala kniha Pověsti o hradech v západních Čechách. Adolf Daněk psal také črty a povídky do Rolnického kalendáře, Lidové čítanky, Malého čtenáře, do píseckých listů Otavan a Prácheň i dalších časopisů a denního tisku. Řada jeho povídek a pověstí byla uveřejněna v čítankách pro měšťanské školy, tématem četných Daňkových přednášek byly literární tradice Prácheňska. Jako vážená osobnost se Adolf Daněk stal též smutečním řečníkem na pohřbech Adolfa Heyduka a Karla Klostermanna.

Pomník na štěkeňském náměstí připomíná památku svérázného myslitele Alfonse Šťastného, syna zdejšího obchodníka se střížním zbožím. V letech 1846-1849 se vyučil u ranhojiče Goldscheitera v Blovicích, poté zkoušel štěstí na technice ve Vídni a na pražské univerzitě, kde studoval lékařství a filozofii. Záhy však musel školy zanechat, když zemřel jeho starší bratr Artur, pro něhož otec zakoupil velký statek v Padařově na Táborsku. Alfons převzal hospodářství, ale více ho lákala publicistika a politická práce. Před polovinou sedmdesátých let 19. století vznikly v Padařově v rychlém sledu Šťastného spisy Politické strany u nás a jinde, Ježíš a jeho poměr ku křesťanství, O doplnění našeho národního programu, Dekret o neomylnosti papežské a jeho význam praktický.

Po sblížení s vznikajícími proudy agrárního hnutí začal Alfons Šťastný redigovat Selské noviny, tiskový orgán Selské jednoty pro království České. Její transformací vznikla roku 1891 Hospodářská rada všech tří zemí Koruny české, přeměněná roku 1896 na Sdružení českých zemědělců a roku 1899 na Českou agrární stranu. V ní už Šťastného jako politika zastínili mladší a průbojnější bohatí statkáři (jako třeba Antonín Švehla, jenž odhaloval roku 1925 Šťastného pomník ve Štěkně) a veterán hnutí se musel spokojit se spoluvlastnictvím a šéfredaktorstvím Selských novin, které rok před smrtí zcela předal agrární straně. V knihách a článcích svérázného myslitele dodnes nacházíme pozoruhodné náměty: bojoval proti antisemitismu, rasovým a náboženským predsudkům, proti alkoholismu a přepychu, navrhoval vytvoření „Spojených států evropských“ a používání univerzálního jazyka. Zprvu Alfons Šťastný prosazoval umělý jazyk volapük, později se předvídavě přiklonil k angličtině.

Ze Štěkně pokračovala má cesta přes Dobeš, Malé Nepodřice a Drhovli do krajiny na severozápad od Písku. Nevelké vsi často skrývají nejen bývalá sídla drobné šlechty, ale také různé literární souvislosti. Za všechny pozapomenuté autory si můžeme alespoň ve Vadkovicích připomenout, že se tu narodil novinář Josef Kulatka. Na další putování přes Předotice a „selské polesí“ Kosejřín jsem vzal

do ruky knížečku z první republiky – průvodce po Beranově stezce, kterou tam zemědělci z přilehlých vsí vybudovali jako dík agrárnickému předákovi za lesy, jež jim připadly po první pozemkové reformě.

Zanedlouho jsem došel k návrší nad Čížovou s kostelem sv. Jakuba Většího, v jehož předsíni je náhrobek Ludvíka Loreckého ze Lkouše a jeho dvou synů. Nápis hlásá:

„Léta Panie 1571 v pátek na sobotu sv. Bartoloměje zamordován jest urozený a statečný rytíř pan Ludvík Lorecký ze Lkouše v Šamonících se syny svými Adamem a Zdeňkem oukladně na ložích od svých poddaných. Jejich těla jsou tuto pochována.“

Dávnou selskou rebelii popsal současník, kněz Mikuláš Dvorský, který působil jako farář v Čížové. Jeho verze událostí se zachovala v jednom z rukopisů Kapituly vyšehradské. V lidovém podání se příběh obohacoval o řadu romantických motivů a u jedné z těchto pověstí, udržujících se v ústním podání, se zastavil Ladislav Stehlík ve svém poetickém cestopisu Země zamýšlená. Šamonický mord také nezůstal stranou pozornosti básníků, kteří do epického zpracování vložili nová fakta i interpretaci. V básni Adolfa Heyduka ze sbírky Bohatýři, jež nese v titulu jméno Petra Dulíka, rychtáře a vůdce vzbouřenců, i v básni Jaroslava Vrchlického Lorecký ze Lkouše jsou role aktérů černobíle rozděleny. Rytíř Lorecký je krutým feudálem, Petr Dulík vůdcem lidu. V závěru Vrchlického básně stojí vedle sebe prvky bujarého veselí, revoluce i hororu:

„Šamonické zvony bouřně vyzvánějí,
pánům je dnes běda, sedláci se smějí.

Dvorec zapálený, nádvořím krev proudí,
na zvráceném sudě Petr Dulík soudí.

Před ním trčí vidle, odznak selské síly,
a k nim zástupové ku přísaze pílí.

Před nimi cos v krvi mokvá v hrůzné změti:
šamonický zeman a s ním jeho děti.“

K Čížové patří sousední Nová Ves, kde na sklonku života žil a kde též zemřel pedagog a spisovatel Karel Michl, náležející však větší částí svého díla Praze a východním Čechám. Psal knihy pro mládež a byl také autorem memoárových prací.

Závěr svého pracovitého života strávil v této obci také pedagog a vlastivědný pracovník František Krhoun. Jeho rodnou vsí byly sice Čekanice na Blatensku, ale po absolvování učitelského ústavu v Příbrami se jeho prvním kantorským působištěm stala obecná škola v Čížové. Na dlouhá léta odtud odešel až po první světové válce, kdy nastoupil na českou menšinovou školu v Prachaticích. Kromě namáhavé práce s mládeží, jejíž mateřština byla v dosti zanedbaném stavu, v přeplněných třídách až o osmdesáti žácích, tam také působil v Sokole a v hudebních spolcích.

Po dvou letech přešel František Krhoun na měšťanskou školu v Protivíně, kde, jak jsem se již zmínil, se podílel na vzniku městského muzea. Právě v těchto letech se stal spolupracovníkem regionálních časopisů, kde uveřejňoval své historické a národopisné poznatky. Později, v šedesátých letech, v českobudějovickém časopisu Výběr vycházely jeho medailony významných osobností Protivína. Psal také městskou kroniku a jeho zásluhy ocenili Protivínští po právu udělením čestného občanství.

Na odpočinek se František Krhoun odstěhoval do Čížové, kam ho táhly nesmazatelné vzpomínky z mladých let. I zde stačil ještě vykonat kus záslužné vlastivědné práce. Až do konce života si uchoval duševní svěžest a nepřestal publikovat. Zemřel v požehnaném věku 97 let a je pochován vedle svého, ve studentském věku nešťastně zesnulého syna Boříka na hřbitově na čížovském návrší. Je odtud nádherný pohled do vzdálenější písecké kotliny, na centrum Čížové i na ves Zlivice, která s Čížovou těsně sousedí.

Odkaz Františka Krhouna na poli čížovské vlastivědy pilně rozvíjel až do prvních let 21. století dlouholetý obecní kronikář Jaromír Beneš ze Zlivic, rodák z Chotíkova u Kynšperku nad Ohří, odkud byl s rodiči po mnichovském diktátu odsunut do vnitrozemí. Vyučil se truhlářem a dlouhá léta pracoval v dřevozpracujícím průmyslu, z toho celé čtvrtstoletí jako mistr. Usadil se ve Zlivicích, stal se zpravodajem státní památkové péče a roku 1980 se ujal zanedbané obecní kroniky v Čížové. Jeho práci budou navždy připomínat vzorně zpracované svazky kroniky s bohatými dokumentačními přílohami.

Nezůstal však u pouhého zaznamenávání současného dění v obci, ale pátral po dokladech minulosti Čížové a okolí jak v archivech, muzeích a knihovnách, tak přímo v terénu. Zabýval se historií zaniklých středověkých vsí, pozůstatky záhadného objektu na vrchu Kostelík, bitvou u Čížové za válek o dědictví habsburské, vývojem zdejšího spolkového života i zajímavou epizodou zdejšího dolování tuhy. Některé své poznatky publikoval v regionálním i denním tisku, další materiály, dochované v pozůstalosti, jsou postupně připravovány k vydání.

Ze Zlivic jsem se vrátil zase do středu Čížové a přes Novou Ves jsem se vydal do lesů na severu, kde jsem za hodinu chůze dorazil k Červené hajnici. U této bývalé hájovny na místě původního dřevěného kříže, ke kterému se konala i procesí z nedalekých Cerhonic, stojí tři litinové černé kříže na paměť několikanásobné vraždy. Podle pověsti tu byly roku 1742 v době válek o dědictví habsburské ukrutně zahubeny – z touhy po zlatě a špercích – sedlákem, mušketyrem a hajným tři francouzské komtesy, doprovázející důstojníky francouzské armády. Podle vyprávění Mikoláše Alše zpracoval tuto pověst Alois Jirásek v povídce Balada z rokoka. Ostatně Alois Jirásek, autor především realistických historických románů, použil ve svých kratších prózách mnohé motivy z Písecka a dvakrát osobně do našeho kraje zavítal. Roku 1876 navštívil Milevsko a zříceninu hradu Zvíkova, o jedenáct let později Ostrovec, Varvažov, Oslov, Záhoří, Písek a znovu Zvíkov.

Z hloubi lesů jsem se pak vydal na východ, k Vráži, kde jsem některé literární souvislosti kupodivu objevil v tamních lázních, jež dnes nesou název Lázně hotel Vráž. Původní sanatorium pro státní zaměstnance s kapacitou 120 lůžek bylo v adaptovaném objektu bývalého lobkovického loveckého zámku otevřeno 6. ledna 1936 a během druhé světové války bylo zabráno nacisty. Těsně předtím, v říjnu roku 1940, se tu léčil básník František Halas, když se u něho začaly projevovat první příznaky anginy pectoris. Roku 1945, již po osvobození, zde na léčení pobýval a téhož roku zde zemřel český historik Kamil Krofta. Byl autorem řady odborných prací, i když ho od jeho povolání odváděla služba republice – v letech 1936 až 1938 byl dokonce ministrem zahraničních věcí ČSR. – A o sedm let později, v rámci léčby zranění lebky, k němuž došlo 3. července 1952 v kladenské Poldině huti, ve vrážském sanatoriu strávil část osmiměsíční rehabilitace spisovatel Bohumil Hrabal. V padesátých letech 20. století zde několikrát pobýval jako prominentní pacient československý prezident Antonín Zápotocký, který se v pokročilém věku pustil do psaní románů, inspirovaných dějinami dělnického hnutí na Kladensku a osudy svých předků (Rudá záře nad Kladnem, Vstanou noví bojovníci, Barunka).

Z Vráže jsem zamířil k jihu a dorazil do vsi Borečnice, která mi v tento den připadala liduprázdná, ač tu bylo před 130 lety napočítáno 210 obyvatel české národnosti ve 27 domech. Vzpomněl jsem tu na katolického kněze Františka Xavera Kašpara, který se v Borečnici narodil. Patřil do okruhu autorů Katolické moderny a v jeho lyrických verších, obrácených k Bohu, prosvítají vzpomínky na rodný kraj.

Z titulů jeho básnických sbírek zaznamenejme alespoň Šum rajských stromů, Květ v kamení, Mír neděl, Visící roj, Mystické jahody. Útlý výbor z těchto básní vyšel roku 1999 pod názvem Dar světla. Uspořádal ho a zasvěceným doslovem doprovodil kněz a literární historik Hroznata František Janoušek.

Těžko si dnes představit otavský břeh, kde pod Borečnicí stával mlýn Smetiprach, jako někdejší kulturní ohniště a letoviště prvorepublikových celebrit. Skutečně tady pobývala pěkná řádka zajímavých osobností. Starobylý mlýn byl roku 1928 prodán v dražbě a roku následujícího, kdy okresní úřad v Písku povolil zřídit při mlýně restauraci, si poblíž na stráni jako první dal postavit dřevěnou rekreační chatu J. M. Gottlieb, scénograf pražského Národního divadla a autor výpravy některých českých filmů. Roku 1933 již chaty tvořily celou osadu a v mlýně samotném se vystřídalo 165 letních hostů. Snad nejzajímavější je pobyt spisovatele a šéfredaktora Lidových novin Eduarda Basse, pravidelného rekreaanta na přelomu let třicátých a čtyřicátých, který zde rád naslouchal vyprávění bývalého cirkusáka Filipa, bratra majitele mlýna. Nespočet námětů pak Eduard Bass zpracoval v románu Cirkus Humberto a v knize povídek Lidé z maringotek.

Přešel jsem „plynovou lávku“ přes řeku Otavu u Borečnice a začal se blížit špici trojúhelníku, který svírají dvě největší řeky Písecka. První zastávku jsem udělal ve Vrcovicích, jejichž okolí kdysi dobře z letních pobytů znala manželská dvojice prozaiků - František X. Svoboda a Růžena Svobodová.

Ve Vrcovicích se narodil Josef Hessoun, katolický kněz, který roku 1865 odešel do Spojených států amerických. Organizoval spolky amerických Čechů, přispíval do časopisu Blahověst a roku 1867 v Chicagu založil týdeník Katolické noviny, který však po několika měsících zanikl v konkurenčním boji s antiklerikálním listem Pokrok. Poté Josef Hessoun působil v Saint-Louis jako kněz a organizátor katolického křídla tamní české menšiny. Za konzervativní postoje ho však často kritizovali čeští vlastenci doma, jako třeba Josef Václav Sládek v Národních listech 1. února 1871.

V nedalekém Vojníkově se narodil vojenský chirurg Jan Habart, docent válečného lékařství na univerzitě ve Vídni a autor odborných publikací, zabývajících se účinky střelných zbraní na lidi a koně a ošetřováním takto vzniklých zranění. Z Vojníkova jsem došel do Oslova, rodiště historika Josefa Kazimoura. V Oslově měl kořeny rod historika umění Václava Viléma Štecha, který svůj vztah ke kraji předků vyjádřil v několika alšovských studiích a zejména v drobné črtě Alšův kraj z roku 1933.

Vrchol trojúhelníku otavsko-vltavského meziříčí, kam jsem - přímo k severu - z Oslova zamířil, korunuje „král českých hradů“, jak Zvíkov poprvé označil August Sedláček. Na zvíkovské „zříceniny“ napsal obrozeneckou elegii syn blatenského ševce a někdejší student píseckého gymnázia Jan Pravoslav Koubek.

Po mostě přes Otavu jsem od Zvíkova vstoupil znovu do končin na protějším břehu. Zde jsem udělal odbočku do nedalekých Nevězic. Tamní rodák Josef Kořán studoval na píseckém gymnáziu, absolvoval filozofickou fakultu pražské univerzity a od roku 1863 pracoval tři roky v redakci Riegrova slovníku naučného. Od roku 1870 šest let redigoval ilustrovaný časopis Světozor. Již od studentských let přispíval do novin a časopisů články z národních dějin a roku 1866 vyšel v Praze jeho Statistický přehled veškerých států na zemi. Napsal také knihu „Žižka, historický obraz z doby husitské“.

VI. KRAJINOU MIKOLÁŠE ALŠE

Ve Varvažově mne přivítala věžička kaple svaté Kateřiny s cípatým maltézským křížem v areálu zdejšího zámku, někdejšího střediska rozsáhlé domény rytířského řádu johanitů. Varvažovský rodák Arnošt Vysoký, jehož jméno se mi tu vybavilo, začal studovat na gymnáziu v Písku, ale o tři roky později přešel na gymnázium pražské a poté se vzdělával na báňských školách. Působil jako hornický odborník ve státní službě, ale brzy proslul svou činností publikační. Od roku 1858 otiskoval v přírodovědeckém časopisu Živa své odborné práce a roku 1861 vyšel nákladem Matice české první díl jeho Materiálu k slovníku technologickému.

Na Písecku se Arnošt Vysoký stal jedním z prvních sběratelů lidových písní a výsledky jeho výzkumů uveřejnil Karel Jaromír Erben ve sbírce Prostonárodní české písně a říkadla. V třetím vydání této sbírky z roku 1864, kde jsou texty z Písecka a Prácheňska již lokalizovány, připomněl Karel Jaromír Erben v předmluvě Vysokého podíl na vzniku díla. Další plány báňského odborníka a folkloristy zůstaly nesplněny, když předčasně zemřel ve věku necelých 49 let.

U zámku ve Varvažově, bývalého střediska domény řádu maltézských rytířů, jsem zavzpomínal na magistrálního rytíře tohoto řádu, knihovníka a literárního historika Bohumíra Lifku, jehož dílo zahrnuje široké spektrum témat od rodopisu, heraldiky a literární historie až k pracím o zámeckých, klášterních a soukromých knihovnách. V roce osmdesátin rodáka z Radomyšle vyšla jeho největší práce Exlibris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000-1900. Vydání své monografie „Radomyšl. Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí“ se Bohumír Lifka již nedožil.

Dodnes vyhledávanou knihu O řádu maltánském se zvláštním zřetelem na Čechy (1878) napsal rodák z Podsrpu u Strakonice August Česlav Ludikar, který působil ve službách tohoto řádu, než po roce 1848 odešel do Prahy studovat medicínu. Více se však zajímal o historii, navštěvoval přednášky na filozofické fakultě, ale z existenčních důvodů musel studii zanechat a stal se vychovatelem poté úředníkem zemského soudu v Praze. Roku 1866 přijal místo tajemníka zastupitelstva samosprávného okresu Strakonice. V rodném kraji se stal rovněž konzervátorem památkové péče a vedle zmíněné knihy napsal řadu článků jak do pražských Národních listů, tak do prácheňských časopisů. Roku 1887 se August Česlav Ludikar odstěhoval na penzi do Písku, avšak po několika letech těžce onemocněl a zemřel v Plzni. Jeho úsilí o založení muzea ve Strakonici zůstalo prozatím bez výsledku, ale svými dary alespoň obohatil nedaleké muzeum písecké, založené roku 1884.

Od Varvažova jsem přišel do Ostrovců, rodiště filmového kritika a teoretika Antonína Martina Brousila, který jako publicista také svým způsobem patří do našich literárních toulek. Pedagog filmové fakulty Akademie múzických umění, spíše „představitel“ než skutečný vědecký či tvůrčí typ, s šálou kolem krku, nepřehlédnutelná figura konferencí a mezinárodních filmových festivalů, vstoupil posmrtně do české beletrie jako hlavní hrdina povídky Vladimíra Kolára Zviditelňování (Hospodářské noviny na víkend 18.-20. 8. 2000). Vystupuje v ní ale jako Antonín Matěj Brousil – to je častá chybná kontaminace Brousilova jména křestními jmény literárního kritika Antonína Matěje Píši, zčásti též Písečáka.

Z Ostrovců mne cesta zavedla do Cerhonic. Málokdo dnes ví, že se v této vsi narodil římskokatolický kněz František Josef Zeman, svědek nálezů Rukopisu zelenohorského, „slavné staročeské literární památky“ z druhého desetiletí 19. století – ale bez tohoto romantického falzifikátu by nevznikla ani opera Bedřicha Smetany Libuše a řada dalších děl, jež se jím inspirovala.

Další cerhonický rodák, historik a pedagog Jan Toman, po univerzitních studiích v Praze spojil svůj život především s Mirovicemi – roku 1944 se tam stal správcem městského archivu a obecním kronikářem, roku 1945 knihovníkem a roku 1946 na sedm let dokonce předsedou národního výboru.

Působil jako okresní konzervátor státní památkové péče a byl jedním ze spoluautorů Prvotního evidenčního soupisu památek v okrese Písek (1962).

Soustavné studium archivních pramenů se stalo základem Tomanovy práce historické, která během padesáti let jeho publikační činnosti přinesla bohaté plody v podobě nespočtu časopiseckých a novinových pojednání i dvou desítek knižních titulů. Ty nejcennější a nejobjevnější je zde třeba zmínit alespoň názvem: Mirovicko v literatuře, umění a vědě (1940), Dějiny města Mirovic I. (1948), Dějiny zemědělských usedlostí na středním Mirovicku (1949), Matěj Kopecký a jeho rod (1960), Minulost a přítomnost vsi Horosedel (1973), Rod píseckých a mirotických Alšů (1975), Ostrovce. Historie a přítomnost jihočeské vesnice (1976). Málokterý mikroregion českých zemí měl ve 20. století štěstí na tak pečlivého a pracovitého badatele, jakým byl skromný venkovský učitel Jan Toman.

O Cerhonicích však dal české literatuře vědět již v druhé polovině 19. století nejslavnější zdejší rodák. Ladislav Stroupežnický opustil po absolvování prvních dvou ročníků píseckou reálku a stal se praktikantem u svého otce, hospodářského správce cerhonickeho statku. Při pokusu o sebevraždu - poté, co chtěl vyplašit pytláka a vzal si do hlavy, že ho zastřelil - si sám znetvořil obličej. Roku 1873 se přestěhoval do Prahy, kde se stal úředníkem v pojišťovně a krátce pracoval také v redakci Humoristických listů. Roku 1878 se začal živit jako písař na pražském magistrátu, ale o čtyři roky později již dosáhl nejvyššího možného skoku v kariéře – stal se prvním dramaturgem činohry Národního divadla v Praze.

Stroupežnického rané básnické pokusy a drobné humoristické prózy se od poloviny sedmdesátých let 19. století začaly objevovat na stránkách časopisů a roku 1875 též debutoval knižně souborem povídek Humoristické čtení. Když byla téhož roku uvedena na jevišti jeho divadelní hra Noviny a karty, zaměřil se na dramatickou tvorbu. Milé veselohry jako Zvíkovský rarášek či Paní mincmistrová kontrastují s jeho pokusy o pompézní historická dramata, která se pro svou nepřesvědčivou afektovanost již dávno neinscenují.

Snahu o ztvárnění soudobého života, představovanou třeba kusy Hrobčický z Hrobčic nebo Na Valdštejnské šachtě, dovedl Ladislav Stroupežnický naplnit pouze v humorné hře z českého venkova Naši furianti (1887), navazující na některé obdobné náznaky v dramatech Josefa Kajetána Tyla. „Furianty“, zasazené do prostředí fiktivních Honic, za nimiž se skrývají rodné Cerhonic, využil autor k vylíčení vesnických konfliktů a také k charakteristice lidového jazyka. Pět let po uvedení hry dvaadvacetiletý Ladislav Stroupežnický, celý život zápasící s pocitem nemožnosti naplnění osobního štěstí, předčasně zemřel.

Na západ od Cerhonic jsem již zahlédl nezaměnitelnou bář radobyteckého kostela svatého Ondřeje a za ním vpravo a níž, v údolí říčky Lomnice, na mne již čekalo městečko, které je srdcem krajiny Alšovy. Z náměstí v Miroticích s pomníkem Mikoláše Alše, odhaleným během velkolepých alšovských slavností 5. července 1952, jsem zašel uličkou k domku spojenému s památkou národního malíře, jehož otec působil v Miroticích jako městský tajemník a později jako tajemník spojených obcí v sousedství Mirotic. Domek byl postaven na místě rodné chaloupky, která vyhořela již za Alšova života, a dnes v něm sídlí obecní Památník Mikoláše Alše a Matěje Kopeckého.

Výběrovou bibliografii alšovské literatury (1978) sestavila pracovnice regionálního oddělení písecké knihovny Jarmila Kotalíková, která byla též autorkou výběrové bibliografie věnované Augustu Sedláčkovi (1981). Dílem Mikoláše Alše se v jiných souvislostech zabýval čestný občan Mirotic, ruský literární vědec L. S. Kiškin, který psal také o bavorovském rodákovi, spisovateli Bohumilu Havlasovi, a popularizoval v bývalém Sovětském svazu další témata z jižních Čech. S Miroticemi je rovněž spojena památka kultovního představitele českého obrozeneckého loutkoherectví.

Matěj Kopecký se narodil v Libčanech u Hradce Králové jako syn potulného kejklíře, chodil do školy již ve zdejším kraji, ve Strážovicích, a v Mirovicích se vyučil hodinářem. Z napoleonských válek se vrátil jako invalida, přistěhoval se do Mirotic a po velkém požáru městečka roku 1811, kdy přišel o

celý svůj majetek, se začal živit svým dosavadním koníčkem - předváděním loutkových her. Zprvu vystupoval v Miroticích a okolí, později jezdil po celém českém venkově.

Považoval se jistě především za loutkoherce a pokud byl literátem, pak málo původním. Úspěch mu přinesla velká improvizací schopnost a pohotovost v upravování kusů, které již byly v běžném repertoáru. To se týká jeho populárních představení vlasteneckých (Oldřich a Božena), humorných (s postavou Kašpárka) i mírně protifeudálních (Pan Franc ze zámku). Žádnou vlastní hru nenapsal, následovníci ale hojně využívali texty, které podle jeho představení zaznamenal a knižně vydal jeho syn a nástupce Václav Kopecký. Souhra okolností způsobila, že je Matěj Kopecký dnes vnímán jako typický či ideální představitel obrozeneckého loutkového divadla. Mikoláš Aleš, který se nejspíše znal s Kopeckého potomky, v idealizované portrétní kresbě Matěje Kopeckého (jehož podoba není známa) obdivuhodně vystihl dodnes existující základní fyziognomické rysy jeho rozvětveného rodu.

Z her, které Matěj Kopecký provozoval, získaly největší oblibu tituly Doktor Faust, Loupežníci na Chlumu či třeba Don Šajn. Hlavní Kopeckého zásluhou bylo šíření lidové zábavy v českém jazyce mezi prostými a málo gramotnými diváky, vzdálenými od kulturních center. Ale o vztahu tehdejších „lepších lidí“ k potulným umělcům dostatečně svědčí to, že místo hrobu Matěje Kopeckého v Týně nad Vltavou záhy upadlo v zapomenutí a pomník, zbudovaný tam k stému výročí úmrtí, stojí na náhodně vybraném místě. O objasnění místa narození Matěje Kopeckého a kořenů jeho rodu se zasloužil historik Jan Toman a osudy loutkoherce se mnohokrát staly námětem beletristických prací, například povídky Heleny Malířové Mariola.

Místní kulturní tradice udržuje a rozvíjí Mirotický festival hudby a loutek, na němž se významnou měrou podílí potomek Mikoláše Aleše, výtvarník Jaroslav Vojna, symbolizující zároveň rodinnou návaznost současnosti se zdánlivě vzdálenou dobou českého národního obrození.

V Miroticích se narodila spisovatelka Milena Brůhová, která po maturitě na píseckém gymnáziu absolvovala zdravotnickou nástavbu a dlouhá léta pracovala jako farmaceutka. Její dvojice detektivních novel Svatební šaty na prodej a Vždycky blondýna v polovině sedmdesátých let 20. století naznačila příklon k tomuto žánru, jemuž již zůstala věrná. Nevyhýbala se však dalším námětům. V mirotické novele Nálet (1984) zpracovala tragédii městečka na sklonku druhé světové války a v tvorbě dramatické se pokusila o kritiku lhostejnosti, pokrytectví, prospěchářství a falše, bující pod fasádou takzvaného reálného socialismu.

Zapomenutým mirotickým rodákem je Karel Sládek Mirotický, člověk z rodu českých Járů Cimrmanů. Tento švec, vyučený ve Vídni, se po své třicítce přistěhoval do Písku, kde se začal označovat jako „spisovatel“. Když za první světové války neuspěl u nakladatelství Jana Otty v Praze se svými encyklopedickými projekty, začal v Obuvnických listech, vydávaných na Žižkově, alespoň uveřejňovat výňatky z vlastního životopisu. Za první republiky se živil jako obchodní cestující a ve volných chvílích – kromě působení v abstinenčním hnutí, kdy konal přednášky s názvem „Národ pijanů jest národem otroků“ - pilně psal a vynalézal svérázný historický kalendář, na což měl ještě více času po roce 1940, kdy se ocitl zcela na mizině a stal se trvalým obyvatelem městského chorobince v Písku (který v jeho případě plnil spíše funkci chudobince) a později domova důchodců v Drhovli.

Aniž by později cokoliv publikoval, dokázal o svém statutu „spisovatele“ přesvědčit mnohé, včetně náměstka ministra osvěty a informací a zároveň básníka Jiřího Taura, který Karlu Sládkovi roku 1953 (dva roky před smrtí) odsouhlasil mimořádnou finanční podporu pět tisíc Kč. Ze Sládkových rukopisných Sebraných spisů, jak jsou uloženy v píseckém Státním okresním archivu, zaznamenejme alespoň tituly jednotlivých částí:

Byl to jejich osud. Román z doby předválečné.

Všehochuť. Sbíрка povídek, novel a básní.

Šotkova mošna. Sbíрка humorů, humoresek a taškařic z celého světa.

(Zde musím uvést alespoň typický začátek jedné z „humoresek“: „Mařka Veselá sloužila u obchodníka Brindy. Svě jméno nezapřela nikdy. Jak se jí naskytla příležitost, vyvedla vždy nějaký kousek, že se tomu všichni smáli.“) Seznam pokračuje:

U králova dubu. Historické drama z doby Václava IV.

Kresby zvířat černou křídou.

Úryvky z mého života. Životopis.

Košíček radosti. Různé povídky a pohádky pro děti do 14 let.

Střelná, sečná a bodná zbraň a další články.

Co jsme jedli a co budeme ještě jísti?

U nás v chorobinci. Různé črty ze života chovanců.

Zdravověda. Onanie, její následky a léčení.

Drobné črty a články.

V píseckém archivu je k tomuto souboru písemností přiložena ještě strojopisná verze části spisu „U nás v chorobinci“, podepsaná pseudonymem Čeněk Záducha, a cyklostylem rozmnožený výňatek z téhož textu, pro nějž Karel Sládek Mirotický použil další humoristický pseudonym Vinca Duschney.

Vydal jsem se po této „humoristické“ vložce raději pryč z městečka po žlutě značené turistické cestě k severu. Obhlédl jsem budovu Budského dvora, kam mladý Mikoláš Aleš docházel za svou budoucí nevěstou Marynou Kailovou, minul jsem okraj vsi Boudy a došel dále až ke skupině lesních samot v místě zvaném U Nováka. V těchto místech žili předkové středoškolského profesora Josefa Nováka, manžela české realistické spisovatelky z přelomu 19. a 20. století Terézy Novákové (byli rodiči literárního historika a univerzitního profesora Arna Nováka). A zde se také odehrává její povídka Železný kříž. Vypráví o utonutí děvčátka, jejíž rodiče neměli v době žní potřebný čas na hlídání. Otec, obtížený pocitem viny, se pěšky vypravil až do rožmitálských hutí, odkud na zádech přinesl těžký litinový kříž, aby jej vztyčil na místě neštěstí.

Od lesních samot U Nováka jsem ve své cestě pokračoval k západu a ocitl jsem se v architektonizované krajině, od třicátých let 18. století - dnes už ne tak hustě - zabydlené kamennými sochami z čimelické barokní dílny rodu Hammerů. Pokračoval jsem přes Rakovice a brzy jsem dorazil do Čimelic.

Galerie čimelických literátů je nepočtená. Jméno malíře a spisovatele Františka Šindeláře, který se zde narodil a jehož osud zavál na Moravu, asi už mnoho neřekne ani většině zdejších obyvatel. Znamější jsou další dva rodáci. Filozof a filolog Josef Dastich, syn sedláře, se stal profesorem pražské univerzity. Filolog Josef Perwolf studoval na píseckém gymnáziu a pražské univerzitě, zabýval se slavistikou a jako profesor univerzity ve Varšavě šířil myšlenky slovanské vzájemnosti. Ale nyní k

rodáku sice důležitému, ale ještě nedávno u nás málo známému, či spíše zamlčovanému. Za pseudonymem Jindřich Středa se skrývá čimelický rodák Karel Schwarzenberg, jeden z členů šlechtického rodu, který se již během studií na právnické fakultě Univerzity Karlovy čile účastnil českého kulturního dění. Později uveřejňoval eseje v revuích Řád a Na hlubinu, psal práce heraldické (Erbovní knížky, Heraldika) i historické. K jeho knize s dlouhým názvem Lancknechta Bedřicha Schwarzenberga Španělský deník a zrození revolucí (1937) napsal předmluvu přední český historik Josef Pekař.

Z prací Karla Schwarzenberga vysvítá těsné spojení s rodovou tradicí, tedy i s hlubokou katolickou vírou. Z toho logicky vyplynul Schwarzenbergův odchod po únoru 1948 do Vídně, když v předchozích třech letech ještě publikoval v revui Vyšehrad. Po celá dvě desetiletí pak v následující době byl - samozřejmě pod svým jménem občanským - předsedou Křesťanské akademie v Římě. Ani v zahraničí neustal ve své činnosti publikační. Napsal knihy o Karlu Filipu Schwarzenbergovi, který vedl vítězná vojska protinapoleonské koalice v bitvě u Lipska, o církevních památkách na schwarzenberských panstvích či o českých osobnostech řádu maltézských rytířů. Teprve po roce 1989 mohly některé jeho práce vyjít u nás, nepočítám-li předchozí vydání samizdatová. Obsáhlý výbor z díla Karla Schwarzenberga uspořádal písecký rodák, literární historik Martin C. Putna.

VII. STEZKAMI SEVERNÍHO PÍSECKA

Z Čimelic jsem vyšel k severu a přes Krsice a Horní i Dolní Nerestce jsem se již přiblížil k samé severozápadní výspě Písecka, jak ho dosud administrativně vymezují hranice okresu Písek stanovené roku 1960. Zastávku jsem udělal v Horosedlích, kde mi vytanula vzpomínka na výraznou postavu obecního kronikáře Matěje Hřídela. Zařadil se k těm vlastivědným pracovníkům, kteří byli sice pevně spjati se svou obcí a jejím okolím, a přesto - nebo možná právě proto - významem své práce zdaleka přesáhli hranice svého „katastru“. Matěj Hřídel patřil k nejlepším kronikářům Písecka, roku 1977 v časopisu Výběr publikoval své zkušenosti s fotodokumentační kronikářskou prací a výsledky svého podrobného studia venkovského prostředí shrnul v cenné čtyřdílné práci Historie zemědělské malovýroby na Písecku, kterou vydalo písecké muzeum.

Za kopcem jsem již jako na dlani spatřil město Mirovice, důležité středisko severního Písecka. Roku 1861 se tu narodil novinář a vojenský historik Hanuš Kuffner, ale živější jsou jména dvou historiků pozdějších. O Janu Tomanovi, který zde dlouhá léta působil, již byla řeč. Mirovický rodák Miloslav Volf se v řadě prací zabýval též dějinami severního Písecka a z jeho činnosti ediční vyniká podíl na vydávání dokumentů k dějinám třicetileté války v Čechách. Jednu ze svých statí v Jihočeském sborníku historickém věnoval okolnostem vzniku gymnázia v Písku.

Na mirovickém náměstí se v mé mysli též ozvalo jméno básníkovo. V neklidné době války prusko-rakouské roku 1866 se k rodičům své manželky do Mirovic uchýlil s celou rodinou pražský kupec Klášterský a právě tehdy se mu narodil syn Antonín. Ačkoliv Antonín Klášterský poté jezdil do Mirovic jen na prázdniny, zanechal v něm tyto pobyty nesmazatelné stopy, a jako patnáctiletý pražský gymnazista také v době prázdnin debutoval svou první básní v píseckém Otavanu.

Když ukončil studium práv a stal se pražským úředníkem, publikoval už Antonín Klášterský v předních pražských literárních časopisech.

První básnickou sbírku *Živým a mrtvým* vydal Antonín Klášterský roku 1889 pod pseudonymem Petr Jasmín. Inspirací jeho poezie byla Praha, jihočeský venkov, později také Chodsko i pobřeží Jadrana. Sbírkou *Na českém jihu* věnoval hlavně Písecku, kde na Hůrkách u Heřmaně, v Protivíně a ve Vráži pravidelně trávil dovolenou. Lásku k našemu kraji později trochu zastínil Klášterského vřelý vztah k Chodsku, kde čerpal náměty k básním, několikrát zhudebněným. Roku 1930 se však knihou *Nové jihočeské melodie* opět vrátil ke kořenům svého rodu a také do rodných Mirovic.

Kromě svého zaměstnání a literární tvorby se Antonín Klášterský stal pilným organizátorem pražského kulturního života, pořádal *Sborník světové poezie*, byl členem redakční rad *Máje*, *Zvonu* a *Lumíru*. Jeho hlavní potřebou však bylo psaní, o čemž svědčí třicet básnických sbírek, řada překladů i obsáhlá kniha pamětí. Po Josefu Václavu Sládkovi se ujal dokončení kompletního překladu dramatického díla Williama Shakespeara a jako první přeložil Shakespearovy sonety. Antonín Klášterský zemřel dva roky poté, co naposledy zavítal do Mirovic, aby se na zdejším náměstí zúčastnil odhalení pamětní desky na rodném domě.

Nesmíme zapomenout ani na mirovické zapadlé vlastence. Šimon Bernard Vrána, rodák z Hrachovišť na Českobudějovicku, vystudoval gymnázium v Českých Budějovicích, filozofii v Praze a teologii opět v Budějovicích. Po vysvěcení na kněze se stal zámeckým kaplanem na Orlíku a roku 1825 farářem v Mirovicích. Na vlastenecké uvědomění vzdělaného kněze měl největší vliv jeho mladší přítel František Josef Sláma-Bojenický, rodák z Bernarticka, známý z dob svého prachatického působení spisy *Slovo útěchy*, poslané Prachaticanům po nešťastném ohni (1832) a *Obraz minulosti starožitného města Prachatic* (1838). František Josef Sláma se stal na sedm let Vránovým nástupcem jako orlický kaplan a svému mirovickému příteli se ještě více přiblížil, když se stal farářem v nedalekých Chrašticích.

František Josef Sláma patřil k zakladatelům České matice, přezpíval do Čechoslovana, *Časopisu Českého muzea*, *Rozličností*, *Včely*, *Květů* a dalších časopisů. Jeho článek *O škodách z německého vyučování české mládeže*, uveřejněný v letech 1831-1832 v *Časopisu českého duchovenstva*, vyvolal ostrou reakci úředních míst. Svůj zápal přenesl František Josef Sláma také na Šimona Bernarda Vránu, který sice pamětní knihu mirovické farnosti začal psát latinsky, ale brzy přešel k češtině. Stal se také bojovníkem proti poněmčování, prosazoval šíření osvěty a zakládání lidových knihoven.

Oba přátelé společně roku 1837 podali vídeňské dvorní studijní komisi návrhy na reformu základního školství. Zdůraznili, že v českých oblastech by měla být česká mládež vyučována pouze v rodném jazyce, navrhovali zkvalitnit přípravu učitelů, zvýšit platy ve školství a dokonce si dovolili napsat, že pro společnost je školství důležitější než armáda. Tyto návrhy, podané prostřednictvím orlického vrchnostenského úřadu, nebyly ve Vídni pochopitelně akceptovány.

Stejně jako jeho chraštický kolega se Šimon Bernard Vrána věnoval literární činnosti a proslul jako podporovatel a ochránce nejchudších lidí. Na mirovickou faru k němu přijížděla řada soudobých vzdělanců a vlastenců, s nimiž Šimon Bernard Vrána diskutoval o vědě, umění a historických památkách. Ve své farnosti se těšil mimořádné oblibě. Zemřel po jednatřiceti letech svého působení v Mirovicích a byl pochován na místním hřbitově.

Předchozí dva buditelé se také v letech 1839-1840 v Mirovicích potkávali s okresním soudcem Matějem Pěvoslavem Havelkou (ten později vydal jednu ze svých dcer za chrudimského advokáta a národního buditele Karla Pippicha, druhou za známého architekta, stavitele a mecenáše Josefa Hlávku), který tehdy napsal epickou báseň *Mirovice nad Vlčavou* a po mnoha letech, kdy už působil v Praze, vydal *vlastenecké Básně* (1873). Ani jednoho z nich už zde nezastihl Václav Čeněk Bendl, který podle rodného turnovského předměstí „Na stránce“ přidával k svému příjmení přídomek *Stránický*. Jako student gymnázia se v Praze aktivně účastnil událostí revolučních let 1848 - 1849. Studia

nedokončil a žil z příležitostných honorářů a darů přátel, z nichž nejvřelejší vztah choval k Boženě Němcové. Po vypovězení z Prahy z politických důvodů mu roku 1856 zařídil jeho bývalý katecheta z Akademického gymnázia Václav Štulc přijetí do kněžského semináře v Českých Budějovicích.

Již od roku 1854 se Václav Čeněk Bendl zaobíral překládáním Puškinových prací a roku 1855 byl v almanach Lada Nióla uveřejněn jeho překlad Bachčisarajské fontány. K vydání knihy překladů Puškina v Praze však Bendlovi nepomohly ani přímlyvy Boženy Němcové. Svého cíle dosáhl až jako českobudějovický seminarista v Písku, kam posílal příspěvky do Poutníka od Otavy, redigovaného Vojtěchem Vlastimilem Janotou a tištěného Václavem Vetterlem.

„Již o prázdninách jsem měl kontrakt s píseckým Vetterlem na polovic hotový,"

psal Václav Čeněk Bendl 2. prosince 1858 Boženě Němcové,

„a ubíraje se z Březnice na Písek, dočista jsem jej uzavřel. Dobře je tedy, že jste nic nevyjednala - byl bych to musel zvrtnout. Puškin se již sází..."

31. května 1859 byl c. k. okresním úřadu v Písku předložen povinný výtisk Výboru básní Alexandra Puškina, vydaný Václavem Vetterlem v Písku a přeložený Václavem Čeněkem Bendlem. Šlo o první českou knihu básnických překladů Puškinových prací - a to je jedno z významných píseckých prvenství. Překladatel se však zároveň vážně připravoval na kněžské povolání. Po vysvěcení a dvouletém působení v Klatovech přišel Václav Čeněk Bendl v září roku 1862 na faru do Mirovic.

Zde - v uvolněném ovzduší po pádu Bachova absolutismu - rozvinul širokou společenskou činnost. Založil v Mirovicích Čtenářskou besedu, zpěvácký a ochotnický spolek a dal podnět k vzniku Občanské záložny. Pořádal také recitační večery a organizoval výlety na památná místa. Roku 1866 byl však poslední mirovický zapadlý vlastenec, který se s městečkem už plně sžil, přeložen do Volyně, kde o čtyři roky později zemřel na tuberkulózu v necelých třiceti osmi letech.

Literární dílo Václava Čenka Bendla-Stránického, otištěné v padesátých letech 19. století většinou v Zoře a Lumíru, je dnes zapomenuto. Výjimku tvoří jeho překlady, a Bendlův Evžen Oněgin čestně ob stojí - s přihlédnutím k době svého vzniku - i vedle moderních překladů Josefa Hory či Olgy Maškové. Tato část díla zapadlého vlastence tedy nezapadla.

V Mirovicích žil ale také literát 20. století. V dětství se tam s rodiči přistěhoval rodák z východočeské Solnice, básník, editor a literární historik Karel Cvejn. V letech 1922 až 1930 byl žákem gymnázia v Písku, po maturitě studoval v Praze práva a filozofii a poté působil jako středoškolský profesor obchodních akademií v Berouně a v Praze. Vyučoval externě na fakultě žurnalisty Univerzity Karlovy a po odchodu do důchodu žil střídavě v Praze a v „Domově spisovatelů“ – na zámku v Dobříši. V posledním školním roce píseckého gymnázia se Karel Cvejn stal se spolužákem Jindrou Černoorským a o dva roky mladším Josefem Puchweinem (proslulým později pod pseudonymem Jiří Marek především knižními i televizními Hříšnými lidmi města pražského) spoluzakladatelem tištěného studentského časopisu Gymnasion, který vycházel od 25. září 1929 do 27. června 1931 jako orgán Kulturního kroužku gymnazistů v Písku.

Příspěvky, které Karel Cvejn uveřejnil v časopisu jako mluvčí redakce, již naznačují jeho budoucí profesi pedagoga. Jako pražský vysokoškolák Karel Cvejn roku 1931 založil a do roku 1935 s Františkem Dvořákem redigoval jihočeskou kulturní revui Jih, v níž psal třeba o básníkovi Janu Čarkovi. Roku 1934 se stal spolupracovníkem divadla D 34 Emila Františka Buriana, psal články, referáty a recenze do Studentského časopisu, Rozprav Aventina, Národního Osvobození. Podílel se na vzniku skupiny výtvarníků Jih, která roku 1935 úspěšně vystavovala v Praze. V polovině třicátých let přenesl svou literární a organizační práci zčásti do Berouna, do Písku se však často vracel.

Knižně Karel Cvejn debutoval - se spoluautorem Jindrou Černohorským - roku 1932. Básnická sbírka *Odjezdy* obsahovala jedenáct básní Černohorského a čtrnáct Cvejnových, věnovaných milostným i sociálním motivům. Také druhá společná sbírka *Slepec a včela* z roku 1933 je pozdním ohlasem tzv. proletářské poezie z počátku dvacátých let. Poté se Karel Cvejn básnicky odmlčel, věnoval se literární historii, organizační práci v kultuře a editorství. Napsal studii *Mácha a jižní Čechy*, po roce 1945 redigoval společně s Jaroslavem Seifertem literární měsíčník *Kytice* a roku 1948 připravil výbor *Básníci národního svědomí*. Uchystal k vydání *Paměti J. V. Friče*, *Zaniklé zpěvy Františka Alše* a v práci *Podivíni a mudrlanti* se mimo jiné zabýval dílem Josefa Váchala, originálního výtvarníka, naivně okouzleného mystikou, který prožil dětství v Písku.

Do zdejší krajiny se ve své poslední, tři týdny před smrtí dopsané vzpomínkové práci vydal prozaik Jaroslav Durych. V knize *Kouzelný kočár*, vydané až roku 2000, dlouho po smrti autora, pátrá Jaroslav Durych po kořenech svého rodu, a v její třetí části nazvané *Pasovská cesta* též po předcích své manželky Marie, kteří pocházeli ze severních končin Písecka. Rodopisné údaje a vzpomínkové vyprávění doplňují popisy sídel a jejich sakrálních staveb (*Chraštica, Zalužany, Mirovice, Dolní Nerestce, Čimelice*). K rekonstrukci rodokmenu své ženy využil autor také studii Josefa Tomana *Dějiny zemědělských usedlostí na středním Mirovicu*.

A kořeny – po linii svého otce – měl v tomto kraji také český básník Viktor Dyk. Nejstarší dosud známý přímý Dykův předek byl jeho pradědeček Matěj Dík či Dick, rychtář ve zdejší vsi Ráztely. Také další generace rodu jsou doloženy v některých lokalitách Písecka. Dykův otec Václav Dyk působil v letech 1865-1867 v Čížové na inspektorátu lobkovického panství Drhově.

Z Mirovic jsem se vydal k východu a u letské křižovatky znovu vzpomenu severně ležící Slámovy Chraštica a také blízké Zalužany. V tamním dřevařském podniku Hamiro roku 1956 krátce pracoval spisovatel Jan Beneš, známý hlavně z šedesátých let 20. století a později dlouho žijící v zámořském exilu.

Kolem Královy Lhoty a Probulova jsem došel k Orlíku nad Vltavou.

„U Orlíka skály krásné, pod nimi květnatý břeh,“

napsal Karel Hynek Mácha ve svých *Pomněnkách zasázavských*, a v samostatné básni *Vorlík* převyprávěl pověst o založení hradu. Dějinám hradu, později přestavěného na zámek, věnoval historik Zdeněk Kalista jednu z kapitol knihy *Cesta po českých hradech a zámcích*, vydané posmrtně roku 1993. Předmluva rukopisu je datována 22. srpna 1969. Zdeněk Kalista zdůraznil mohutnou rodovou tradici Schwarzenberků, ovlivněnou u orlické větve silně romantismem. Jméno zámku převzalo v druhé polovině 20. století městečko, jež se dříve jmenovalo *Staré Sedlo*. Roku 1886 zde na letním bytě pobývala spisovatelka a feministka Eliška Krásnohorská.

Jiným letním hostem na Orlíku bývával český finančník Jaroslav Preiss. V srpnu roku 1915, kdy zastával místo zástupce vrchního ředitele Živnostenské banky, byl v Novákově hostinci na Orlíku vyslýchán pro svou protistátní činnost pražskou policií. Publicista Pavel Kosatík v knize *Bankéř první republiky* (1996) otiskuje svědectví JUDr. Václava Schustra o tom, jak idylicky za Rakouska-Uherska probíhalo vyšetřování protistátních živlů:

„Odbilo poledne, když popsáno již hodně papíru a nastal čas k obědu. Pan Novák připravil švestkové knedlíky s tvarohem, které členům vyšetřující komise znamenitě chutnaly. Po obědě následovala krátká prohlídka parku a zámeckého nádvoří na Orlíku....“

Zdejší krajinu si Jaroslav Preiss oblíbil natolik, že si později – již jako generální ředitel Živnostenské banky - v sousedství schwarzenberských statků zakoupil vlastní rezidenci Lávičky s přilehlými pozemky.

Staré Sedlo bylo prvním pedagogickým působištěm píseckého rodáka Čestmíra Johna. Absolvent písecké reálky ještě vystudoval učitelský ústav a roku 1907 nastoupil jako výpomocný učitel na dnešní Orlík. O rok později byl jmenován prozatímním učitelem v Čížové; roku 1910 přešel do Záhoří, 1911 do Skočic a o deset let později ve Vodňanech patřil ke skupině učitelů, která si předsevzala vydávání časopisu. Ale až 1. září 1927 vyšlo pod redakcí Aloise Jouna první číslo časopisu „Od Zlaté stezky“. Administraci prvního ročníku vedl Čestmír John, který se od druhého čísla druhého ročníku stal po Aloisu Jounovi redaktorem a upravil název časopisu do jednoduššího tvaru „Zlatá stezka“. O vydávání časopisu - až do roku 1941 - se Čestmír John staral i po odchodu z Vodňan, kde se Zlatá stezka tiskla. Po obnovení časopisu roku 1946 stál Čestmír John v čele redakčního kruhu až do posledního čísla roku 1949 a publikoval zde řadu příspěvků.

V Orlíku nad Vltavou se narodil historik a archivář Jan Bedřich Novák, jenž si po absolvování studia na české univerzitě v Praze vzdělání ještě rozšířil ve Vídni. Působil na různých archivních pracovištích, mimo jiné v Římě, a od roku 1925 byl ředitelem Státního historického ústavu v Praze.

VIII. OD SEVERU K MILEVSKU

Z Orlíku nad Vltavou jsem sestoupil ke Žďákovskému mostu, po němž jsem přešel Vltavu, tvořící zde kdysi hranici mezi historickými kraji Prácheňským a Táborským. Již v první kapitole jsem se zmínil o knize Jana Čáky Zmizelá Vltava, která má řadu předchůdců - ovšem z dob, kdy stará řeka nebyla ještě zmizelá. Snad nejpozoruhodnější takovou prací je kniha kulturního činitele a publicisty Emanuela Chalupného Vltava, vydaná roku 1914 a v rozšířené verzi opět roku 1925. Na vcelku banálním pozadí plavby několika chlapců na vorech - tvořícím zde však rámec „iniciační cesty“ zasvěcující do problematiky „jihočešství“ - Emanuel Chalupný podává jak nespočet postřehů z života obyvatel kolem řeky, tak i neobvyklá zamyšlení nad povahou lidu Povltaví a jižních Čech. Dá se říci, že autor a propagátor teorie o jihočeské národní povaze se v této knize pokusil zpopularizovat své názory beletristickou formou.

První vsí, kam jsem při vstupu do milevské části okresu Písek dorazil, byl Kostelec nad Vltavou, rodiště národopisce a historika Čeňka Zíbrta. Syn zdejšího hostinského a řezníka studoval na píseckém gymnáziu a po maturitě roku 1884 byl přijat na českou univerzitu v Praze, kde roku 1888 dosáhl doktorátu filozofie. Název jeho dizertační práce zněl Hry starých Čechů. Své vzdělání si Čeňk Zíbrt ještě doplnil na univerzitách v Mnichově a v Berlíně. Později pracoval jako ředitel knihovny Národního muzea v Praze, přičemž jako mimořádný profesor přednášel všeobecnou kulturní historii na pražské univerzitě.

Roku 1891 se Čeňk Zíbrt stal spoluzakladatelem časopisu pro národopis Český lid, který vychází dodnes. Obdivuhodně rozsáhlá je jeho odborná činnost literární. Vedle nespočtu článků jde o úctyhodnou řadu knih, z nichž namátkou jmenujme tituly Jak se kdy v Čechách tancovalo, Listy z českých dějin kulturních, Dějiny kroje v zemích českých, Staročeské sbírky pohádek, Toč se a vrč můj

kolovrátku, Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní, Dějiny hry šachové v Čechách, Myslivecké pověry a čáry za starých časů, Česká chalupa... Roku 1891 publikoval Čeněk Zíbrt nevelký programový spis „Kulturní historie. Její vznik, rozvoj a posavadní literatura cizí i česká“. Vycházel z tehdejšího pojetí tzv. „kulturní historie“, jak se přednášela na německých univerzitách, a jeho obsah byl překonán vývojem světové i české historické vědy ve 20. století.

„Dne 26. října 1946 zemřel po krátké nemoci v Kostelci n. Vlt. Josef Racek, rolník na odpočinku, v celém kraji známý písmák a veřejný pracovník. Dlouhá léta byl starostou obce, 23 let pracoval v okresním zastupitelstvu a 20 roků v ředitelství okresní hospodářské záložny v Milevsku,“

čteme v srpnovém čísle časopisu Milevský kraj z roku 1947. Josef Racek se velmi zasloužil o hospodářské povznesení kraje: roku 1920 dal vybudovat společně s rolníkem Františkem Málou vodní elektrárnu v Letošticích na Vltavě a s rolníkem Josefem Habartem z Kovářova lihovar ve Slavoňově, roku 1924 napomohl připojení Kostelce na telefonní síť. Našel si čas rovněž na rozsáhlou činnost publicistickou. Pod rozšířeným jménem Josef Racek-Kostelecký uveřejnil množství drobných příspěvků i větších pojednání ve Zpravodaji okresního hospodářského spolku v Milevsku, v Milevském kraji, Lidovém deníku a jiných novinách a časopisech.

Velkým čtenářem a příležitostným spisovatelem byl již jeho otec Matěj Racek, do roku 1848 rychtář v Kostelci nad Vltavou a později trojnásobný starosta. V letech 1848-1849 napsal knížečku „Dědeček a vnuk, aneb Rozmluva o hospodářství, jak by se plných klasů docílit mohlo“, vydanou u firmy Václava Vetterla v Písku. Matěj Racek se jako čtyřicetiletý hospodář (bez nástupce, syna se dočkal až jako třiapadesátiletý) ve spisku stylizuje do role kmeta, poučujícího vnoučka o řádném způsobu života. Některé rady dokonce zřýmoval:

„A pamatuj, že kdo za pluhem kleje,
zlé semeno seje!
Vlídna řeč a pěkné slovo
vypomůže v světě mnoho!
Bohatství je divná modla,
jíž se všechno klanět hodlá!“

Z Kostelce nad Vltavou jsem se vydal k východu a za tři čtvrtě hodiny došel do Kotýřiny, nazývané ve středověku Chotěřina, kde jen skrovná pamětní deska na zdi jednoho stavení připomíná, že tato osada kdysi bývala střediskem humanistického písemnictví. Narodil se tu roku 1496 Jan starší Hodějovský z Hodějova, který se po studiích v zahraničí vrátil na rodnou tvrz a převzal statek. Výnosný úřad místosudího Království českého, který zároveň po dobu osmnácti let zastával, mu umožňoval štědře podporovat družinu humanistických, latinsky tvořících básníků a dalších intelektuálů, jejíž nevolným předsedou se via facti stal a kterou na své tvrzi vlastně vydržoval.

K početné skupině patřil třeba Jan Šentygar, Martin Hanno, Jan Orphaeus, kutnohorský rodák a historik Martin Kuthen nebo českobudějovický rodák Šimon Proxenus ze Sudetu. Tehdy oblíbený literární žánr tzv. básnických topografií obohatil další člen družiny Tomáš Mitis skladbou O lázních teplických (1561), již o několik let později následoval s podobnou oslavou Teplic Jindřich Kreutzheim (obdobně opěvoval roku 1558 Louny Martin Rakovský z Rakova, roku 1593 Most Jiří Berthold Pontanus, roku 1614 Ústí nad Labem Jan Augustin Tichtenbaum).

Za předního autora družiny byl pokládán Matouš Collinus z Chotěřiny. Když byl zbaven profesury pražské univerzity, věnoval se na své soukromé škole výchově studentů v humanistickém duchu. Vydával a vykládal klasickou literaturu, psal duchovní i milostnou poezii, skládal hudbu.

Zprostředkoval vstup do družiny Hodějovského českolipského rodákovi Jiřímu Handschovi. K chráněncům neformálního předsedy patřil také David Crinitus z Hlavačova, mnohostranně činný ve studiu historie, v kreslení, rytečství i hudbě, který vynikl v přírodní a milostné lyrice. Jako svatební dar pro rodinu svého přítele přebásnil starozákonní Píseň písní.

Básně svých přátel vydal Jan starší Hodějovský z Hodějova vlastním nákladem ve čtyřech svazcích (1561-1562). Jeho zchudlý synovec Bohuslav Hodějovský tam velebí pohostinnou kotýřinskou tvrz:

„Nevděk pak by bylo tebe pominout, Chotěřino... Jakkoliv jsi skrovničká ves, jsou v tobě háje a studánky Múzám zasvěcené, jako jim zasvěcen býval Helison...“

Ale v době vydání tohoto souboru již básníci z osady zmizeli. Jan Hodějovský již žil na Řepici u Strakonice, když pro neshody se sousedy prodal kotýřinskou tvrz se statkem a odstěhoval se na nějaký čas na zámek v Borotíně. Kotýřina se ztratila z mapy českého písennictví a lze zde již jen tušit stopy humanistických literátů, staré téměř půl tisíciletí.

Z Kotýřiny jsem se přes Vesec, Slavoňov, kde z někdejšího zámku zůstalo jen prázdné prostranství, a Radvánov dostal do Zahořan. Přítel Čeňka Zíbrta, jenž odtud pocházel, se stal rovněž národopiscem.

Čeněk Holas se narodil právě v Zahořanech a nikoliv, jak se někdy mylně uvádí, v Hostíně. Tam však prožil dětství na statku svých rodičů. Chodil do obecné školy v Kovářově a na píseckou reálku, z níž přešel na písecké gymnázium, kde roku 1875 maturoval. Poté odešel do Prahy na univerzitu s cílem stát se profesorem matematiky a deskriptivy. Čtyřmi básněmi, uveřejněnými v Almanachu české omladiny roku 1879, se v Praze zapojil také do literárního života. Stal se členem a dočasně též starostou spolku studentů z jižních Čech Štítyn, v němž organizoval literární večery. Na jeden z nich se z Písku vypravil sám Adolf Heyduk.

Zapojení do pražského společenského života, práce v Sokole a přátelství s jeho spoluzakladatelem Miroslavem Tyršem zcela změnilo Holasovu životní dráhu. Matematiku dostudoval s nechtutí a roku 1880 se po doplňkovém studiu stal učitelem tělocviku na pražské městské střední škole a později na malostranské reálce. Jeho pedagogická metoda, zvaná Holasova škola, byla tehdy velmi ceněna. Oblíbený učitel a společník nezapomínal ani na své literární a ochotnické pokusy, které však oživil až jako penzista v letech 1919-1925 svými veršovanými dramaty Rolničky, Ta naše láska, Šeherezáda, Štěstí a bída, Satan a Bratr Žižka.

Odkaz Čeňka Holase je však spojen především s jeho národopisnou sběratelskou činností. Se zapisováním lidových písní v rodném kraji začal již ve studentských letech a první výsledky své práce začal od roku 1900 uveřejňovat v časopisu Český lid. Výzkumná práce v terénu, kterou Čeněk Holas prováděl v nelehkých podmínkách v letech 1902-1905, finančně podpořil spolek spisovatelů Svatobor i Česká akademie. Porozumění mělo také c. k. ministerstvo vyučování, které Holasovi schválilo mimořádnou dovolenou. Nashromážděný materiál Čeněk Holas shrnul do šestidílné sbírky České národní písně a tance, vydaná v letech 1908-1910 v Kočího nakladatelství v Praze.

Pouze v rukopisu bohužel zůstala část nazvaná Písecké písně národní, obsahující sběry z Prácheňska a vzniklá až v letech 1910-1912, kdy byl Čeněk Holas již v penzi. Ani po roce 1922, kdy se přestěhoval z Prahy do Písku, nepřestával pracovat, byl v kontaktu se sokolským hnutím a rád vítal návštěvy přátel, mezi něž patřil také Leoš Janáček. Ještě krátce před smrtí Čeněk Holas spolupracoval při úpravě lidových písní a tanců pro sokolský slet. Hrob zahořanského rodáka je na Lesním hřbitově v Písku.

Ze Zahořan jsem zamířil na východ a zanedlouho došel do Předbořic, rodiště spisovatele a národopisného pracovníka Čeňka Habarta. Do třetice - po Čeňku Zíbrtovi a Čeňku Holasovi - jsem tedy narazil na zdejšího folkloristu se shodným křestním jménem.

Hodinová procházka jižním směrem mne pak dovedla do výstavné vsi Kovářova, která je střediskem širokého okolí. Je s ní spojeno jméno pedagoga a vlastivědného pracovníka, dalšího předbořického rodáka Karla Cvrka. 10. března 1916 z Olomouce, kde tehdy působil jako odborný učitel, napsal do Písku Adolfu Heydukovi:

„Již dvacet měsíců jsme v době válečné a já těším se jen, až nastanou opět časy mírové, že budu moci bohdá navštívit opět drahou svoji domovinu, Kovářov u Milévka a krásný Písek, kdy, jak pevně doufám, naleznu Vaši Slovtnost ve zdraví a přiměřené svěžesti.“

Přírodní krásy, historii i nedávnou současnost Kovářova přiblížila rozsáhlá publikace *Po stopách času obce Kovářov* (1986), kterou napsala Marie Millerová-Hezoučková ve spolupráci s Jaroslavem Bartoněm a Jaroslavem Sládkem. Autoři věnovali v knize pozornost též nám již známým osobnostem zdejšího kraje, spojeným s dějinami české literatury, folkloristiky i odborné a vlastivědné publicistiky (Jan starší Hodějovský z Hodějova, Čeněk Holas, Karel Cvrk, Čeněk Zíbrt).

Přes Pechovu Lhotu jsem pokračoval do Hrejkovic, kde se narodil romanista a překladatel Ota Dubský. Milevsko jsem pak z dálky obešel severním obloukem a členitou krajinou se vydal k severovýchodu.

V Hrachově u Chyšek se narodil literární vědec František Votruba, který studoval na gymnáziu v Táboře a na filozofické fakultě české univerzity v Praze. Působil na Slovensku, kde se zasloužil o rozvoj česko-slovenské vzájemnosti. Pod pseudonymem Andrej Klas psal beletristické práce, třeba lyrický cyklus *Tiché akordy*, ale byl především vědcem – slovakistou. Stal se členem Slovenské akademie věd a Komenského univerzity v Bratislavě ho poctila čestným doktorátem.

V Chyškách kdysi býval u římskokatolického faráře Boučka hostem zapomenutý český spisovatel a v altánu na farské zahradě přenášel své romantické představy o české a jihoslovenské historii do rukopisů. To se mi stalo důvodem k návštěvě blízkého městečka Nadějkov.

Templáři v Čechách, Travič, Černohorci, Ilija, Drak Notjajský, Jiřina, Palcčík, Pan Simon z Vrhotic, Hajduci, Odplata, Jih... Dnešnímu čtenáři názvy těchto kdysi oblíbených románů a povídek mnoho neříkají. To platí též o jménu jejich autora. Pamětní deska na průčelí fary vedle kostela Nejsvětější Trojice na nadějkovském náměstíčku oznamuje, že v jejích zdech zemřel český spisovatel Prokop Chocholoušek. Narodil se v Sedlci jako syn ševce a po studiích na gymnáziu v Praze odešel na zkušenou do Itálie. Po návratu na sklonku třicátých let 19. století se začal zcela věnovat literární práci.

V revolučních letech 1848-1849 Prokop Chocholoušek jako přesvědčený demokrat vydával letáky a redigoval radikální noviny. Roku 1851, když působil jako redaktor Pražského večerního listu, ho rakouské úřady za politickou aktivitu odměnily vězením. Poté se musel nuceně vrátit do svého rodiště, do faktického domácího vězení, a od roku 1855 žil – v podstatě ve vyhnanství – u svého bratra v rakouské Haliči. Teprve na konci let padesátých se směl vrátit do Čech, znovu do Sedlce, kde pobýval zpočátku pod policejním dohledem.

Po pádu Bachova absolutismu se mohl vrátit do Prahy, kde pracoval v redakcích novin *Čas a Hlas* a navázal tam přátelství s Janem Nerudou.

Počátek šedesátých let přinesl Prokopu Chocholouškovi vzepětí tvůrčích sil a napsal tehdy řadu knih. Zajímala ho především témata z českých dějin, ale největší proslulost získal pracemi, oslavujícími boj jižních Slovanů za osvobození z turecké nadvlády. V tomto období také spojil svůj život s Chyšeckem a Nadějkovskem, s krajinou kolem říčky Smutné. K jeho hostitelům patřil vedle chyšeckého faráře Boučka hlavně farář v nedalekém Nadějkově, vlastenec a organizátor kulturního života Antonín Čechoslav Fikar, u něhož Prokopa Chocholouška zastihla předčasná smrt. Tři dny poté otiskl Jan Neruda v *Času* nekrolog v podobě fejetonu s názvem *Návštěva u dokonávajícího*. Odkaz

Prokopa Chocholouška dnes v Nadějkově připomíná expozice s doklady o jeho životě a díle v přízemních místnostech staré fary.

Z Nadějkova jsem putoval přes Mozolov a Vlksice do Přeštěnice, kde se narodil filolog a publicista Josef Pechánek. Za lesem na jihu se pak přede mnou objevila ves Božetice.

V Božeticích se narodil překladatel František Josef Burian. Ze stejného rodu pocházel o dvě generace mladší Václav Burian, také zdejší rodák, filolog a překladatel. Působil jako lektor českého jazyka a literatury na univerzitě v slovinské Lublani a poté jako docent slovanských literárních a kulturních vztahů na Univerzitě Karlově v Praze. Překládal z polštiny, ukrajinštiny a slovinštiny. Z jeho spisů lze uvést knihu *Po stopách češství a české knihy v starším slovinském písennictví*.

Přes Sepekov jsem pak pokračoval do Zběšiček. Tamní zámeček sloužil jako sídlo statku, který na konci 19. století získal pražský podnikatel Václav Havel, známý z pozdějších let jako stavitel paláce Lucerna a zakladatel Lucernafilmu. A ve Zběšičkách se narodil jeho syn Václav M. Havel, budovatel Barrandova a otec spisovatele a politika Václava Havla.

Nás zde zajímá Václav M. Havel z literárního hlediska. Jeho všestranný vztah ke kultuře byl spojen s literární činností, z níž je nám však dnes přístupná pouze obsáhlá práce memoárová, nazvaná *Mé vzpomínky*. Její první díl pojednává o mládí, druhý se týká bratra Miloše, třetí popisuje studentská léta a další tři svazky se zabývají podnikatelskou érou, spojenou s Lucernou a Barrandovem. Nedopsána zůstala zamýšlená kniha sedmá, v níž chtěl Václav M. Havel vylíčit své zážitky z práce v podnicích cestovního ruchu a pohostinství po druhé světové válce, když se musel svých vlastních firem vzdát.

IX. MILEVSKO LITERÁRNÍ

Přes Zálší a Lišnici jsem dorazil k Milevsku, nejvýznamnějšímu centru této části okresu Písek. V tamním klášteře premonstrátů, založeném v letech 1184-1187, o jehož historii vyšla roku 1990 útlá publikace Karla Dolisty, se zrodila jedna z nejvýznamnějších a nejstarších písemných památek našeho regionu.

Jarloch, jak napsal sám ve svém letopisu, se narodil roku 1195. Většina literárních historiků se domnívá, že Jarloch – Gerlach – byl původem porýnský Němec, zatímco František Palacký ho považoval za blízkého příbuzného zakladatele kláštera, jímž byl šlechtic Jiří z Milevska. Stejný názor zastával také historik Zdeněk Kalista a lze tím dobře vysvětlit, jak se Jarloch mohl velmi mlád stát opatem. Jako devítiletý byl z popudu želivského opata Gotšalka dán na dva roky na vychování do kláštera Oberzell nedaleko Würzburgu, potom ho Gotšalk přijal do Želivi, kde se stal Jarloch jáhnem a roku 1186 byl vysvěcen na kněze.

Roku 1187 se Jarloch v 22 letech stal opatem nově založeného premonstrátského kláštera v Milevsku díky přízni biskupa Jindřicha Břetislava. Jeho obtíže při budování kláštera zčásti pramenily z toho, že nebyl do úřadu zvolen, ale přes své mládí jmenován a dosazen. U spolubratří nebyl příliš oblíben a tento vztah byl oboustranný, o čemž dostatečně svědčí fakt, že Jarloch ve svém letopisu nezaznamenal ani jedno z jmen dalších řeholníků! Na okraj rukopisu pak poznamenal:

„Léta od vtělení Páně 1187 přijal jsem já Jarloch toto místo do správy a titul opata a v něm až podnes pracuji v mnoha protivenstvích a skoro bez úspěchu očekávaje Boží slitování.“

Letopis Jarlochův pojednává o létech zmatků v českém panovnickém rodu po odstoupení krále Vladislava roku 1172 a končí zprávou o získání dědičného královského titulu Přemyslem Otakarem I. roku 1198. Mnohé události vypráví Jarloch s vášnivým zaujetím, spojeným s touhou po vymanění církve z moci světských feudálů. Pozoruhodné je, že vedle událostí významných z národního hlediska se v letopisu objevují jen skromné zmínky o milevském klášteře. Jarloch dal přepsat starší rukopis Vincentův, ukončený k roku 1167, a navázal na něj. Vlastnoruční jsou v letopisu jen jeho poznámky na okraji, jinak text diktoval.

Po roce 1198, k němuž letopis dovedl, není o samotném Jarlochovi mnoho zpráv. Víme jen to, že mezi lety 1215-1222 diktoval letopis a někdy před rokem 1221 byl jmenován vizitátorem premonstrátských klášterů v Čechách. Datum jeho úmrtí neznáme. Osudy rukopisu, uloženého před husitskou revolucí v milevském klášteře a po ní v knihovně pražské kapituly, jsou dosti pohnuté. Z originálu, zašantročeného někdy v 18. století, stříhal roku 1826 ranhojič v Postoloprtech listy na balení léků a na poslední chvíli památku před zničením zachránil kaplan Josef Ditrich. Uvědomil o této záležitosti Josefa Dobrovského, který rukopis odkoupil a daroval strahovské knihovně.

Procházím se po Milevsku a myslím na zdejší rodáky, kteří se věnovali literatuře, ať již beletrii, psaní odborných prací nebo publicistice. Patří k nim třeba pedagog a publicista Josef Král, spisovatel Antonín Bílý, zemědělský odborník a publicista Stanislav Horný nebo finanční odborník a publicista Rudolf Dušek. Správce milevského klášterního panství Liška, strýc jednoho z přátel Aloise Jiráska, se stal předlohou pro postavu aktuára Roubínka ve Filosofské historii.

V Nových Dvorech u Milevska se narodil slavista a bohemista, profesor Univerzity Karlovy Jan Máchal. V letech 1922-1929 uveřejnil třídílnou práci Slované literatury, dovedenou od nejstarších písemností až k období realismu. Napsal monografii o Lvu Nikolajeviči Tolstoj, knihy Slované bájesloví, O bohatýrském eposu slovanském, Dějiny českého dramatu, O českém románu novodobém, Staročeské skladby dramatické původu liturgického. Ke studiu dějin českého národního obrození přispěl pracemi o Antonínu Jaroslavu Puchmajerovi, Pavlu Josefu Šafaříkovi a Václavu Hankovi. Novější době věnoval knihu Boje o nové směry v české literatuře 1880-1900. Jan Máchal rovněž redigoval řadu časopisů a almanachů.

Svým narozením a prvními roky dětství patří zajisté k Milevsku prozaik, dramatik, esejist a hudební libretista Jiří Mařánek. Po gymnazijních studiích v Praze a v Roudnici nad Labem vystudoval estetiku a hudební vědu na filozofické fakultě Univerzity Karlovy, leč potom zvolil na dlouhá léta - od roku 1917 do roku 1941 - úřednické zaměstnání v úctárně Zemského úřadu v Praze. Byl členem uměleckého sdružení Devětsil, v meziválečném období přispíval do literárních a kulturních časopisů. Stal se autorem několika filmových scénářů, psal operní libreto pro Otakara Ostrčila (Honzovo království), J. Zelinku (Srdce na prázdninách) a Otakara Jeremiáše (Enšpígl). První část jeho tvorby je ve znamení tehdejších generačních experimentů, zejména poetismu.

Symbolickým návratem do rodných jižních Čech se pro Jiřího Mařánka stalo následující období jeho tvorby, kdy - od sklonku let třicátých - začal psát historickou prózu se silnou jinotajnou tendencí. Jeho příběhy budily v době okupace národní hrdost, jejich hrdinové ztělesňovali renesanční ideál plnohodnotného života a ačkoliv se Jiří Mařánek nedokázal vyvarovat sentimentality a šablonovitosti, především jeho romány Barbar Vok (1938), Romance o Závěšovi (1940) a Petr Kajčíník (1942) patří dodnes k dílům čtenářsky oblíbeným. Celý život provázal Jiřího Mařánka zájem o osobnost Bedřicha Smetany, v němž viděl nesmlouvavého bojovníka za velké a pravdivé umění a jemuž věnoval biografický román Píseň hrdinného života (1952).

V kulturní revui Otavan, kterou od roku 1916 v Písku vydával prácheňský regionalista Jaromír Malý, si roku 1919 František S. Paukner posteskl, že žádné větší město na východ od Vltavy nemá o Milevsko zájem a nezbývá než udržovat těsné styly s Pískem. A tak je tomu vlastně dodnes. František S. Paukner byl sice rodákem z Jickovic, působil v Praze, ale jeho srdce náleželo především Milevsku. Tento berní ředitel, dlouholetý redaktor Věstníku ministerstva financí, vydavatel a redaktor Berního úředníka, Berního a daňového rádce se ve volném čase obětavě věnoval regionální práci a literatuře.

František S. Paukner byl pilným dopisovatelem novin a odborných časopisů. Kromě odborných prací o daňové problematice napsal divadelní hry (Ve volném vzduchu, Oběti), povídky (Zmařené duše, Z úhoru a suchopáru, Náhody a nehody, V poutech otroctví, Za pravdu a právo, Linka a její život), knihu povídek a zkazek Pod Zvíkovem na zápraží.

Stal se rovněž v pořadí druhým předsedou Krajinického spolku Milevsko v Praze (1930-1937) a za jeho předsednictví spolek zorganizoval umístění pamětní desky strahovskému knihovníkovi Cyrilu Strakovi v Milevsku, slavnostně odhalené 5. července 1931. Na slavnosti vystoupil kdo jiný než František S. Paukner s hlavním projevem. Stál také u zrodu časopisu Milevský kraj, jehož první číslo vyšlo 1. června 1931. Majitelem a nakladatelem byla firma Karel Bursík v Milevsku, vydavatelem již zmíněný spolek v Praze, zodpovědným redaktorem Jan Kotalík a vedoucím redaktorem - F. S. Paukner. Ten v tomto časopisu – a také v ročenkách milevské spořitelny – publikoval řadu příspěvků. O zájmy Milevska a okolí se zasazoval prostřednictvím svých služebních styků a propagoval rodný kraj také mezi americkými Čechy.

K Františku S. Pauknerovi je nutno přiřadit další dva regionální pracovníky, kteří se ve 20. století zasloužili o poznání minulosti kraje a o popularizaci výsledků svého studia a terénních průzkumů. Z rodného Hradištka u Štěchovic zavál osud do jižních Čech Josefa Kytka, když byl jeho otec, zahradník na tamním statku strahovských premonstrátů, přeložen do Milevska. Zde strávil Josef Kytka dětství, než odešel studovat na gymnázium ve Slaném a poté v Českých Budějovicích, kde roku 1913 maturoval. Bojoval v první světové válce a jako voják z povolání sloužil nějaký čas nové republice. Dlouhá léta se pak živil profesí zaměstnance různých filmových půjčoven a do Milevska se vrátil až na sklonku třicátých let.

Převzal zde redakci časopisu Milevský kraj, kterou vedl až do zrušení v roce 1948. Do listu přispíval Jiří Mařánek a spisovatelskou dráhu v něm začal Jan Kloboučník. Josef Kytka redigoval rovněž Milevskou vlastivědnou knižnici, pro niž připravil edici Smolné knihy města Milevska a napsal dodnes užitečnou práci Milevsko a jeho kraj, jejíž reprint vyšel roku 1996. Po roce 1945 pracoval Josef Kytka v okresní osvětové besedě, v cestovním ruchu a do roku 1960 zastával dobrovolnou funkci konzervátora státní památkové péče pro okres Milevsko. Pomáhal dokumentovat zanikající objekty v zátopovém území Orlické přehradě a zasloužil se o záchranu kostela svatého Bartoloměje v Červené nad Vltavou, který byl z původního místa „přemístěn“ do vyšší polohy nad budoucí hladinou vodního díla.

Ačkoliv státní reglementace veškerých kulturních aktivit po roce 1948 zabránila Josefu Kytkovi v tom, aby rozvíjel svou koncepční ediční a publikační práci, nepřestával přispívat do různých novin a časopisů. Některé jeho práce, třeba soubor povídek, se již vydání nedočkaly. Samostatný, osamělý, avšak družný člověk, který si kvůli milostnému zklamání z mládí zvolil staromládenecký způsob života, se nebývale zasloužil o rozvoj vlastivědné činnosti v Milevsku a okolí. Bilanci své práce provedl ve vlastním životopisu, který přepsal na stránky kroniky města Milevska. Tu vedl v letech 1958-1964.

Další z místních regionalistů věnoval přiměřeně publikační úsilí rovněž své lesnické odbornosti. Narodil roku 1874 v Ledči nad Sázavou, absolvoval Jaroslav Růžička státní vyšší lesnickou školu v Bělé pod Bezdězem a po vojenské službě získával praxi na Mladoboleslavsku a Nymbursku. Roku 1906 vstoupil do služeb Královské kanonie premonstrátů v Praze-Strahově a jako lesmistr a přednosta lesního ředitelství v Milevsku se ujal správy všech lesů v majetku strahovského kláštera.

Roku 1899 uveřejnil Jaroslav Růžička svůj první příspěvek v tisku a následovaly další jak v českých odborných časopisech (Česká myslivost, Dřevařské listy, Les a lov, Lesnická práce), tak i v Rakousku a Německu. Z jeho samostatných spisků lze uvést tituly O dopravě dříví dráhou (1910) a Lupina a les (1922), vydané v Milevsku. Bilanci svých četných odborných prací shrnul do strojopisu „Seznam literárních prací z oboru lesnictví, myslivosti a přírodních věd, jež napsal od r. 1899-1924 Jaroslav Růžička“, uloženého v jeho písemné pozůstalosti v Státním okresním archivu Písek.

V téže době se Jaroslav Růžička začal více zajímat o historii svého působiště i okolí a od druhé poloviny dvacátých let 20. století začal výsledky svého bádání publikovat v regionálním tisku (Český jih, Listy milevského kraje, Zájmy milevského kraje, Povltavské proudy, Milevský kraj a další). Ne všechny práce, které napsal, se mu podařilo uveřejnit. V rukopisné podobě tak zůstal třeba jeho Stručný soupis historických, uměleckých a přírodních památek samosprávného okresu Milevského, datovaný 19. února 1927. Knižním vyvrcholením Růžičkovy vlastivědné práce se tak stala až publikace Vývoj Milevska a okolí od pravěku až do r. 1939 (1939), jejíž reprint vyšel roku 1996 zásluhou milevského Spolku pro rozvoj kultury. V úvodu knihy Jaroslav Růžička skromně napsal:

„Dovolím si zde něco o minulosti naší nejužší vlasti vyložit, ale prosím laskavé čtenáře, aby to přijali s blahovolnou kritikou. Ujišťuji sice, že jsem prameny vyčerpал s láskou k věci, svědomitě a objektivně, a to prameny nejnovější. Nepsal jsem však pro odborníky a nepřikládám vědecké hodnoty této práci.“

Jaroslav Růžička byl aktivním členem Matice lesnické, zabývající se především vydáváním dodnes ceněných odborných prací.

V Milevsku též dlouhá léta působil rodák z Maloviček Karel Průcha, který používal literárního pseudonymu K. A. Chrup. Absolvent učitelského ústavu v Českých Budějovicích učil na Vltavotýnsku, v Pošumaví a roku 1936 se stal tajemníkem okresního školního inspektora v Milevsku. Po roce 1945 pracoval jako pedagog a knihovník v Praze. Přispíval do Vodňanských novin, Milevského kraje, Českého učitele, a ve spolupráci s redakčním kruhem vodňanského vlastivědného časopisu Zlatá stezka vznikla jeho první knížka pro děti Kluk Pepík Fuk. Popularizoval mezi mládeží českou hudbu a divadlo, spolupracoval s rozhlasem a zabýval se též šumavským folklórem.

Milevský rodák Jiří Solar, vlastním jménem Jiří Slabý, studoval na Vysoké škole zemědělské v Praze a poté pracoval jako reklamní pracovník vodohospodářských strojírů v hanáckém Lutíně, kde založil a vedl firemní časopis Voda nad zlato. Později zastával obdobnou funkci v Baťově obuvnickém koncernu ve Zlíně. V letech 1928-1948 řídil vlastní ateliér a reklamní poradnu. Moderní formy propagace a obchodní činnosti šířil svými četnými přednáškami i příspěvky v novinách a časopisech. V nejlepších letech, kdy mu bylo necelých padesát, zhatil jeho další plány, spojené s rozkvětem podnikání v Československu, komunistický převrat roku 1948.

Přesto Jiří Solar stačil vydat knižně desítku publikací, z nichž zde zaznamenejme alespoň jejich výstižné názvy: Kurs prodeje, Okolo pultu, Breviář srdce, Host a my, Reklamní příručka, Budeme!, Kluk, Cesta vzhůru, Chceme výš!, Prodej s úsměvem.

Již při zastávce v Mirovicích jsem se zmínil o spoluautorovi knižního debutu Karla Cvejna. Byl jím milevský rodák Jindra Černohorský, který v Praze vystudoval právnickou fakultu Univerzity Karlovy a roku 1938 se stal tajemníkem městského úřadu v Písku. V následujících letech vyšly jeho již samostatné básnické sbírky: Mlčící země (1939), píseň o světle domova (1940), Les (1941), trilogie Dítě a džbán, Krajina po dešti, Bodlák a svět (1941) a Píseň o mlčící zemi (1945). Až mnohem později vydal Jindra Černohorský výbor z veršů z let 1940-1976 s názvem U nás na jihu a novou sbírku Větrník naděje.

Jako zaměstnanec městského národního výboru v Písku publikoval Jindra Černohorský od roku 1945 v Jihočeské pravdě, Píseckých listech, později v Zítřku, Literárním měsíčníku, Kmeni a dalších novinách a časopisech. Více než poezii se věnoval publicistické práci, která v letech šedesátých vyvrcholila tituly Mezi dvěma řekami a K dějinám protifašistického odboje na Písecku, které dodnes neztrácejí svou historiografickou hodnotu. Pokud jde o beletrii, kromě řídké tvorby básnické napsal Jindra Černohorský ve zralých letech též sociální román S životem na dlani, který však zůstal - a nejspíš také navždy zůstane - v rukopisu.

O jedné milevské epizodě se zmiňuje ve vzpomínkové knize Co přines čas (1997) publicista Jiří Ješ. Jako funkcionář národně socialistického studentského hnutí - jeho otec patřil k barrandovskému okruhu Václava M. Havla - byl po 25. únoru 1948 stíhán policií a 18. června 1948 se ukryl v Milevsku u vzdálených příbuzných, rodiny Jeřábkových. O čtyři dny později ho tam ale StB vypátrala a zatkla.

X. ZPĚT K PÍSKU

Z Milevska jsem se vydal na západ a došel do vsi Osek, odkud pocházel pedagog a literát Antonín Jenne. Z jeho knih jsou nejznámější Dědečkovy povídky (1929) a adaptace ukrajinských pohádek Pohádkový věneček. Dále vedla moje cesta do Květova. Život divočáků v květovské oboře vylíčil autor práz z přírody a světa zvířat Stanislav Reiniš v knize Černý běs (1938). V nedaleké Kučeři se narodil novinář a spisovatel Jan Kloboučník. Odtud na jih leží Vůsí, kde se narodil katolický kněz Jan Nepomuk Šanda, básník, prozaik a dramatik. Život duchovenstva na venkově přiblížil jeho soubor povídek Faráři a kaplani.

Zde, poblíž Vltavy, jsem zvolil trasu k východu a hustými lesy došel do Braníc, odkud to byla již slabá půlhodinka chůze do Veselíčka. Tam se narodil zajímavý představitel české obrozenecké typografie Josef Václav Žák. Základní a střední vzdělání získal v Týně nad Vltavou a v Praze, kde také tři a půl roku studoval na technice. Teprve ve 23 letech se začal učit typografem v arcibiskupské tiskárně v Praze, než byl roku 1835 odveden na vojnu, kde sloužil čtyři roky. Pro nemoc byl předčasně propuštěn a vrátil se do podniku, kde se vyučil, ale již jako sazeč a později faktor. Zapojoval se v Praze do kulturního života, sblížil se s Josefem Kajetánem Tylem a pustil se do překladů a adaptací divadelních her. V časopisu Včela také vycházely jeho překlady německé a polské prózy.

Po ročním působení v chorvatském Záhřebu v letech 1846-1847 se Josef Václav Žák vrátil do Prahy. Když se v tábořské filiálce jindřichohradeckého tiskaře a nakladatele Aloise A. Landfrase uvolnilo místo faktora, neváhal návratem do jižních Čech. Roku 1849 uveřejnil v Táboře vlastní divadelní hru ze současnosti Jen s pravdou ven, pokračoval v úpravách cizojazyčných dramát a stanul v čele místního ochotnického spolku. Roku 1859 přesídlil z Tábora do Jindřichova Hradce, kde spíše než jako faktor pracoval jako Landfrasův nakladatelský redaktor. Dál se věnoval překladům, napsal příručku společenského chování „Malý dvorný soudruh“ a několik osvětových publikací.

Roku 1862 se Josef Václav Žák stal redaktorem týdeníku Zvěst od Nežárky, který vedl nakladatelův syn Vilém Landfras. Časopis ale již po třech měsících zanikl. Poté, co se Vilém Landfras ujal otcovy firmy, Žák z podniku i z Jindřichova Hradce odešel. Zanechal tam řadu svých rukopisů, již nikdy nevytištěných. Dál se živil jako typograf v Plzni, Klatovech, Příbrami a Jičíně; v Klatovech navíc redigoval týdeník Šumavan. Nakonec se vrátil do Prahy, kde pracoval postupně v několika tiskárnách a přispíval do časopisu českých typografů Veleslavín. Posledním zaměstnavatelem rodáka z Veselíčka byla pražská tiskárna Steinhauser a Novák.

Přes Bílinu jsem zakrátko dorazil do Bernartic. V tomto městečku jsem vzpomněl zdejších rodáků, učitele, publicisty a propagátora chovu králíků Jana Kálala a zejména jeho dcery Vlasty Káralové-di Lottiové, jež působila jako lékařka dlouhý čas v iráckém Bagdádu. Román Ilony Borské Doktorka z domu Trubačů, psaný formou napodobující literaturu faktu, dosáhl velké popularity a několika vydání. Přibližuje osud neústupné ženy, která se jako první u nás specializovala na tropickou medicínu a kterou na zbytek života poznamenaly tragické události z května roku 1945. Tehdy Bernartičtí zaútočili na kolonu vojsk SS, která projížděla městečkem, a vražedná odvěta postihla – vyjma samotné lékařky – celou její rodinu, když se její manžel, původem Ital, hrdě přihlásil k svému češství. Stojí však rovněž za zmínku, že MUDr. Vlasta Káralová-di Lottiová také publikovala – třeba ve vodňanském časopisu Zlatá stezka vyšel její zajímavý článek o dětské ozdravně v Bukovanech.

Z Bernartic jsem si udělal odbočku do Ratají, kde se ve mlýně narodil archeolog a národopisec Jan Karel Hraše, který publikoval odborné práce a zasloužil se také o oživení jihočeské pověsti o zbudovském rychtáři Kubatovi. Poté jsem pokračoval k západu přes Borovany do Svatkovic, odkud to již nebylo daleko na vrch Burkovák nad Nemějicemi, který přední český historik František Šmahel označil za tzv. prvotní horu Tábor z počátků husitské revoluce, tedy že se na ní vůbec poprvé roku 1419 shromáždili lidé v mesianistickém očekávání konce věků, případně tento konec předcházejícího tisíciletého Kristova království na Zemi. 26. srpna 1926 tam byl slavnostně položen základní kámen k Husovu pomníku, k jehož postavení však nedošlo, což platí také o tamtéž plánované rozhledně. Hlavním řečníkem byl tehdy vedle profesora Vančury pedagog, publicista a veřejný činitel Karel Kálal, rodák z blízkého Rakova.

Tento syn místního rolníka studoval na písecké reálce, kde byl žákem Adolfa Heyduka, a maturoval na učitelském ústavu v Soběslavi. Učil na různých školách, nejdéle na měšťanské škole ve Frenštátu pod Radhoštěm (1885-1904), a roku 1906 byl jmenován ředitelem dívčí průmyslové, obchodní a pokračovací školy v Písku. Po vzniku Československé republiky byl povolán na ministerstvo školství, roku 1922 se stal ředitelem obchodní akademie v Banské Bystrici, ale po dalším roce se ze zdravotních důvodů vrátil definitivně do Prahy.

Během učitelského působení v Ostravě a především ve Frenštátu pod Radhoštěm podnikal Karel Kálal časté cesty na Slovensko, kde se přesvědčil o zoufalém etnickém, kulturním i hmotném stavu slovenského národa, určeného maďarskými vládnoucími kruhy k zániku. Zahájil proto rozsáhlou organizační, publikační a přednáškovou činnost na pomoc Slovákům, psal o těchto problémech do časopisů českých, slovenských i vídeňských. S nakladatelem a redaktorem Karlem Salvou ze slovenského Ružomberku řídil časopis Dom a škola, společně napsali slovenskou terminologickou příručku, a Karel Kálal také podnítil Salvu k vydávání časopisu Priatel dietok, stejně jako prozaičku Terézii Vansovou k založení prvního slovenského časopisu pro ženy Dennica.

Německý překlad brožury na obranu Slováků, kterou na počátku 20. století napsal Karel Kálal společně s T. G. Masarykem, měl velký ohlas v zahraničí. Uveřejněné názory podpořil britský historik Robert W. Seton-Watson i profesor historie na pařížské Sorbonně, velký přítel Čechů a Slováků Ernest Denis. Po příchodu do Písku napsal Karel Kálal společně s Adolfem Heydukem a jindřichohradeckým advokátem a spisovatelem Eduardem Ledererem memorandum norskému spisovateli Björnsternevi Björnsonovi, který poté odmítl účast na mírovém kongresu v nizozemském Haagu (1907), když tam

byl pozván také uherský ministr zahraničí Apponyi. V listopadu roku 1907, po masakru slovenských věřících v Černové, uspořádala městská rada v Písku z Kálalova podnětu manifestační schůzi, na níž promluvil perzekvovaný slovenský vlastenecký kněz Andrej Hlinka.

Literární činnost Karla Kálala byla pestrá. Povídkami a populárně naučnými články přispíval do mnoha novin, časopisů a kalendářů, často pod pseudonymy (např. Neklan, Targo) a různými šiframi. Jeho knížka *Na krásném Slovensku* získala pro Slovensko a slovenštinu Čecha a budoucího slovenského spisovatele Petra Jilemnického, když si ji přečetl jako devatenáctiletý. Velkou pozornost věnoval Karel Kálal Františku Palackému, o němž napsal popularizační knížku; v posledních letech života redigoval v nakladatelství Ludvíka Mazáče nové vydání Palackého *Dějin národu českého v Čechách a na Moravě*. Poněkud osvětářská část jeho publicistiky (včetně protialkoholních spisků) by nám neměla umenšit obraz záslužné práce pedagoga a budovatele česko-slovenské vzájemnosti.

Cestou z Rakova jsem nechal stranou Bojenice, rodiště chraštického zapadlého vlastence Františka Josefa Slámy, a došel do Křenovic, kde se v čp. 65 narodil básník a překladatel Josef Kostohryz. Rod jeho otce pocházel od kostela svatého Jana Křtitele na poušti u Chřešřovic, pod nímž mívali Kostohryzové v držení přívoz s formanskou a vorařskou hospodou. Obecnou a měšťanskou školu navštěvoval Josef Kostohryz v nedalekých Bernarticích a své první verše publikoval již jako student První české reálky v Praze. Po absolvování filozofické fakulty Univerzity Karlovy se stal v Praze středoškolským profesorem, roku 1945 přešel do služeb ministerstva financí a roku 1949 se stal vedoucím administrativy Národní galerie v Praze.

Od roku 1926 Josef Kostohryz překládal z francouzštiny, němčiny a italštiny, roku 1941 vyšla jeho učebnice *Italsky rychle a všude*, ale byl především básníkem. V třicátých letech 20. století patřil do okruhu katolického časopisu *Řád*, v jehož přidružené edici roku 1934 knižně debutoval básnickou skladbou *Prameny ústí*. Následovaly sbírky básní *Rekvie* (1944) a *Ať zkamení* (1946). Na počátku padesátých let byl Josef Kostohryz zatčen jako údajný člen smyšlené československé spiklenecké pobočky *Zelené internacionály* a v letech 1951-1963 vězněn. Po propuštění působil jako úředník Národopisného muzea v Brně a poté se věnoval překladatelství.

Rehabilitace v roce 1990 přišla až tři roky po básnickově smrti. Z Kostohryzových překladů, které byly vydány v letech šedesátých, nutno připomenout především slavnou knihu francouzské autorky Simone de Beauvoirové *Druhé pohlaví* (1966). Těsně před nastupující normalizací stihl Josef Kostohryz ještě – po více než dvacetiletém básnickém odmíčení – uveřejnit sbírky *Jednorozec mizí* (1969) a *Přísný obraz* (1970). Soubor lyrických básní a próz *Melancholie* vyšel roku 1985 v Mnichově. Pronásledování Josefa Kostohryza po roce 1950 vylíčil Jaromír Hořec (který však v letech padesátých stál na opačné straně pomyslné barikády) v knize *Doba ortelů* (1992).

Z Křenovic mne stará „císařská silnice“ zavedla do Podolí, kde ve věku pouhých 48 let zemřel pedagog a vlastivědný pracovník Josef Jan Renner-Podolský. Vodňanský rodák absolvoval učitelský ústav v Českých Budějovicích a poté působil ve Lhenicích, krátce v Kolinci na Klatovsku a ve Strakoncích, od roku 1866 ve Vodňanech. Roku 1870 byl přeložen do Mirovic a o dva roky později se stal řídícím učitelem obecné školy v Podolí, kde pak působil až do své smrti. K Podolí časem přilnul natolik, že se začal podpisovat Renner-Podolský.

Josef Jan Renner psal knihy pro děti, povídky a divadelní hry, avšak tuto nepříliš zdařilou beletristickou tvorbu zajisté převyšují jeho zásluhy vlastivědné. Jeho největší knižní prací v této oblasti se stal *Popis okresního hejtmanství píseckého*, vydaný Františkem Kytkou v ediční řadě *Zevrubný popis Království českého dle okresních hejtmanství*. Další Rennerovy vytištěné práce se zabývaly historií a místopisem Zvíkova, Písku, Mirovic, Strakonice, Vodňan a Horažďovic. Klub českých turistů vydal jeho knihu *Písecko s okresem mirovickým*. V rukopisu zůstaly Rennerovy vlastivědné popisy okresů Milevsko, Týn nad Vltavou a Blatná.

Výsledky pilné práce však trochu zastiňuje Rennerův nekritický a romantický přístup k historickým faktům. Venkovský učitel byl pochopitelně poněkud izolován od nejnovějších poznatků a závěrů soudobé historické vědy. V jeho cyklu Vznik, úpadek a vzkříšení osad na politickém okrese píseckém, uveřejňovaném roku 1886 na pokračování v Otavanu, najdeme smyšlenky z Hájkovy kroniky i odkazy na rukopisy Královédvorský a zelenohorský, právě v té době definitivně odhalené jako padělky z počátku 19. století. Konzervativní Rennerovy postoje se také plně odrazily v jeho hodnocení husitství. Postava pana řídícího z Podolí si přesto zasluhuje naši vzpomínku.

Významná povltavská ves Červená, na severozápad od Podolí, zmizela téměř celá pod hladinou Orlické přehrady. Upomíná na ni důležité nádraží na železniční trati z Ražic a Písku do Tábora, přílehlá rekreační oblast a o něco dále po proudu kostel svatého Bartoloměje, o němž jsem se zmínil již v Milevsku v souvislosti s Josefem Kytkou. Jde o repliku románské stavby, jejíž základy se dnes nacházejí hluboko pod hladinou přehrady. Do novostavby byly zakomponovány nejcennější architektonické prvky z původního, zdemolovaného objektu.

Této lokalitě se dotkl spisovatel Josef Rybák, když v knize Kouzelný proutek (1989) vzpomínal na propagátora dělnické tělovýchovy Evžena Rošického, popraveného nacisty:

„V prvních letech okupace jezdil Rošický každé prázdniny s maminkou na Červenou u Písku. Bydlili v hospodě U Staňků, která stála pár kroků od řeky.“

V Červené, kde působil jako farář, roku 1884 zemřel někdejší student píseckého gymnázia a římskokatolický kněz František Pixa, autor „Klíče štěpařského“ a dalších pomologických spisů. Nejen v časopisech a knihách, ale také při cestách po celém Prácheňsku propagoval pěstování ovocných stromů. Písecký rodák pomohl povznést v 19. století ovocnářství v našem kraji na vysokou úroveň.

Nedožil se již stavby mohutného viaduktu „dráhy transversální“, další zajímavosti v Červené, dokončeného 22. listopadu 1889. Na pamětní desky, umístěné na obou koncích mostu, byly vepsány verše „pootavského slavíka“ Adolfa Heyduka:

Základ v hrudi mocných skal
cement žulu odpoutal,
hřeby pevný, ocel tuh,
vzdoruj bouři, chraň tě Bůh!

A druhý z nápisů hlásal:

Mnoha mužů věda,
mnoha mužů stroj,
mnoha mužů píle,
mnoha mužů znoj
stvořily dílo
vznešených krás
ku poctě Vás i nás!

Po jižněji ležícím silničním betonovém obloukovém mostu jsem přešel Vltavu a od jejího levého břehu zamířil na západ zpátky k Písku. Přes Temešvár a kolem Jamného jsem se vydal do Dolního Záhoří, rodiště filologa Františka Pechušky. Kromě příspěvků na stránkách vědeckých a kulturních časopisů byl též autorem několika knih, z nichž si připomeňme alespoň titul Staroslovanský překlad knihy Job.

Pokračoval jsem pak po silnici k západu a nad serpentínami za odbočkou do Dolních Novosedel se už přede mnou otevřel úchvatný pohled do písecké kotliny. Naproti Píseckým horám ji nad skalnatým údolím Otavy uzavírá vrch Hradiště. K stejnojmenné vsi na jeho úpatí, dnes již části města Písku, získala prostřednictvím svého manžela vztah spisovatelka Eva Kantůrková. Jeden příběh ze vsi Hradiště z druhé poloviny 20. století najdeme v její knize Záznamy paměti (1997).

O archeologický průzkum pravěkého hradiště, jež dalo později vrchu i vsi jméno, se na sklonku svého života, na počátku dvacátých let 20. století, pokoušel historik August Sedláček. Tedy stejná osobnost, která otvírala naše toulky jednou ze svých prvotin, věnovanou hradu Újezdci, a která se roku 1899 vrátila do Písku, města svých středoškolských studií. Naše cesta se tak symbolicky uzavírá před branami bývalého královského a krajského města Písku, kam jsme došli klikatými pěšinami literárních tradic píseckého „venkova“. Tomu, v kom jsme vzbudili zájem o osudy slavných i zapomenutých, ani procházka Pískem - s jeho nepřebornou pokladnicí literárněhistorických faktů a souvislostí - nedopřeje odpočinku.

Ale o této procházce si jistě někdy přečtete v některé další knize.

BIBLIOGRAFICKÁ PŘÍLOHA

ONDŘEJ KRYŠTOF KOLÁŘ – BIBLIOGRAFIE I. – POKRAČOVÁNÍ (ODBORNÉ TEXTY PUBLIKOVANÉ V LETECH 2014 AŽ 2019)

221. Historická ročenka 2013-2014
Písek, Collegium Artium o. s. 2014. 60 s.
222. Volání po vysokém školství v Písku v roce 1945: regionalista Jaromír Malý v další etapě hledání moderní podoby metropole Prácheňska
In: Genius loci českého jihozápadu 2006, 2012, České Budějovice - Plzeň 2015, s. 225-231
223. Historická ročenka 2015-2016
Little Mountains, vlastním nákladem 2016. 60 s.
224. Historická ročenka 2017
Little Mountains, vlastním nákladem 2017. 60 s.
225. K ohlasu bojů o RKZ v letech 1886 a 1887 v Písku
In: Genius loci českého jihozápadu XI. Sborník z konference konané 6. a 7. listopadu 2017 v Muzeu jižního Plzeňska v Blovicích, p. o., Blovice 2017, s. 11-19
226. Volání po vzniku krajské studijní knihovny v Písku v roce 1946. Regionalista Ivo Beneš v další etapě hledání moderní podoby metropole Prácheňska
In: Sborník konference Genius loci, Rokycany 2016 (editováno 2018), s. 60-65
227. Dva dopisy Terezy Sedláčkové
In: Marta Ulrychová - Roman Mouček (eds.), „Osmičkové“ roky na Nepomucku, Nepomuk 2018, s. 21-24
228. Historická ročenka 2018-2019
Little Mountains, vlastním nákladem 2019. 60 s.
229. August Sedláček v Rokycanech
In: Sborník XIV. konference Genius loci Rokycany 2018, Rokycany 2019, s. 65-69
230. August Sedláček na Skále
In: Hrad Skála v minulosti a dnes, Přeštice 2019, s. 105-109

ONDŘEJ KRYŠTOF KOLÁŘ – BIBLIOGRAFIE II. (BELETRIE)

Na webových stránkách Čtení z Písku je pod soubory Básně a Povídky dostupné téměř celé mé beletristické dílo, vyjma neuveřejněného juvenilního románu Slunovrat a několika málo drobnějších textů, jejichž originální znění se mi již nepodařilo dohledat. Zde uveřejňuji dvě básně, vzniklé až po uspořádání výše zmíněných webových stránek, aby byly dostupné alespoň tímto způsobem. První z nich byla publikována časopisecky. Bibliografie dosavadních uveřejněných beletristických textů - do roku 2004 - je dostupná na Čtení z Písku, seřazená podle chronologického pořadí vzniku textů, nikoliv jejich publikování. Pro pořádek zde tedy nejprve uveřejňuji z klasicky uspořádané Bibliografie II. záznamy z posledních let (B = báseň, šestičíslí označuje den, měsíc a rok vzniku textu; zároveň podotýkám, že uvedený Almanach píseckých autorů vyšel pouze v elektronické verzi):

178. V samotě smečky B 260695

In: Almanach píseckých autorů 2015, Písek 2015, s. 36.

179. Divný věci B 200693

In: Almanach píseckých autorů 2015, Písek 2015, s. 37.

180. Blondie B 170417

Písecký svět, listopad 2017, s. 41.

181. Ó já komupak co B 170194

Písecký svět, listopad 2017, s. 41.

182. Vlak tuberák B 301191

Písecký svět, listopad 2017, s. 41.

183. Nad starou mapou B 121102

Písecký svět, listopad 2017, s. 41.

BLONDIE

Vyhlížím k tvému plameni
z příboje ztroskotání
k jantarovému znamení
vzlétlému znenadání

Připlouvám prosit o oheň
na stěžni svého vraku
tvé vlasy zlatou pochodeň
zářící do soumraku

Ač vzdaluji se od břehu
na příliv stále věřím
a vtěluji se do sněhu
a na tvou hlavu sněžím

a nad vztyčenou pochodní
se vločka v páru sráží
Andělé tobě podobní
se pozvedají k stráži

nad liduprázdné pobřeží
mizící v nedohlednu
Jsi všechno na čem záleží
když zvolna klesám ke dnu

Báseň Blondie vznikla jako text k přednesu na vernisáži, jež se neuskutečnila; recitační premiéry v podání autora se nicméně dočkala, a to na vernisáži společné výstavy členů Prácheňské umělecké besedy v protivínské Kaplance.

K následující básni Blbá z Portyče podotýkám, že vznikla jako žertovný text (mimo jiné apokryfně objasňující vznik opery Giacomma Pucciniho Němá z Portici), určený k přečtení na vernisáži osmé společné jubilejní výstavy Prácheňské umělecké besedy v Galerii Portyč v Písku roku 2018, ovšem před zahájením akce neprošla - snad jako poněkud obscénní - předběžnou cenzurou paní galeristky a nového předsedy našeho spolku, z jeho strany mimo jiné s odůvodněním, že v publiku „mohou být i učitelky“ (skvostný důkaz pověsti a prestiže této profese!). Dnem vzniku tohoto textu je 3. června 2018, v Bibliografii II. má tedy za názvem básně šestičíslicí 030618.

BLBÁ Z PORTYČE

Vyrazil sem do Portyče,
bydlí tam ten Pučíní,
mý finance byly v piče -
Pučíní snad pučí mi.

Ten Pučíní vod Plechandy,
von je velkej skladatel,
celý noci beze srandy
ťuká noty jak datel.

Nezastih sem skladatele,
potkal sem však vopici
s teplákama u prdele,
s IQ nula v palici.

Začali sme ve výčepu,
skončili sme v posteli,
když se denně nevyklepu,
připadám si necelý.

A nebyla vůbec němá!
Decibely skákaly,
byl sem naposledy s dvěma,
dvojhlasně to nedaly.

Pan Pučíní mládeneček
vrátil se až k večeru,
sedl k oknu přes dvoreček
a vymýšlel operu.

Když slyšel, jak šmudla vyje,
zvedl dekl piána
a opera z Itálie
byla tady do rána!

Bud'te hrdi, Portyčané,
na svou starou dobrou čtvrt',
kde cokoliv, co se stane,
do dějin vepsáno bud'!

ONDŘEJ KRYŠTOF KOLÁŘ – BIBLIOGRAFIE III. (POPULARIZACE HISTORIE, KULTURNÍ PUBLICISTIKA A JINÉ PŘÍSPĚVKY V DENNÍM A JINÉM BĚŽNĚ DOSTUPNÉM TISKU, PŘÍPADNĚ NĚKTERÉ DROBNÉ PUBLIKACE), ČTVRTÁ ČÁST (Č. 1962 AŽ Č. Z LET 2017 AŽ 2019)

1962. Remember Titanic pošetě: Happening u václavského jezu
Písecké postřehy 29. 3. 2017, s. 11

1963. Remember Titanic!
Písecký svět, duben 2017, s. 19

1964. Výstava Pavly Králové v Prácheňském muzeu
Písecké postřehy 12. 7. 2017, s. 11

1965. Prácheňská Akademie vyhlásila přestávku
Písecké postřehy 16. 8. 2017, s. 8

1966. Tomáš Garrigue Masaryk a město Písek
Písecký svět, září 2017, s. 17-18

1967. Alois Rašín a město Písek
Písecký svět, říjen 2017, s. 19

1968. Hrobař a jeho Hrobař aneb Mráz přichází z Kremle
Písecký svět, listopad 2017, s. 19

1969. Ondřej Kryštof Kolář (text medailonu)
Písecký svět, listopad 2017, s. 41

1970. Jan Evangelista Purkyně a město Písek
Písecký svět, prosinec 2017, s. 39-40

1971. Jan Cimbura - osud člověka a zrod legendy
Písecký svět 1/2018, s. 21

1972. Jak v Písku před 70 lety zvítězil Únor
Písecký svět 3/2018, s. 21-22

1973. Jaroslav Vrchlický, Adolf Heyduk a město Písek
Písecký svět 5/2018, s. 21

1974. Počátky písecké žurnalistiky a Poutník od Otavy
Písecký svět 7/2018, s. 17-18

1975. Fanatický písecký pedagog Vojtěch Vlastimil Janota
Písecký svět 8/2018, s. 16

1976. Jaroslav Hašek a jeho sen o šťastném dětství na Písecku
Písecký svět 11/2018, s. 18
1977. František Palacký a město Písek
Písecký svět 14/2018, s. 21
1978. Leoš Janáček a město Písek
Písecký svět 16/2018, s. 19
1979. August Sedláček na dvorku, na zahradě a v lese
Písecký svět 19/2018, s. 21
1980. Jan Čarek a jeho návraty do Heřmaně
Písecký svět 1/2019, s. 19
1981. Písecký přírodovědec Dalimil Vladimír Vařečka
Písecký svět 3/2019, s. 19
1982. Josef Háze Písecký - učitel a spisovatel
Písecký svět 9/2019, s. 15
1983. Vzpomínka na dětství u Svatého Václava v Písku
Písecký svět 14/2019, s. 16
1984. O vzácných mrtvých jen v dobrém (jak jinak)
Písecký svět 15/2019, s. 17
1985. Padesát let po Woodstocku
Písecký svět 16/2019, s. 17
1986. Hanuš Kolovrat Krakovský - čestný občan města Písku
Písecký svět 18/2019, s. 15
1987. Svět (a Písek) podle režiséra Václava Kršky
Písecký svět 20/2019, s. 18
1988. Písecká noc Jiřího Wolkra
Písecký svět 23/2019, s. 15
1989. Karel Klostermann a Písek
Písecký svět 24/2019, s. 18

Dětství u Svatého Václava v Písku

Jeden z prvních dojmů batolete v postýlce s ohrádkou: kroky na ulici před půl šestou ráno, pod oknem v prvním patře domu v Burketově ulici, s průhledem kolmou ulicí U Papírny na hladinu řeky. Pracující spěchali na ranní směnu, přes lávku na železničním mostu do Jitexu, nebo až do fabrik na opačném konci města. Hudební dojmy z nedělních odpolední tvořily "taneční čaje" v protější restauraci Šumava, v dávno nefungujícím stejnojmenném hotelu.

Babička Marie Marešová-Šimková od Václava pocházela; její otec Martin Mareš, švec, zde býval i ponocným; ale dobrodružně se vydala do krejčovského učení na Královské Vinohrady a posléze i do (tehdy) polského Stanislavova (dnes Ivano-Frankivsk na Ukrajině). Otvory po šroubech vývěsní tabulky prvního sídla její minifirmy byly ještě před poslední rekonstrukcí patrné na domě na rohu Burketovy a Lesnické ulice. Dědeček, legionář Vojtěch Šimek, sloužil jako dozorce u Krajského soudu v Písku, a po svatbě se spolu odstěhovali do bytu o několik domů dál. Poznal jsem dědečka bohužel jen krátce, jako předškolák, konkrétně jako student mateřské školy, sídlící v jednom z přízemních domků ve Strakonické ulici. Pradědeček, dědeček, babička i její sestra Růžena sdílí hrob na nepodříckém hřbitově: tam se nebožtíkům od Václava zalíbilo, když se u místního kostela přestalo pohřbívat, do lesa na opačném konci města se to pozůstalým zdálo daleko.

Prababičku Marii Marešovou jsem už nezažil, odpočívá na hřbitově u kostela svatého Václava; občas se tam na jejím hrobě - jako na jediném - objevují modré kvítky. Po jejím boku odpočívá další zdejší rodák, její bratr? bratranec?, poštovní oficiál Václav Volf. V prvních letech Československé republiky jako radiotelegrafický specialista velel spojovacím operacím, když se prezident Masaryk vydával do slovenských Topolčianek, leč v mladém věku ho skolila poslední vlna hrůzostrašné epidemie tzv. španělské chřipky. Z jeho pozůstalosti, uchovávané v rodině, jsem zdědil svazek Masarykových rukopisných konceptů telegramů, jehož jsem se později vzdal ve prospěch pana Václava Merunky, faráře Církve československé husitské v Jihlavě, velkého Masarykova ctitele a náruživého sběratele jeho autografů.

Jedním z nepřehlédnutelných obyvatel předměstí byl básník Vladimír Křivanec, obyvatel bytu pod námi a náš domáci. Někdejší nadaný gymnazista, snící o studiu teologie a vysluhující vlastní cvičné mše v malé svatynce ve sklepě, se před maturitou zbláznil a posléze promarodil do doživotního invalidního důchodu. Nicméně také zároveň pracoval jako pomocný dělník ve vodárně na protějším břehu Otavy a odtud čerpal náměty pro své verše, většinou naivně budovatelské, ale s občasnými záblesky skutečného talentu. Narodil jsem se natruc do jedné z těžších fází jeho choroby a jen bytelné dveře mne prý zachránily před Ládičkem a jeho broušenou sekerou, když se dobýval na křičící nemluvně.

Letní ráj předškolákův byla plovárna. S měděným padesátníkem na vstupné, svačinou a radou, abych se do tmy vrátil, jsem byl ráno vyštván ze dveří; babička (po únoru 1948 znárodněná a začleněná pod podnik komunálních služeb) totiž ještě v penzi šila pro místní dámy, které se po bytě

při zkoušení promenovaly v kombiné. Často jsem od jezu na plovárnu přeplaval a padesátník ušetřil. klientela plovárny, tedy většina pravidelných návštěvníků ("honorace" stále dodržovala prvorepublikový zvyk: mít předplacenou kabinku na celou sezónu), mne znala jako "kluka v červených plavkách". Plavat mne dědeček naučil, když mi bylo dva a půl roku, a už tehdy jsem se opálil tak, že jsem v životě vlastně nevybledl nikdy. Naopak mě už před pubertou opustila rybářská vášeň, zděděná po pradědečkovi a dědečkovi, dnes už je pro mne při mé akční a impulzivní povaze vysedávání u řeky něco nepředstavitelného.

Původním zdejším "náměstím" byl malý svažitéj plácek pod kostelem; teprve později sevřely řady domů trojúhelníkové prostranství severně odtud. Václavské poutě byly proslulé, a na tomto trojúhelníku stály houpačky, kolotoče, šapitó, ohrádka s poníky, nespočet stánků a další atrakce. Dnes se po tom parčíku rozhlédnu a říkám si: probůh, kam se to tehdy všechno vešlo? Za Václavským náměstím k severu a západu se pak rozkládala přírodní divočina, klukovské i holčíčí rejdiště, dnes zmizelé pod novostavbami, s kráterem opodál, plným zeleného jedovatého odpadu z barvírny Jitexu, a v dohledu tajuplný židovský hřbitov, tehdy ještě s narůžovělou sochou plačky nad hrobem Richarda Weinerja. Dalším průzkumným terénem byl zpustlý "ostrov" s dávno zasypaným náhonem někdejšího mlýna a s troskami staré papírny, kterou si tehdy začal opravovat Svazarm. Výpravy jsem konával též na Václavské skály a údolím řeky až k Vápenici a Zátavskému mostu a na protější kopec Hradiště.

Samozřejmě jsem měl u Václava řadu kamarádů. Ovšem mluví-li se o píseckých klukovských partách z různých čtvrtí, bojujících mezi sebou, jsou to jen báchorky. Jako si kluci kdysi hrávali na kovboje a indiány, nebo na Rychlé šípy, jde i v tomto případě o literární, respektive filmovou inspiraci: možná někteří napodobovali party z Čápova a Krškova filmu Kluci na řece, vždyť oni, jejich vrstevníci nebo starší kamarádi tam za války hráli v komparsu, ovšem příběh neměl reálný předobraz, šlo o čistou Krškovu fabulaci. Ani mí rodiče a prarodiče o něčem podobném nikdy neslyšeli. Ostatně v mém dětství se starousedlá písecká populace dala do pohybu, kamarádi se stěhovali na sídliště v jiných částech města, a do školy jsem od Václava chodil dva roky na Husovo náměstí (pěšky, sám, kolem řeky a přes lávku), kam jsem patřil školním rajónem (matka totiž mezitím získala byt na "Gotvaldůku") a od třetího ročníku (samozřejmě také sám a pěšky) do jazykové třídy na Mírovém náměstí; zkrátka a dobře: znal jsem kluky a holky z celého města a necítil jsem vůbec žádnou potřebu kamarádit právě s kluky z naší čtvrti, a mí vrstevníci to brali také tak, i když si vzpomínám na jednu malou smečku syčáků od Václava, ovšem z prostředí, jakému se dnes politicky nekorektně říká "socky". Budiž: pokud někdo vzpomíná na podobnou dětskou partu například Portyčáků, prozrazuje tím bezděky i svou rodinou anamnézu.

Přicházely však další změny: jednu stranu strakonické silnice začala vroubit řada vojenských bytovek, u lesnické školy se rodila továrna Hikor, a neboť se mi narodila sestřička a babička se přesunula na sídliště, aby o mimino pomáhala pečovat, byl jsem též přinucen k přesunu na opačnou stranu města, i když jsem si dovedl barvitě představit, jak bych sám v jedenácti letech dovedl v prázdném bytě v Burketovce hospodařit. Až do babiččiny smrti jsem jej ovšem jako majitel klíče pilně využíval. Loučení s místy mého dětství tak bylo postupné a vracím se tam za vzpomínkami dodnes.

O mrtvých jen v dobrém (jak jinak)

Podle záplavy příběhů z pera jednoho píseckého spisovatele by si nezasvěcený člověk mohl pomyslet, že se Písečáci dělí jen na policajty (zajisté malá část) a kriminálníky (většina). Proto bych rád věnoval vzpomínku několika vzácným lidem, s nimiž jsem dlouhodobě spolupracoval a z nichž už nikdo není mezi námi. Každému alespoň odstaveček.

S Ladislavem Cihlou, ředitelem okresního archivu v Písku, jsem se seznámil jako dvanáctiletý školák - vážný zájemce o historii. Tehdy se připravovalo stěhování archivu z bývalé věznice krajského soudu, kde kdysi působil jako vrchní dozorce můj dědeček, legionář a odbojář Vojtěch Šimek, do Mirovic. Pan ředitel mi nabídl přivýdělek a tak jsem jako třináctiletý a čtrnáctiletý strávil téměř celé dvoje prázdniny přenášením krabic a jejich opětovným ukládáním v Mirovicích. Tam jsem o několik let později začal dojíždět, abych si prostudoval pozůstalost Augusta Sedláčka a další archiválie, které mne zajímaly. Ladislav Cihla, Pražák, přes týden přespával na spartánském lůžku přímo v archivu, a z předpisů si pranic nedělal, tudíž se od jeho stolu v badatelně neustále vznášela oblaka tabákového kouře a nad rozloženými spisy jsem se mohl v pohodě nasvačit, aniž bych přerušil studium. Bohužel neměl touhu publikovat a znám od něj pouze jednu skromnou brožurku, vydanou roku 1963 k 120. výročí narození právě Augusta Sedláčka - koneckonců zakladatele a prvního ředitele městského archivu v Písku. (Když se Sedláček roku 1899 přistěhoval do Písku a nabídl, že archiv uspořádá, dostal za tuto zásluhu rovnou čestné občanství města - dříve, než s tím vůbec začal.)

V lednu roku 2018 uplynulo již neskutečných 35 let od úmrtí Libora Křivánka, pracovníka píseckého muzea. Rodák z Bělé pod Bezdězem vystudoval pražskou Vysokou školu sociálních a politických nauk, po příchodu do našeho kraje se stal píseckým patriotem a věnoval městu, tedy především jeho historii, řadu článků, uveřejněných na stránkách regionálního tisku. Pracoval v organizované turistice a jako esperantista šířil pověst Písku po celém světě. Statečně překonával následky dávné dopravní nehody, jimž nakonec podlehl. Podotýkám, že na konci let padesátých, kdy Libor Křivánek do zdejšího muzea nastoupil, šlo zaměstnance spočítat na prstech jedné ruky a právě na něm ležela veškerá odborná starost o sbírky, zatímco dnes tato instituce zaměstnává (včetně částečných úvazků) na třicet fyzických osob.

Prostřednictvím Libora Křivánka jsem se rovněž ještě jako školák seznámil s Jaroslavem Kudrnáčem. Písecký rodák, pracovník Archeologického ústavu ČSAV, byl původně specialistou na slovanskou archeologii, jak dokládá jeho objemná monografie o výzkumu středočeské lokality Klučov. Po objevu pozůstatků mlýna na zlatou rudu v Písku na sklonku roku 1966 se „rekvalifikoval“ na montánní archeologii, především na zkoumání pozůstatků po těžbě zlata. Jako gymnazista jsem pod jeho vedením pracoval jako nádeník na výzkumech středověkých rýžovišť zlata v Zátoni u Horní Vltavice, v Křivcích u Bezdružic a v Újezdě u Radnic. Povaha učencova byla svéráznou směsí opatrnosti (v padesátých letech, kdy studoval, mu asi byl připomínán „buržoazní“ původ - byl synem prvorepublikového diplomata v Rumunsku) a přičinlivosti (při výzkumech na venkově zároveň zaopatřil topivo na celou zimu i opravy pražské vily rukama místních řemeslníků), což nikterak nesnižuje jeho zásluhy - nepochybně evropských parametrů.

Jiný objev přivedl do Písku Jarmilu Háskovou, pracovníci Numismatického oddělení Národního muzea v Praze a od roku 1975 jeho vedoucí. Ujala se odborného zpracování a zhodnocení velkého nálezů pražských grošů, k němuž došlo na počátku šedesátých let u Svatonic u Písku. Spolupracoval jsem s touto noblesní dámou a velkou přítelkyní našeho města přes třicet let, až do její nečekané smrti. Zanechala po sobě rozsáhlý vědecký a publikační odkaz. O našich vztazích (a o pražských poměrech, kde dominují osobní konexe) dostatečně svědčí skutečnost, že za jejího života jsem byl téměř každoročním hostem přednáškového cyklu NM, zatímco po její smrti dosud ani jednou.

Trochu z jiného soudku je mé několikaleté přátelství s člověkem starším o dvě generace, panem Václavem Šmidingrem. Věrný Písečák, absolvent Zemského pomologického ústavu v Praze-Tróji, pracoval dlouhá léta v městském zahradnictví a na sklonku života se staral o arboretum lesnických škol, jímž mne několikrát zasvěceně prováděl. Dozvěděl jsem se od něj řadu osobních svědectví ze starých časů, třeba o ukrývání píseckých pomníků za okupace, nebo jak se za německé okupace, potažmo potravinové nouze, kdy byly písecké parky a náměstí přeměněny v zelenářské zahrady, specializovala každá z těchto lokalit na jiný produkt (mrkev, květák, cibuli apod.).

Od zeleniny k literatuře: vzpomínku si zajisté zaslouží paní Jarmila Mikolášová, spisovatelka (především autorka sbírky povídek Skleněná stěna) a kulturní pracovníce, pocházející z rodiny zasloužilého píseckého vlastence a publicisty Františka Lipše. Od svých patnácti do devatenácti let jsem byl členem Klubu mladých autorů při Okresním kulturním středisku v Písku, který Jarmila Mikolášová - jako pracovníce střediska - trpělivě vedla. Zůstala jistě v paměti všech, kteří klub navštěvovali; mnozí z nich později vynikli jako básníci, prozaici, hudební textaři i žurnalisté. Nenápadná síla její osobnosti jistě byla příčinou, že po její předčasné smrti činnost KMA jako tvůrčího „inkubátoru“ v podstatě skončila.

Posledním ze sedmi zde zmíněných milých nebožtíků budiž zesnulý pan Václav Hynek, dlouholetý redaktor píseckého okresního týdeníku Zítřek, již zaniklého (resp. roku 1994 přeměněného novým zahraničním vlastníkem v okresní mutaci regionálního deníku; dnes je pokračovatel v rukou skupiny Penta; a veřejnost by měla vědět, co mají bývalí bavorští i noví čeští miliardářští majitelé novin společného: neplatí žádné honoráře!). Václav Hynek mi pomohl ve zpravodajsky zaměřeném Zítřku uveřejnit řadu textů, týkajících se dějin regionu, ochrany památek a kulturního života. V mé paměti zůstal též jako objevitel zapomenutých rybníků na Písecku, skvělých na koupání (asi si jejich průzkumem zpestřoval služební cesty, když jezdil do vsí na reportáže o doživosti, nosnosti, výnosech obilovin a dalších atraktivních tématech). Tak jsem jeho zásluhou poznal třeba kouzelný lesní rybník Pikhart u Údraže, kde tehdy ještě na hladině pluly celé barevné ostrovy vodních rostlin. Na ně, stejně jako na lidi, které jsem zde přiblížil, budu navždy vzpomínat.

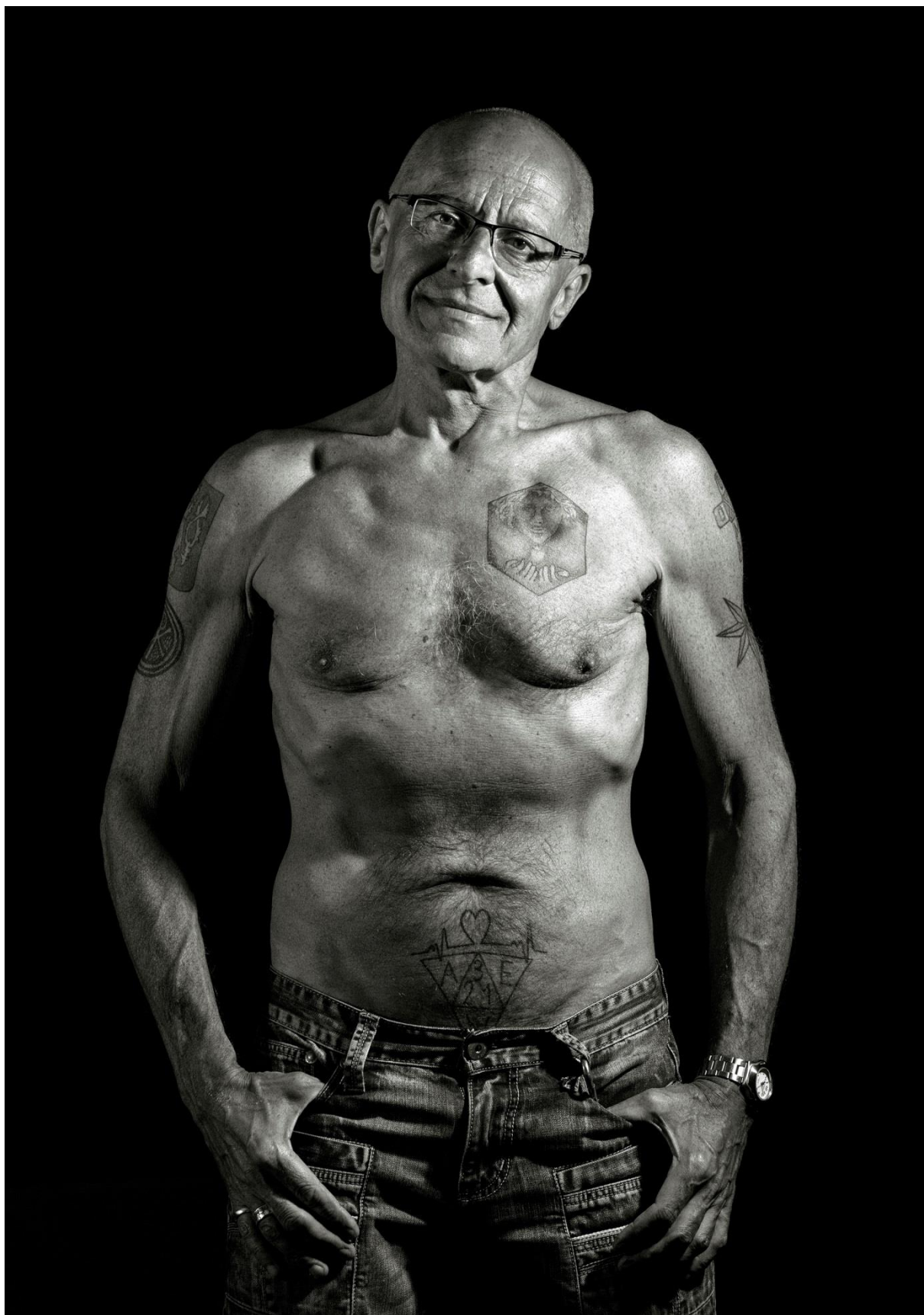

FOTO © JAN VÁVRA 2018

O AUTOROVÍ:

Český historik Ondřej Kryštof Kolář absolvoval studium historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde se v semináři profesora Miroslava Hrocha specializoval na výzkum úlohy individuálních a kolektivních myšlenkových soustav v dějinách. Jeho diplomová práce nesla titul „Kontinuita utopického myšlení v politických programech buržoazních revolucí“. Několik let přednášel moderní dějiny a dějiny ekonomických teorií na Vysoké škole ekonomické v Praze. Po návratu do rodného kraje zprvu působil jako externí pracovník regionálních muzeí, kde zejména katalogizoval numismatické sbírky, a později pracoval v Písku jako referent státní památkové péče, přičemž si rozšířil vzdělání studiem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po Listopadové revoluci se stal nezávislým vědeckým pracovníkem a posléze založil vlastní firmu, která se věnuje vědeckovýzkumné, vzdělávací a poradenské činnosti v oblasti společenských věd. Divize jeho firmy s názvem „NCCXXCM Est. 1999“ je ústředním národním dokumentačním střediskem české umělecké medailérské tvorby dvacátého století. Vědecký zájem Ondřeje Kryštofa Koláře, jenž doposud uveřejnil přes dvacet samostatných publikací a více než dvě stovky příspěvků v odborných časopisech, sbornících a kolektivních monografiích, zahrnuje následujících sedm hlavních tematických okruhů:

1. Dějiny utopického myšlení novověku.
2. Dějiny devatenáctého století, především problematika českého národního obrození.
3. Dějiny dvacátého století, především dějiny regionalismu (vznik a vývoj teorie o národní povaze jihočeské, jihočeský a prácheňský regionalismus atd.) a souvisící problematika územního vývoje veřejné správy.
4. Dějiny historiografie, především život a dílo Augusta Sedláčka a dalších českých historiků devatenáctého a dvacátého století.
5. Literární historie v kontextu s dalšími oblastmi dějin kultury; reinterpretace dějin české beletrie a analýza procesu „mýtizace“ autorů a literárních postav.
6. Numismatika, především teorie a dějiny vědecké numismatiky, osobnosti českých numismatiků, dějiny organizace numismatické práce, dějiny veřejných i soukromých sbírek (systematicky zejména dějiny numismatických sbírek českých středních škol), vztah osobností české kultury k numismatice, nálezy mincí, regionální ražby, dějiny cen a mezd.
7. Medailistika jako vědecké studium a interpretace speciální sochařské disciplíny v kontextu s dalšími oblastmi teorie a dějin umění; především dějiny českého a evropského uměleckého medailérství dvacátého století.

Ondřej Kryštof Kolář dále působí jako soudní znalec se specializací numismatika. Je členem České numismatické společnosti a Asociace umělců medailérů České republiky. Roku 2008 založil sdružení pro rozvoj vědy a umění Collegium Artium a roku 2011 výtvarné sdružení Prácheňská umělecká beseda (roku 2018 byl zvolen jeho čestným předsedou). Zabývá se též rozvojem česko-lotyšských vztahů. Ve zbývajícím volném čase se věnuje neziskové a dobrovolnické činnosti.

FOTO © JAN VLAČIHA 2019

(Na Lavičce Václava Havla - díle Bořka Šípka - v parku u katedrály sv. Patrika v Dublinu)

ONDŘEJ KRYŠTOF KOLÁŘ: HISTORICKÁ ROČENKA 2018-2019

VYDAL AUTOR VLASTNÍM NÁKLADEM,

LITTLE MOUNTAINS 2019